

Groot Tegels Bijnamenboek

Groot Tegels Bijnamenboek

Willem Kurstjens

Foto omslag: Beugelaars voor het café van Jeu van d'n Eike, staand (vlnr): Matthieu Stoffels (Jeu van d'n Eike), onbekend, Bertha Stoffels-Helmes (vrouw van Jeu van d'n Eike) en Piet van Gerven; zittend (vlnr) Sjeng en Piet Gubbels (Sjeng en Piet van de Mammie), Louis Feyen (Sjoester Zjwets) en Chris Stoffels (Chris van d'n Eike); zittend voor de tafel: Jan Stoffels (Sjeng van d'n Eike) en Wiel Kuypers (Wiel van Küppers) (collectie Henk Croonen).

shinz

Het **Groot Tegels Bijnamenboek** werd in opdracht van uitgeverij Shinz vormgegeven door Baer Cornet te Venlo en gedrukt door Andi Druk, Maastricht-Airport.
De tekst werd gezet uit de Fresco Sans.
De foto's op het omslag en in het boek komen uit verschillende privé-collecties.
Fotobewerking: Jacques Peeters.

ISBN/EAN 978-94-91032-04-2
NUR 610

Eerste druk voorjaar 2011

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de auteur en/of uitgever op enigerlei wijze worden overgenomen.

Uitgeverij Shinz
www.shinz.nl

Inhoud

Inleiding **7**

Tegelse bijnamen en hun verklaring **11**

Bronnen **88**

Bijlage 1: alfabetische lijst van bijnamen met bijbehorende familienamen **100**

Bijlage 2: alfabetische lijst van familienamen en bijbehorende bijnamen **109**

Bijlage 3: berijmd bijnamenoverzicht van Chris Janssen **113**

Bijlage 4: berijmd bijnamenoverzicht van H. Tummers **117**

Literatuuroverzicht **118**

Inleiding

In dit boek staat alles wat ik heb kunnen vinden over Tegelse bijnamen. Reeds als kind heb ik me erover verwonderd hoe de mensen in mijn dorp aan al die vreemde bijnamen kwamen. Ik hoorde ze vaak noemen en las ze terug op de bijnamenlijsten die de ronde deden en waarop ook weer andere stonden die ik nog niet kende. Op de middelbare school vroeg mijn leraar Latijn mij om eens zo’n lijst mee te brengen om die af te kunnen zetten tegen de bijnamen in het oude Rome. Later heb ik soortgelijke bijnamen verzonnen voor mijn verhalen en toneelstukken, zoals in Vöskes en De Vloë uit 2009, een zwarte komedie over de kredietcrisis.

Het nieuwsgierigst ben ik altijd geweest naar het verhaal achter de bijnaam, hoe iemand aan zijn of haar bijnaam is gekomen. Een paar maanden geleden besloot ik de knoop door te hakken en het uit te zoeken. Gaandeweg kwam ik erachter dat er verschillende soorten bijnamen bestaan. De eerste soort is die van de benamingen ofwel de bijnamen die zijn afgeleid van namen, en wel:

- een voornaam, zoals d’n Húub
- de voornaam van één van de ouders, zoals Wiel van Pau
- een familienaam, zoals de Körs
- een veldnaam, zoals Sieper Graad
- een plaatsnaam, zoals ’t Brökske
- de naam van een buurtschap, zoals Gezanks Hannes
- de naam van een hofstede of boerderij, zoals Haander-Driek

- een streek- of landennaam, zoals Marinus van d’n Hollenger
- de naam van een ambacht of beroep, zoals Bekkers-Henniske
- een bedrijfsnaam, zoals De Hoop

Ook een combinatie hiervan hoort daarbij, bijvoorbeeld de voornaam van een ouder en de naam van de familie, zoals Wim van Har van de Körs.

De term benaming heb ik ontleend aan het Tegels Dialek. Het is de enige soort bijnamen waaraan de samenstellers aandacht besteden. Eigenlijk kun je ze geen bijnamen in de strikte zin des woords noemen. Er komt niets ‘bij’: ze zijn afgeleid van algemeen bekende persoonsgegevens, aangevuld met gegevens over plaats van herkomst, beroep of ambacht. Dat is anders bij de tweede soort bijnamen die zijn afgeleid van:

- een dierennaam, zoals D’n Illik
- de naam van een vrucht, zoals De Boën
- de naam van een kleur, zoals De Witte
- een kwaliteit, zoals De Sjlumme
- een lichamelijke eigenschap, zoals D’n Dieke
- een geaardheid, zoals ’t Sjtoumfietske
- een politieke overtuiging, zoals De Roëje
- een anecdote, zoals De Böl of De Kraak.

Deze bijnamen vertellen heel wat meer over de drager dan zijn persoonsgegevens, namelijk wat zijn dorpsgenoten van hem of haar vinden of denken. Er komt beeldspraak aan te pas. Aan de persoon in kwestie worden eigenschappen toegekend uit een andere woordcategorie, bijvoorbeeld een dierennaam. Er komt iets ‘bij’.

Zo'n bijnaam doet een beroep op de fantasie en is dan ook veel plastischer dan een benaming. Verder worden ze gebruikt waar de benaming soms tekort schiet, namelijk om een onderscheid te maken tussen veel voorkomende familienamen. Zo zijn er in Tegelen vele inwoners met de achternaam Beurskens, Gubbels, Jansen of Janssen en Driessen. Het is moeilijk hen uit elkaar te houden als men ze alleen maar noemt bij de naam van hun vader of grootvader, die soms hetzelfde is. Door middel van een straatnaam, bijvoorbeeld Beurskens oppe Munksjtraot, of van een bijnaam, bijvoorbeeld Beurskens van de Mije, sluit men die verwisseling uit.

De derde soort bijnamen zijn de scheldnamen. Dit zijn bijnamen met een uitgesproken negatieve gevoelswaarde, bedoeld om de persoon in kwestie te isoleren van de rest van de gemeenschap, of, zoals men tegenwoordig ook wel zegt, te stigmatiseren of demoniseren.

Deze bijnamen kunnen zijn afgeleid van: de naam van een dier, zoals De Rat de naam van een getaboeïiseerd lichaamsdeel, zoals 't Pisknäökske, De Broëdrete een psychologische eigenschap, zoals De Leugenaer.

Niet alleen zijn zulke scheldnamen soms uitgesproken vulgair, maar zij geven ook een beeld van de samenleving waarin ze zijn ontstaan. Komen daarin veel scheldnamen voor, dan duidt dit erop dat de bewoners zich tegen elkaar willen afzetten en de tegenstellingen in de samenleving groot zijn. De kif viert hoogtij. Het voorkomen van weinig scheldnamen duidt op sociale vrede en harmonie. Het is moeilijk te zeggen hoe dat voor Tegelen

was, omdat er geen vergelijkend onderzoek naar het bijnamengebruik in andere plaatsen voorhanden is. Dat is ook vrijwel ondoenlijk, omdat heel moeilijk is uit te maken in welke tijdperiode welke bijnamen zijn ontstaan, respectievelijk verdwenen. Wel staat het buiten kijf dat de strontkar op gezette tijden ook door Tegelen reed. Er werd geschopt naar boven en getrapt naar beneden. Net als tegenwoordig werd er gepest en gediscrimineerd. Als je iets stoms had gedaan kon je zomaar De Sjtômme heten, om van erger maar niet te spreken, en dat droeg je dan je hele leven bij je, waarna het overging op je kinderen, die er op hun beurt mee werden opgezaald. Niet bepaald iets om als samenleving trots op te zijn. Om die reden heb ik dan ook bij scheldnamen de vermelding van de familienamen waarop deze bijnamen betrekking hebben, achterwege gelaten. Het argument dat het al zolang geleden is, vind ik niet steekhoudend. Waarom zou men de vergelijking van joden met ratten uit de nazi-propagandafilm Der Jud Süß afkeuren en de vergelijking van medeburgers of medescholieren met ratten door de vingers zien? Dat is meten met twee maten. Volledigheidshalve laat ik ze hier volgen: De Broëdrete, De Fiëze, De Floetsmedam, De Heks, De Leugenaer, De Luie, De Maf, 't Pisknäökske, Poep, De Rat, De Reet, Sjerbets, Sjóeb d'n Búul, De Sjrôntpikker, Strôntwulmpke, De Vot, De Zeikbaer.

Wat treft men precies in dit boek aan?

In de lopende tekst passeren de bijnamen de revue waarover ik meer heb kunnen vinden dan de bijbehorende familienaam. Meestal heeft dit betrekking op de herkomst van de naam, een enkele keer op bijzondere kenmerken van de

dragers ervan. Zoals reeds gezegd, ik ben vooral geïnteresseerd in de verhalen erachter.

Na deze tekst volgen de bij elk lemma behorende bronnen, die op hun beurt gevolgd worden door de bijlages.

In bijlage 1 vindt men een volledig overzicht van alle bijnamen, voor zover mogelijk met de familienaam waarop ze betrekking hebben. Vaak is niet meer te achterhalen welke familienaam bij welke bijnaam hoort. Bij scheldnamen heb ik de familienaam doelbewust weggelaten.

In bijlage 2 daarentegen is het juist omgekeerd: daarin staan de familienamen met de bijbehorende bijnamen. Ook hier zijn de scheldnamen weggelaten.

In bijlage 3 vindt men het berijmd bijnamenoverzicht van Chris Janssen, alias De Krôetperser, terwijl bijlage 4 een voorloper hiervan is van de hand van Harie Tummers.

Hoewel ik bij de samenstelling van dit boek niet over een nacht ijs ben gegaan, heb ik niet de pretentie volledig te zijn. Bijna iedereen die ik over dit onderwerp heb gesproken, heeft zijn eigen lijst met bijnamen en verklaringen. Je kunt er eindeloos mee doorgaan, en dan nog blij je er een paar vergeten te hebben. Ook heb ik me niet gewaagd aan een vergelijking met bijnamenstudies uit andere plaatsen. Een overzicht hiervan is te vinden op de website van het Meertens-instituut in Amsterdam, waar het ook thuishoort. Mijn werk heeft vooral een opsommend en beschrijvend karakter. Voor aanvullingen en verbeteringen houd ik me

uiteraard te allen tijde aanbevolen.

Ten slotte wil ik nog een woord van dank uitspreken aan de mensen die op een of andere wijze aan de totstandkoming van dit boek hebben bijgedragen: Har Beurskens, Hub Beurskens, Jos Beurskens, Jo Bongartz, Henk Croonen, Marcel Dings, Twan Dings, Theo Doesborgh, Ton Doesborgh, Sjeng Ewalds, Frits Faessen, Jeu Franssen, Karel (K.J.) van Gerven, Karel van Gerven, Jochem Gommans, Ragdy van der Hoek, Piet Hovens, Sjraar Hovens, Gertie Jacobs, Jos Jacobs, Trees Janssen-Hovens, Martijn Jentjens, Tiny Linssen-Sijbers, Jo Niessen, Wim Poell, Wiel Probst, Miep Reitsma, Frans van Rhee, Frank Schatorjé, Pierre Schatorjé, Truus Steeghs-op het Veld, Harie Trienes, Geert op het Veld, Truus Verbong-Simons, Carel Ververs, B. Verkooijen en Jos Wolbertus.

Mocht ik iemand vergeten zijn, dan spijt me dat oprecht.

Willem Kurstjens, voorjaar 2011

Aad Frenske Eén van het groepje van zes spiritusdrinkers die Leo Huys in Dae zomer in 't Krúuts ten tonele voert. Den hadse ten slotte Aad Frenske, dae zich 't gezich verbrandde, maar zoe deep in d'n aolie waas det 't òm neet ens piën had gedaon.

Aap, D'n Bijnaam voor Charles (Karel) de Rijk, een zoon van Gerard de Rijk en Hendrika Verzijl. Hij was van 1888 tot 1906 burgemeester van Tegelen en woonde in huize Rozenburg, een villa aan de Molenweg, nu Stationsstraat geheten. Zijn bijnaam kan duiden op een aapachtig uiterlijk of aapachtige streken of beide. Overigens werd hij ook Sjarlemanje (Charlemagne) genoemd: zie ook daar. Ook het buurtschap in de omgeving van de Kloosterstraat te Steyl wordt D'n Aap genoemd. Voor zover bekend is er geen relatie met de bijnaam.

D'n Aap / Sjarlemanje op zijn rug over de Roermondseweg en zei dan: 'Aatje heeft tijd en geld.'

Aksesjteel, de Het woord aks betekent bijl en sjteel staat voor handvat. Kennelijk was het een typisch of geliefd werktuig voor de drager van de bijnaam, die stukadoor was (Hendriks).

Ammi Aanduiding voor Amerikaanse militair na de Tweede Wereldoorlog. Legendarisch is het

verhaal over een Amerikaanse militair, die direct na de oorlog in Tegelen was gelegerd, en aan een echte Tegelse, die het Engels niet machtig was, vroeg: 'Can you wash my pants?' De vrouw wist niet beter dan dat hij zijn pens (=lichaam) bedoelde, en zei: 'Nae, doot 't zelf maar.'

Aoliebölkes, De Bijnaam voor twee vrijgezelle broers die woonden in de Koningsstraat en een rood hoofd kregen, als ze te diep in het glaasje hadden gekeken.

Aomere-Mèrie Bijnaam voor een vrouw, die aomere (=houtschool) verzamelde in een panne-sjop, waar de oven met hout werd gestookt, om die huis-aan-huis te verkopen. Haar handen en gezicht waren zwart van de kolen.

Appele letje Bijnaam voor Ida Hubertina Gommans (*22-09-1859 †08-07-1952). Zij trouwt met de koopman-winkelier Hendrik Leenen, die al vroeg overlijdt en haar met enkele jonge kinderen achterlaat. Na zijn dood houdt ze zijn zaak nog even aan, maar als ze daarvan niet kan rondkomen, besluit ze met appels langs de deuren te gaan. Ze doet dat op

Appele letje (collectie Jo Niessen).

de dan gebruikelijke wijze, met een hondenkar. Ook doet ze de was voor andere mensen, neemt kostgangers in huis en assisteert de huisarts bij bevallingen, waarna ze de kraamvrouwen negen dagen lang aan huis verzorgt. Zo bouwt ze een stevige reputatie als baakster

op en kan ze haar gezin onderhouden. Behalve Appele letje noemde men haar ook Lotten-letje, wat letterlijk de Ida van Lot betekent. En dat terwijl ze met een Hendrik was getrouwd. De reden hiervan is wellicht dat de naam Lot of Lodewijk (Louis) vaak in haar leven voorkwam. De vader van haar man Hendrik was Lodewijk (Lod) Leenen (*1832 †1907). Ook had Hendrik een broer Lod (*1872) en een halfbroer Lod (*1878). Verder hadden Hendrik en letje een kind Lodewijk Leonardus Hubertus (*1892, jong overleden) en een zoon Louis Hendrik Hubert (*1899).

Baer van de Kreij Dubbele afkorting van de naam van Lambertus Kreijkamp, een zoon van Piet Kreijkamp, die aan het begin van de vorige eeuw in het huis van zijn vader in Nabben woonde, waar later Joep Nicolas woonde en nu de familie Doesborgh woont. Hij genoot in het Steyl van de jonge Sjeng Stoffels faam als sigarenmaker en adonis.

Baer waar van zien vak segaaremaeker en wat vur eine. Ich heb in die branche met òm gewerkt, maar zônne gôjje en vlotte segaaremaeker bôn ich nach neet taengekômme. Baer de Kreij waar in zien jeug 'ne, wie me det numt, knappe sjnuiten, ein dônker signinerechtig tiep, maar hae goof neet vuël òm zien úterlik. Waal makde hae mei 'ne blauwe maandig en sôms nag 'ne blauwe dinsdag d'r beej. Maar asse den óetgefuif waar, den haaj Baer die euverige daag van de waek genne zin miër vur bakjes of sjmoesjes ônger 't werk. Nae, den woordter op los gesjrompt en waal mêt zôn vaartje, wie genne twiède òm det nao deej. Dao woord op sjtökloën gewerkt, maar op 'ne óetbetalingsdag waar Baer de Kreij ônger de meisverdeenende van de segaaremaekers. Hae waar 'ne meister in zien vak.

Baer van Roob of Roop Bijnaam voor Hubertus (Baer) Houba, die op Grotestraat 76 (later 22) een café had. In zijn jonge jaren was hij lid van een worstelclub die tijdens de carnaval van café naar café trok om zijn kunsten te vertonen. Zie sjtelde Baer van Roop 'ne dierentemmer veur met een fein pekske aan en 'n lange peits in de heng. Aan de ketting haaje 'ne baer, dae zien pekske van baale zek gemak waar. In det baerepekske zoot Frans van Möller, de broor van Petatte Nelke.

Waar Roob vandaan komt is onduidelijk, maar hoogstwaarschijnlijk van Robertus. Overigens was Baer een broer van Lot en Guuske van Roop: zie ook daar.

Baer van Sander Bijnaam voor Hubertus (Baer) op het Veld (*3-9-1869 †31-3-1963). Hij was de zoon van Alexander, in het Tegels afgekort tot Sander. Hij was getrouwd met Petronella Ketels (*24-8-1874 †25 maart 1971) Samen bestierden ze een café en een winkel voor koloniale waren, in de laagte aan het begin van de Kaldenkerkerweg, die vroeger ook wel 't Gaat werd genoemd en waar nu het viaduct van de A73 ligt. In 1961 vierden ze hun 65-jarige bruiloft. Volgens Sjeng

Echtpaar Op het Veld-Kessels (collectie familie Op het Veld)

Stoffels waren het mensen van een oersterk soort, want hij werd drieënnegentig en zij zeven-ennegentig, wat toen zeer uitzonderlijk was. In 1953 nam Baerke van Baer het roer van zijn vader over. Om gezondheidsredenen moest hij het café opheffen, waarna het pand werd veranderd in een textielwinkel. Overigens werd de familie Op het Veld, ook wel Van de Sjteinrots genoemd. Zelfs de kleindochter van Baer werd soms nog zo aangesproken.

Bao, D'n De persoon met deze bijnaam, een dialectversie van het Nederlandse woord bode, komt voor in Tegelse vertéllinge van Toon Jacobs, die hem beschrijft als de enige gemeentebode en veldwachter in het Tegelen van zijn jeugd aan het einde van de negentiende eeuw. Het kan bijna niet anders of dit moet veldwachter Cremers zijn geweest. Als zodanig komt hij ook voor op een anonieme bijnamenlijst. Volgens Jacobs kreeg D'n Bao in zijn nadagen hulp van de Neutel: zie ook daar, die veel van zijn taken overnam, zoals het omroepen van berichten. D'n Bao was uitgerust met een knuppel van eikenhout.

As hae dae leet kwiespelen op 'ne rumoerige zôn-daagaovend, sjtúufde d'n baldadigsten troep direk óettrein (...) en kwaame aan 'n herberg die nag neet geslaote wáas, den hoofde hae de klöppel maar op te höffe en alles zôch zich in de kortsten tiéd 'ne waeg nao bóete.

Bäots, D'n of Buts Naam van een buurtschap op de Hei aan de grens met Duitsland. Er was ook een familie met de bijnaam Bäots of Buts, die daar kennelijk woonde.

Ansicht van Wilhelmina, resp. D'n Tegel

Bats, D'n Aanduiding voor het café met zaal van Thei Cremers aan de Grotestraat tegenover het Wilhemina-plein, later van Baer Houba, die ook Baer van Roop werd genoemd: zie ook daar. De officiële naam was eerst Wilhelmina, later D'n Tegel. Het is onduidelijk hoe men aan D'n Bats is gekomen. Bats betekent in het Tegels dialect achterwerk, maar verwijst ook naar een koperen munt ter waarde van 2½ cent. In mei 1936 vond hier de oprichtingsvergadering van de Reddingsbrigade plaats, waarvan o.a. Carel Ververs lid was.

Bekker Henneske Bekker Henneske was de alias van Johannes Cremers, die aan het einde van de negentiende eeuw een bakkerij had op de hoek van de Grotestraat en St. Martinusstraat. Later kwam hier An Oehlen met een winkel in koloniale waren en weer later de fotograaf Jan Oehlen. Cremers werd ook wel D'n Baojum genoemd. Wellicht bestaat er een verband met het Tegelse woord baojum voor vlaaibodem.

B

Bels, D'n Sjeng Koopmans kwam lang geleden uit Hasselt in België en werd om die reden D'n Bels genoemd. Hij had een winkel op de Schoolstraat, die later werd overgenomen door de familie Rutten. Ze kregen de bijnaam er gratis bij.

Bemmel, D'n Bemmele is een werkwoord in het Tegels, dat betekent: losjes ergens aan hangen: 'Pas op desse dae knoup van diene jas neet verluës; hae hingt d'r nag efkes aan te bemmele.' Het betekent echter ook een beetje of een klein stukje: 'Ich heb heej nag 'n bemmelke vleis, zal ich det d'r maar beej doen?' Wat het verband is met de bijnaam D'n Bemmel is niet duidelijk.

Bender, D'n Deze bijnaam wordt gebruikt voor de familie Linssen uit Steyl, die oorspronkelijk uit Duitsland afkomstig is, waar een voorvader kennelijk het vak van bender uitoefende, d.i. iemand die ijzeren banden om wielen of raderen legt. Een speciale techniek, die nog wel eens wordt gedemonstreerd op jaarmarkten, maar ook wordt gebruikt in de schaatssport, getuige deze advertentietekst van het schaatscentrum Noorderhaven in Groningen op internet: 'Wedstrijdrijders kunnen hun ijzers hier onder deskundig advies laten benden. De beide ijzers onafhankelijk van elkaar laten buigen.'

Bergs Nölke Bijnaam voor Arnoldus Faassen, die Aan de Berg woonde. Zo heette vroeger het stuk land tussen het buurtschap Nabben en de rijksweg Tegelen-Roermond. Sjeng Stoffels noemt hem als één van de velen, die aan het begin van de vorige eeuw een beugelbaan exploiteerden. Zijn zoon Hubert Faassen (*1892 †1963) trouwde in 1921 met Agnes Hekkens (*1889 †1965) en werd Bergs Nölkes Baer ge-

noemd. Hij was boomkweker van beroep.

Beziejes Daonaeve Betekent in het Tegels bovendien. Kennelijk was het een stopwoordje van de drager van deze bijnaam, ene Hermans van de Geldersebaan.

Blauw of Blauwe Het bijvoeglijk naamwoord blauw of blauwe komt voor in verschillende uitdrukkingen, zoals blauwe maandag voor een dag waarop niet of nauwelijks wordt gewerkt. Vaak was dit een maandag. In Tilburg was dit de dag waarop in blauwsel gedrenkt stof te drogen werd gehangen, zodat het blauw werd; in Tegelen de dag waarop veel arbeiders blauw of dronken waren. Met de blauwe wage werd in de jaren dertig van de vorige eeuw de ambulance aangeduid, die wilsonbekwaam verklaarde personen ophaalde en naar het psychiatrisch ziekenhuis in Venray bracht, een lot dat de spiritusdrinkers in de roman Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys treft. 'Vrouw, dao bat gen gotigheid aan. De innige oplos-sing vur die is de blauwe wage,' had Húus zelf eur dökker gezag. (...) D'n daag daonao woorte de spirituszoepers met d'n blauwe wage nao t gesjtich euvergebrach.

Jan van D'n Blauwe, alias Jan van den Bongard, rijdt met een papagaai op het stuur van zijn fiets door Tegelen e.o.

Bles, D'n De drager van deze bijnaam had kennelijk een witte kuif, vergelijkbaar met een bles bij een paard.

Blinge, D'n Personage uit Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys. In het boek wordt hij alleen met zijn voornaam Tuën aangeduid. Hij is machinist

B

van een kleitremke in de jaren dertig en geniet groot aanzien onder de kleiarbeiders. Als het in 1922 tot een staking komt en de werkgevers stakingsbrekers in Duitsland ronselen, trekt hij met een groepje stakers naar de loswal in Steyl om hen te beletten een schip te lossen. Aanvankelijk lijken ze het pleit te winnen, maar als ze iets gaan drinken in café D'n Hook, wordt hij door één van de stakingsbrekers met een biljart-keu aangevallen en dusdanig toegetakeld dat hij blind wordt. Het is onbekend of dit personage berust op een werkelijk persoon of door Huys is verzonnen. D'n Blinge komt op geen enkele bijnamenlijst voor. Overigens heeft de staking in 1922 wél degelijk plaatsgevonden. De werkgevers wilden toen voor de tweede keer in één jaar de salarissen verlagen. Hiermee was de bond het niet eens en op 28 en 29 april brak er een staking uit. Hoe deze precies is verlopen, en of het tot een uitbarsting van geweld is gekomen, is onduidelijk.

De zoon van Tuën, Lei van de Blinge, is één van de gangmakers onder de werkloze jongeren die de hoofdrol spelen in het boek van Huys. Lei van D'n Blinge waas d'n aadste en ouch d'n belhamel van d'n troep. Hae waas neet de grôtste d'roet, maar had waal de grôtste moel. Det kos hae zich permittere, want Lei waas gebouwd wie ein sjeur. Ein en al spiere wat d'r aan zoot en zoë as de Zwjink det ôetdrökde, met erm wie ein paerd. Met Lei sjtraevele waas met dien laeve sjepeule en ömdet Lei zichzelf betitelde als 'een echte Roje', volgde de angere min of miër zien kommunistiese ideologie.

Boeke Sjtien Bijnaam voor een vrouw met voornaam Sjtien, waar men zijn geit kon laten dekken. Sommigen zeggen dat ze woonde in de Houtstraat, anderen in de Rolandstraat. Ook over de bij behorende familienaam is men het niet eens: Snijders of Wijnands of Heijmans. Gérard Cruijsberg vermeldt in zijn genealogie van de familie Cruijsberg de volgende anekdote: Antoon had enkele geiten die graasden op het gras langs de beek. Als de geiten, die men voor de melk en te zijner tijd voor het vlees hield, gedekt moesten worden, dan kwamen de echtgenotes in actie, want het brengen van de geiten naar de bok, naar Boeke Sjtien (Heijmans) in de Steylerstraat was uitsluitend een aangelegenheid der vrouwen. Als wij als kind vroegen: 'Mam, woë got geej met de geit nao toe?', dan was steevast het antwoord: 'De naegel môtte gesjneje waere...'

Over dat knippe van de naegel heeft Ton Doesborgh een gedicht in het dialect geschreven, De Geit getiteld, waarvan hier enkele coupletten volgen:

Op zekeren daag, 't waas now zoë laat
Moste ze toch ens met ôs geitje op paad.
Mam zag, de naegel zien good aan 't greuje
Dao mèt mot zich toch ens eemes bemeuje.

Ze wônde in ein klein húske aan de rank van de Hei.
In de knaup van den tessendook goof ze twië
grossche mei
'En dink d'r aan, weit waal woë dèt ge mot zien
Alleen maar aflevere in de Berg beej Bokesjtien.'

's-Middigs veur sjoël met ein touw um de nek
Ginge ze gezamelik met ôs geitje op trek.
Vlot woort ze gebrach nao Bokessjtien op de sjtal
Die zag taege de jonges, got maar, weeje weite 't al.

B

Tot zoë wiedz ging alles nog redelik good.
Nao sjoëltied ginge ze daorum met frisse mood
Trúuk nao de Berg en de geit woort opgehoald.
Ze sjting doe al klaor, aan de hek aangepoald.

Met 't touw um de nek en vort ging 't met 't biës.
Veurbeej waas veur eur now ' 't naegelknipfiës'.

Jan van Boeke Sjtien, een zoon of kleinzoon van Sjtien, werkte bij garage Helmes op de Erkenkamp en woonde in de Steijlerstraat. Hij was groot en sterk en een manusje van alles.

Boer, Piet D'n Bijnaam voor Piet Theeuwen uit de Koningstraat, die aan het begin van de vorige eeuw met zijn gezin in de Koningstraat woonde waar hij een boerderij en veetransportbedrijf had. De boerderij werd op 3 december 1944 door oorlogsgeweld verwoest. Na de oorlog kwam er een nieuwe woning, waar het gezin Theeuwen woonde tot 1975, toen men naar Belfeld verhuisde.

Bôks, De De persoon met deze bijnaam was kleermaker. Vermoedelijk blonk hij uit in het maken van broeken.

Böl, De en Bülle ledje Bijnaam voor de familie Ewals. Deze gaat terug op de uit Merselo afkomstige Petrus, alias Piet, Ewals die op 27 mei 1873 in de St. Martinuskerk trouwt met Ida Kurstjens. Ze gaan aanvankelijk wonen in de Posthuisstraat in een van de huizen achter het Posthuis dat destijds op de hoek met de Grotestraat lag, waar nu grand-café Staccato ligt, maar verhuizen later naar de Oude Marktstraat naar het huis, dat D'n Ingel wordt genoemd. Ze krijgen zeven kinderen, waarvan er twee jong sterven. Ook Petrus maakt het niet lang en overlijdt op 1-2-

1884. Net als Piet zelf worden er enkele zonen van Piet voerman en beginnen een transportbedrijf. Hun nakomelingen gaan hierin door en stichten bedrijven als Ewals-Ambaum, Ewals-Croonen, Ewals Expeditie bv. Over de herkomst van de bijnaam De Böl bestaan de volgende lezingen:

1. Piet was samen met anderen op het land aan het werk en zei na het eggen op zijn Merseloos: 'Effe de welboeëm haole', waarop zijn Tegelse collega's zeiden: 'Wat is det?' en hij antwoordde: 'Det zien die böl veur te egge.' Een hieraan verwante verklaring luidt dat hij het veld ging bölle.

2. Piet ging aardappelen rooien en zei: 'Ich gaon de böl ôetdoon.'

3. Piet was aan het beugelen en zei: 'Gaef mich die böl ens aan', waarmee hij doelde op de bollen waarmee gebeugeld wordt.

4. Aan de veranda van het voormalige café Ewals bij de spoorwegovergang zaten vroeger koperen bollen. Deze verklaring snijdt volgens Sybilla Noten geen hout, omdat het café met de veranda gebouwd is toen de bijnaam al bestond. Dit geldt ook voor de verklaring dat er op de benzinepompen die daar stonden, bollen zaten. Het woord böl is in het vulgair Tegels dialect ook synoniem met borsten. In deze betekenis komt het voor in het raadseltje: 'Wie breid is de Poshoësjtraot? Van de proëm wies de böl.' Ofwel van het huis van familie Gitmans tot dat van de familie Ewals, die destijds schuin tegenover de Gitmansen in de Posthuisstraat woonde. Toen de Ewalsen later naar het einde van de Posthuisstraat verhuisden, werd het: 'Wie langk is de Poshoësjtraot?' Zie ook bij: De Pröem. Behalve een familie Ewals zonder -d-, was er ook een familie Ewalds, die de bijnaam Sjnieder droeg. Een veel gestelde vraag was dan ook:

B

‘Bösse d’r eine van de Bül of van de Sjnieder?’: zie ook daar.
 Bülle ledje is de bijnaam van Ida Kurstjens (*1845 †1925), de echtgenote van Petrus Ewals, die na diens overlijden nog twee keer trouwt, en wel met Johannes Beurskens, resp. Nicolaus Thijssen. In de volksmond heette het later dat ze getrouwd was geweest met Jan, Piet en Klaas. Bülle ledje is grootmoeder van Stef Beurskens, die zijn bijnaam Sjaef van de Bül aan haar dankt.

Bölt, D’n en Bölte- of Bölten- Er zijn verschillende bijnamen die beginnen met Bölte- of Bölten-, zoals Bölteproëm, Bölhendrick, Böltenmaan. Het gaat hier om een zogenaamde geneetievorm, die van D’n Bölt betekent. Daarnaast

Staatsieportret familie Ewals – De Böl. Boven (vlnr) To Ewals-Christis, Sjaek Beurskens, Agnes Beurskens-Frenken, Handrie Wienforth, Nel Wienforth-Ewals, Gon Ewals-Benders. Onder (vlnr) Funs Ewals, Wullem Ewals, Stien Ewals-Fonteyn, grootmoeder Ida Ewals-Kurstjens (Bülle-ledje), Sjeng Ewals, Bet Ewals-Croonen, Tuën Ewals komt D’n Bölt ook als op zichzelf staande bijnaam voor. Bölt betekent in het Tegels bult, maar ook schroefbout. Het kan ook een verkorting van de familienaam Bolten zijn, zoals De Körs dat is voor Kurstjens. In Belfeld was dat het geval met Drúuk van D’n Bolt, die officieel Gertruda Bolten heette. Taalkundig gesproken is Böltenmaan Herman van D’n Bölt en Bölhendrick is

B

Hendrikus van D’n Bölt. Op anonieme bijnamenlijsten worden deze opmerkelijk genoeg gekoppeld aan de families Hermans en Hendriks, terwijl een verklaring in de zin van Herman Bolten of Hendrikus Bolten net zo voor de hand ligt. Wie D’n Bölt was is onduidelijk: iemand die Bolten heette, iemand die een bult had of iemand die schroefbouten verkocht.

Bötterkeuning, D’n Antoon Peeters uit Steyl was getrouwd met Anna Leenen. Ze woonden in het huis aan de Roermondseweg waar nu notaris Boerhof woont. Hij had een melkfabriek in Venlo waar ook boter werd gemaakt.

Bötterkop, D’n Bijnaam voor meester Perry, onderwijzer aan de lagere school in Steyl aan het begin van de vorige eeuw. Volgens Sjeng Stoffels, die in zijn jeugd les van hem kreeg, was het een scheldnaam en werd hij door zijn tegenstanders zo genoemd vanwege zijn buikje en welvarende uiterlijk. Wie die tegenstanders waren, zegt Stoffels niet, maar uit de verslagen van de toenmalige gemeenteraad blijkt dat hij niet de gemakkelijkste was. Volgens Stoffels kon hij zich geweldig kwaad maken, maar had hij ook zijn goede kanten.

Meister Perry sjloog mei met de voes taege de moer, ömdet weej zoë sjtôm waare. Weej waare de sjtômste klas die hae oëts had gehad (maar detzelfde zag hae idder jaor). As hae begôs van ‘voor den eeuwige satan’ hadde weej niks te misse. Meister Perry waar waal muzikaal. As weej in de klas zinge hadde en weej koste ein sjtökske tamelik zuuver zinge, den zông hae met ein prachtige sjtum de twiëde partie. (...) Meister Perry hat auch zien gôj kankte, want as ’t soomers heit waar, kwaame d’r eimers fris waater in de klas, woë weej met sjöplaepels oet kôte

drinke. Mêt det alles waar meester Perry eine gôjje liërmeister, want vuuël van zien sjoël hebbe zich laater in de maatsjappie aardig opgewerk.

Perry bleef hoofd tot 1924 en werd toen opgevolgd door meester Verstraelen.

Bout, D’n De herkomst van deze bijnaam is onduidelijk. In het Venloos woordenboek komt het woord bout voor als aanduiding voor uitwerpselen. Door de vervenlosing van het Tegels vindt het in die betekenis ook steeds meer in Tegelen ingang, vooral onder jongeren, die bijvoorbeeld spreken van een bout-film als ze een slechte film bedoelen. In het Tegels woordenboek komt alleen het woord boutjes voor als aanduiding voor hoge klompen zonder riemen voor kinderen. Natuurlijk is ook een afleiding van het Nederlandse woord bout mogelijk.

Breets wiéfke, ’t Bijnaam voor de moeder van het gezin Zeelen, dat in het begin van de vorige eeuw aan de Koningstraat woonde en uit Maasbree kwam. Het huis werd op 3 december 1944 door oorlogsgeweld verwoest. Hiervoor zijn twee nieuwe woningen in de plaats gekomen. In Belfeld woonden twee broers die allebei in Maasbree waren geboren en De Breetse menkes werden genoemd.

Brökske, ’t Graedeske en Henneske van ’t Brökske, oftewel Ger. en Joh. Denessen, zoals de auteurs van het Tegels Dialek hen aanduiden, woonden halverwege de tegenwoordige Industriestraat aan de kant van de Krekelsberg. Aan de overkant van de weg lag een bruggetje over de Krúutserbaek, in het Tegels ’n brökske genoemd. Aan gen brökske komt al voor in een opgave van

B

het aantal pottenbakkerijen in Tegelen anno 1812. Op huisnummer 79 woonden volgens deze opgave weduwe Petronella Denessen-Lenssen met een inwonende knecht. Sjeng Stoffels is van mening dat dit brökske ook een breukske of klein broekmoeras kan zijn geweest. Ook een anonieme auteur in een editie van de Tegelse Courant uit 1971 is die mening toegedaan. Deze beweert dat ter onderscheiding van het Grootbroek het moerasje tussen de huidige Industriestraat en de Betouwstraat 't Brökske werd genoemd. De familie Denessen zou dit met afval uit haar pannenfabriek hebben gedempt. Het een sluit het ander niet uit: er kunnen een moeras én een bruggetje hebben gelegen.

Brökskesmenke, Hein van Hein van Brökskesmenke woonde aan het begin van de vorige eeuw in een huis op de Spoorstraat, tussen Jos. Teeuwen en Jean Ehren-Hekkens in, bij de kruising met de Schoolstraat. Volgens de samensteller van Tegelen en Steyl in oude ansichten was hier eerst de uitgeverij en boekhandel van René Aerds gevestigd. Zo staat het op een ansichtkaart uit 1916. Sjeng Stoffels heeft een apart hoofdstuk aan Hein van Brökskesmenke gewijd in zijn boek *As ich dink aan vrúger*. Daaruit komt het volgende citaat:

Hein van Brökskesmenke haaj 'nne porseleinwinkel, woë 't meis aardewerk te vinge waar. 't Porseleinhuis waar den auch eigelik 'n verkiërde benaming vur dae winkel. Hein ziene winkel loog aan de Sjpaorsjtraot. Asse dao de deur óetleeps en de sjtraot euer-sjtooks, leepse rech taeg de greuntewinkel van Willem van Gramie aan, woë 't altiéd zoë lekker nao appels en fruit rook. Daonaeve waar de bekerie van Bôngers, woë ze de lekkerste riésteflaai en sjnôt-taertjes van d'n gansen ömtrêk haaje. De porselein-

Hein van Brökskesmenke (collectie Hub Beurskens).

winkel van Hein is t'r nôw nag; waal isse inkele jaore trúuk gemoderniseerd. Hein van Brökskesmenke haaj 'n gezônk versjtank en waar op zien meneer 'ne gôjje winkeleer. As-ter 'n paerke trouwplanne haaj en vur d'n óetzet môs gaon zorge, woë auch 't serviesgoed beej húurde, den waar de waeg altiéd nao Hein van Brökskesmenke.

Brunke 't Bijnaam voor de familie Hermans, die deze waarschijnlijk te danken heeft aan het feit dat één van de voorvaders in de buurt van een put of een bron woonde. Frits en Zjaer van 't Brunke komen ook voor als romanpersonages in *Dae zomer in 't Krúuts* van Leo Huys.

B

Búurke, 't In een grijs verleden had de familie Croonen land aan de Maas achter de voormalige fabriek van Canoy-Herfkens. Het land was gepacht van de kerk. Of het kwam omdat hij klein van stuk was of zo intensief zijn grond bewerkte of beide, in elk geval werd de pater familias in de volksmond 't Búurke genoemd. Overigens was hij niet de enige met die bijnaam. Ook een Hendriks werd 't Búurke genoemd.

Búus, De Deze bijnaam verwijst naar het voormalige hotel en café-restaurant van de familie Gitmans op de hoek van de Grotestraat en de Engerstraat. Later werd het etablissement bekend onder de naam Geisler en Het Wapen van Tegelen. In 1975 brandde het af. De bijnaam gaat terug op Alfons Gitmans, die hier een pottenbakkerij had, waar hij naast aardewerk keramische drainagebuizen voor rioleringen fabriceerde. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werkten er volgens Jacq. Thissen een paar Belgische deserteurs, die flink konden buize, wat in het Tegels overmatig drinken of zuipen betekent. Of ze dat deden uit de búuze die ze bij De Búus maakten, is onbekend.

Zijaanzicht van hotel Gitmans aan de Grotestraat rond 1920 (collectie Henk Croonen).

Búut, D'n D'n Búut of D'n Búutjes, dat is de vraag. Er is over deze bijnaam, die werd gebruikt voor de familie Denessen, alleen een liedje overgeleverd dat ooit in een revue werd gezongen en als volgt luidt:

Brangk, brangk, brangk al in de sjtad,
woë meug dae brangk al zien,
de toreklok die haet gelúud,
en de brangk is beej vrouw Búut.

Chris van Bertje Chris Leenen was een zoon van Bert Leenen en woonde met zijn vrouw Tiën Rijvers aan de Koningstraat in het pand van café Schillings. Behalve een slachthuis en slagerij was er een café en een overdekte beugelbaan. Ook was er een bierkelder met een luik aan de buitenzijde. Het was de thuisbasis van schutterij Sint Martinus, die er haar clublokaal had met schietbomen achter in de tuin aan de Maaskant. Als er geoefend werd met schieten stonden enkele leden met rode vlaggen aan de Maas. Kwamen er schepen, dan staken zij de vlaggen omhoog en mocht er niet geschoten worden. Het gezin had drie zonen en vijf dochters, onder wie Coba, die het café later overnam. Sindsdien wordt het ook genoemd: Beej Koëba. Sommigen noemden en noemen het echter ook De Wilde Biëste.

Coyboy, De Er waren vroeger in Tegelen op zijn minst twee personen die met de bijnaam De Coyboy door het leven gingen, Jo van de Cowboy en De Coyboy tout court. Jo van de Coyboy was de bijnaam van Jo Peeters. Zijn vader kwam uit Baarlo en droeg altijd een cowboyhoed. Hij was tuinder en had een stuk land in het Maasveld, maar hield ook paarden. Jo woonde vanaf de jaren zestig op de Hoogstraat bij de bloemen-

B C

kwekerij van Ewalds-Douc . Hij diende in het KNIL, maar bleef in Indonesië wonen, toen dat onafhankelijk werd, en had daar een klein fabriekje voor de productie van kalk, waarmee hij stopte toen islamitische opstandelingen hem geld kwamen afpersen. Vervolgens emigreerde hij naar Australië en bleef daar enkele jaren. Uiteindelijk keerde hij terug naar Tegelen, waar hij overleed. De Coyboy tout court is de bijnaam van Jan Driessen, die trouwens ook Jan van de Sjtevel werd genoemd. Hij woonde in de Calvariestraat. Behalve als profwielrenner was hij ook bekend als clown: zie bij De Sjtevel. In een artikel in de Tegelse Courant wordt van zijn bijnaam Coyboy gezegd: ‘Onder die naam ging een jongeman schuil die iets avontuurlijks in zijn bloed had.’

Denneknoep, D’n Bijnaam voor Bert Faassen, die een boomkwekerij aan de Kasteellaan exploiteerde. Deze is nog steeds in het bezit van de familie.

Did, D’n Bijnaam afgeleid van familienaam Didden. D’n Did woonde in het begin van de vorige eeuw in de Maashoek naast ’t Vaermenke en tegenover P l: zie ook daar. Sjeng Stoffels schrijft over De Sjeive van D’n Did, die zo lang in het Ruhrgebied had gewerkt dat hij het Steylers had verleerd en aan de bar bij H nke Li ne zei: ‘Zwei Bier vur mich en  ssen Hen.’ Ook was er een Didden, die ’t Sjäopke van D’n Did werd genoemd, wellicht omdat hij een weelderige haar- en baardgroei had.

D kke, D’n Bijnaam voor Theo Leenen, alias Thei van Pee, wiens vader Peter Leenen op de Hoogstraat een slagerij annex café had. Toen hij als jonge knul bij steenfabriek Canoy-Herfkens

werkte en naar het uitkloppen van de stenen stond te kijken, liet hij zich ontvallen: ‘Wat d t geej det toch d k!’ Prompt werd hij D’n D kke genoemd.

Dolle, D’n Bijnaam voor meester Görtz, die in het begin van de vorige eeuw op de Grotestraat woont. Hij is onderwijzer aan de openbare lagere school, als die nog Julianaschool heet, en staat samen met zijn collega’s pontificaal op een foto in Tegelen en Steyl Toen. Hij dankt zijn bijnaam hoogstwaarschijnlijk aan de ophef rond zijn persoon in het begin van de vorige eeuw. Voor velen maakt hij het te dol. Onder hen de leden van de gemeenteraad die aandringen op zijn ontslag. In drie besloten vergaderingen worden de voors en tegens tegen elkaar afgewogen, op 8 oktober 1903, 21 oktober 1903 en 12 april 1904. Deze verslagen zijn openbaar en voor iedereen ter inzage. Ze laten zien hoe het gemeentebestuur worstelt met zijn taak om het lager onderwijs in de gemeente gestalte te geven, zoals de Leerplichtwet van 1900 voorschrijft. Pas in 1917 wordt het van deze taak ontheven, als de schoolstrijd in der minne wordt geschikt en er katholieke scholen komen met een eigen bestuur. Menig raadslid zal toen een zucht van verlichting hebben geslaakt, want de Tegelse onderwijzers waren niet alleen beter opgeleid dan zichzelf, maar ook vaak eigenzinnig en tegendraads. Men had er zijn handjes meer dan vol aan.

Later kwam op het huisadres van Görtz een winkel van Stroeken, waar men ijzerwaar kon kopen. Deze Stroeken was getrouwd met een zuster of dochter van Görtz en nam diens bijnaam over. Over die winkel schrijft Marieke Relouw in haar gedicht ’t Winkelke.

C D

Veur iezerwaar, naegel, ’n sj p, sjtaole vaere, k s iddere mins beej D’n Dolle gewaere.

Douve, D’n Bijnaam voor ene Hendriks, die stukadoor was en op de Industriestraat woonde. Hij hoorde slecht.

Dreuvige, D’n Dit is geen bijnaam voor een persoon of familie, maar voor de anonieme piloot van een Engels vliegtuigje dat in de laatste oorlogswinter verkenningsvluchten boven Tegelen en Belfeld uitvoerde en bommen afwierp. De bijnaam verwijst naar het eentonige, zeurderige geluid dat dit vliegtuigje maakte. De Duitse soldaten noemden hem eiserne Heinrich. Enkele jaren eerder vloog er boven Venlo ook zo’n vliegtuigje, dat het op Fliegerhorst Venlo had gemunt. De Venlonaren noemden de onbekende piloot Vrolijke Frans. Hoe hij aan deze bijnaam kwam is onduidelijk. Het is onwaarschijnlijk dat het om dezelfde vlieger gaat.

Dri n van, Thei Bijnaam voor Theodoor Beurskens (*02-09-1883 +29-04-1970). Hij was een zoon van Tieske Beurskens en Hendrina (Dri n) Geertjens. Aan haar heeft hij zijn

Theike van Drien met zijn vrouw Maria Schell (collectie Jos Beurskens).

bijnaam te danken: Theike van Dri n. Theike was een broer van ’t Vaermenke: zie ook daar, en van Jan, die van beroep voerman was en de tweede echtgenoot van B lle Iedje, die met Piet, Jan en Klaas was getrouwd: zie ook daar. Hij woonde met zijn vrouw Maria Schell en hun dertien kinderen aan de Roermondseweg te Steyl, tegenover de familie Driessen van De Sjriever.

Hij had ook een tweede bijnaam: Theike d’n Boer, en wel omdat hij in zijn moestuin groente teelde. Van beroep was hij grondwerker/kleidelver. Op dit moment zijn er 178 nazaten van D’n Drien.

Dr uk, Beej Dr uk is een oude dialectvariant van de voornaam Gertrudis, die in de loop van de 20e eeuw is verdwenen. Beej Druuk betekent bij Dr uk Lucker-Hekkens (*21-09-1878 †19-08-1958.) en slaat op het café-restaurant dat ze bestierde sinds ze door de dood van haar echtgenoot Louis (Lot) in 1919 op zichzelf kwam te staan. In 1924 breidde ze de zaak uit met een zaal en noemde het complex Paviljoen Modern. Hier musicerden het Tegels Symfonieorkest, de harmonie Sint Cecilia en zangvereniging Zanglust, totdat de zaal in september 1975 afbrandde. Omdat Dr uk weigerde goedkoop bier te tappen ontwikkelde het café-restaurant zich al snel tot trefpunt van de ondernemers en middenstanders, die het wat breder lieten hangen, terwijl de arbeiders, die weinig te besteden hadden, liever naar het Volkshuis aan de Kerkstraat, De Sjtúul aan de Posthuisstraat of Piet van Maan aan de Hoogstraat gingen: zie ook daar. Zo had elke stand in Tegelen lange tijd zijn eigen uitgaansgelegenheid. Alleen op het ijs van D’n Bas was iedereen gelijk, of zoals Carel Ververs schrijft:

 m maar ’n veurbeeld te neume: T ut ging neet

D

beej Drúuk (zaal Lucker) danse, maar beej de Sjtúul in de Poshoessjtraot of beej Piet van Maan op de Hoëgsjtraot. Grit dansde allen in D'n Bônd, woë ze nao ilken dans met 'n sjuttelke rônk kwaame òm geld op te haole. Op 't ies waas idderein geliék.

Haar zoon, Pau van Drúuk, was baas van de centrale keuken tijdens de laatste oorlogswinter.

Dúustere, D'n Zo werd bakker Hen Schatorjé in de Schoolstraat genoemd vanwege zijn donkere blik.

Dúuvel, D'n of 't Duvelke Bijnaam voor de familie Faassen, die in de negentiende eeuw aan de Roermondseweg woonde in het pand van het voormalige café De Hel. Dat dit zo heette blijkt onder meer uit de statuten van de St. Antonius-schutterij, waarin staat vermeld binnen welke grenzen van de kom van Tegelen de schutterij haar clublokaal mocht hebben. Aan de zuidkant was dat het huis genaamd De Hel. De bewoners van dit huis werden daarop in de volksmond van D'n Dúuvel of van 't Duvelke genoemd. Maar ook de benaming óet de Hel werd gebruikt, getuige deze passage uit een Steyler Notitie van Sjeng Stoffels:

Beej Sjaak Feye sjtooke weej de de Riékswaeg euver en ginge den de Rieth op; dao woë de Krúutserbaek klaor en helder in 'n buus ônger de Riékswaeg doorging wonde veuraan Wullem van Driekske óet de Hêl.

Overigens komt D'n diéke van d'n Dúuvel als romanpersonage voor in Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys. Hij is daarin één van de werkloze jongeren op de muúrkes bij drukkerij De Mercur van de familie Huys.

Eike, D'n Deze bijnaam gaat terug op Peter Stoffels, de vader van Sjeng Stoffels, de bekende chroniqueur uit Steyl, die meent dat men zijn vader zo noemde omdat hij zo sterk was als een eik. Volgens een kleinzoon van D'n Eike, Karel van Gerven, is de reden dat hij op wonderbaarlijke wijze aan de Spaanse griep of een andere ernstige ziekte is ontsnapt. Maar volgens een andere kleinzoon, Sjraar Stoffels, komt het omdat hij in discussies altijd zijn poot stijfhiel. 'Dôw waerse eik', werd er dan geroepen. D'n Eike werd in 1852 in Belfeld geboren, maar is op jonge leeftijd al naar Steyl verhuisd.

't Grôtste gedeelte van zien laeve haet-e ziene kos verdeend mêt panne make, neet in Cnoë-sjop, dae langs ôs hóes loog, maar beej Poëth en Impelmans. Dae pannesjop loog woë now zaal Vriendenkring is. Sjwinkters werkde hae op de potberg. Hae werkde hêl, want naeve det werk in de pannesjop haaj-e nag ôzzen haof, 't baentje en twië half morges lank beej te haaje.

Later begon D'n Eike in de Arnoldus Janssenstraat (destijds Steylerbergstraat geheten) met een café annex beugelbaan. Dat was rond het begin van de vorige eeuw. Vaste beugelaars waren hier:

Poethen Hen mêt ziene zoon Graad, Kuëb van Lemmen-Hen en Handrie van de Kroëtperser. Op de bank achter op de beugelbaan zoote Enkes Fôns en zien zjwaoger de Kej en auch Hens van Trienke en Naad Versjtappe, En neet te vergaete Toën de Mölder mêt Graad Holthúuze en Karel van de Maelder, die allemaol eur beurt òm te beugele zoote aaf te wachte.

De beugelbaan moest later plaatsmaken voor een woonhuis annex kapperszaak waar Sjeng van

D'n Eike en zijn vrouw (collectie Karel van Gerven).

d'n Eike vijftig jaar lang het beroep van kapper uitoefende. Jeu, een broer van Sjeng, had een machinefabriek aan de Roermondseweg in Steyl, die fuseerde met de machinefabriek van Karel Helmes van de Sjmeed tot de firma Helmes en Stoffels.

Engelbert of Ingelbert Met Engelbert of Ingelbert – ook wel in verkleinvorm gebruikt als Ingelbertje of Ingelbertje – werd Engelbert Gartner bedoeld, die altijd bij de spoorwegovergang Muntstraat-Kaldenkerkerweg stond, toen die er nog was, en aan elke voorbijganger

vroeg: 'Woë haer geit?' of 'Woë haer gaon?' Daarbij stak hij naar verluidt zijn hand op, waaraan hij een paar vingers miste, en joeg daarmee de kinderen de schrik op het lijf. Als je met hem in gesprek raakte, was je nog niet van hem af. Jo Bongartz vertelt:

Op zekere dag kwam mijn vader erg laat thuis van zijn werk. Mijn moeder vroeg waarom hij zo laat was. Het antwoord van mijn vader luidde: 'Ik heb aan Ingelbert gevraagd hoe laat het was.' Dat werd bij ons thuis een geveugelde uitdrukking. Als iemand te laat kwam, zei hij: 'Ich heb aan Ingelbert d'n tied gevraagd.'

Dit laatste sluit goed aan bij het verhaal Ingelbertje van Toon Jacobs over iemand uit zijn jeugd enkele generaties eerder, die ook een rasverteller is die van geen ophouden weet.

Det vertêlle van Ingelbertje woort op latere laeftiéd 'n zekere kwaol, zoëdet sommige minse zagte dette loog. Det is euverdreden óetgedrôkt. Hae hat nôw einmaol 'n sjterk werkende fantasie en den kôsse neet óetgeklengerd waere.

Wie er achter deze Ingelbertje schuil gaat, vermeldt Jacobs niet. In elk geval moet het iemand zijn geweest die de Frans-Duitse oorlog van 1871 heeft meegemaakt, want daarop hadden veel van zijn verhalen betrekking.

Fäos, De Bijnaam voor Toon Bongaerts, die leraar Engels aan de mulo was. Zijn bijnaam is een verbastering van het woord first waarmee hij het begin van de eerste les aankondigde: 'First lesson!'.

Fiks, De Hoewel het woord fiks niet in het Tegels woordenboek voorkomt, betekent het kennelijk hond. Dit blijkt onder meer uit de volgende passage uit het verhaal De Sjaersjoël van Sjeng Stoffels:

Hênke Sjouwenberg, ôzze naober, had 't dökke euver ziene fiks. Dae fiks had zich beej Malbeck versjillende kiér met 'ne das gebeete en as det biéte 'n tiédje gedeurd had, ging d'n das de sjtrúuk in. Hênke waar zônne gôjje verteller det ich det nôw nag neet vergaete bôn.

Etymologisch is het woord wellicht terug te voeren op het Duitse woord Fuchs, dat vos betekent. Als zodanig kan het duiden op de slimheid van de drager van de bijnaam, diens rossige haar of beide. Han van de Fiks (Johannes Westheim) was volgens Sjeng Stoffels een imponerende persoonlijkheid. Hij was voerman bij de pannesjop van Canoy te Steyl en bracht met paard en wagen klei van de kleigroeve naar de fabriek. Ein echt tiep, daen Han: ich zeen òm nach wied-beins op de ker sjtaon mêt zien rôete môts op ein óer. Wat kôs-tae zien sjmik laote klaatse en knalle! En fluite kôsse wie 'ne nachtigaal!

Later werkte er ook een Fiks bij Hekkens van 't Sjpitske: hij was nogal smal uitgevallen en liep altijd op gym schoenen, en een Fiks bij de firma Poeth, die net als Han geweldig mooi kon fluiten.

Flossen Baer Bijnaam voor Hubertus (Baer) Op 't Broek, die op de avond van 31 augustus 1898 samen met Jacob Ewalds, alias D'n Aaje Köster, diens zoontje en Peter Schatorjé de trappen van de toren van de St. Martinuskerk bestijgt om Bengaals vuur te ontsteken ter ere van de jarige prinses Wilhemina, die op deze dag tot koningin

is gekroond. Een zekere Lot vertelt in 1948 in de Tegelse Courant hierover het volgende:

Op de Hoëgsjtraot kwaam ich Flossen Baer taenge. 'Geise mei, Lot,' zaet-e, 'ich gaon veurwerk make.' Sjatterjee, de leiendekker, en d'n aaje köster zoelle ouch meigaon. Ich wil neet zègke det ze ônger d'n aolie ware, maar ze hadde d'r miër gepreuf as ich, dao dörref ich miene kop ônger te verwedde. Ich zegk: 'Pas geej maar op des-se de kouw neet aansjtiks. Ja, det zag ich nach, det zoels ze keplaon Van Soes nach kênne vraoge as se nach laefde, dae waas beej Kriëmers de lempkes aan 't aansjtaeke aan d'n baog. Effeng, Flossen Baer, dae sjloog dao gèn ach op.

Het einde van het liedje was dat de toren in brand vloog en op het middenschip van de kerk viel, die toen in zijn geheel afbrandde. Het vurige viertal redde het vege lijf, maar Schatorjé moest zich verantwoorden voor de rechtbank in Roermond, die hem vrijsprak. Flossen Baer werd door het gebeurde kennelijk niet van zijn apropos gebracht: Jaore later, zaet Flossen Baer nach met 'n gekke môngk: 'Pesjtoër, dae ken bliej zién det 't zoë is ge-gaon, want noow haet-e toch maar 'n vul sjôndere en vul grôttere kerk trúuk gekrege...'

Friet-An De vrouw met deze bijnaam had een frituur tegenover de St. Jozefkerk.

Garde, De Bijnaam voor politie-agent Hendrik Peters, die aan het begin van de vorige eeuw in de Koningstraat in Tegelen woonde. Hij was ook gardesjas: bos- of veldwachter, naar het Franse woord garde-chasse. Zijn zoon Lambert trad in zijn voetsporen en werd ook politieagent. Diens dochter Annemie woont aan de Rijksweg te Steyl nabij de Waterloostraat in een bungalow die De Garde heet.

F G

Gare-Liën Textielventster uit Venlo, die aan het einde van de negentiende eeuw regelmatig naar Tegelen kwam om haar waar te verkopen. Zoals Toon Jacobs schrijft, die haar in zijn jeugd heeft gekend:

Dôr d'n tiéd verdeende ze eure gewoëne kost met gâren en link, klôtskes en knuip, häökskes en auge en wat d'r miër in zônne venterskorf thóes huért. Daoröm den ouch de naam Gare-Liën. Ze kwaam van Venlo, van Hakkesplaats mein ich – in idder geval gën houpwinkelsjtraot – e paar maol in de waek ouch in Tegele rônk mêt euren handelskorf.

Haar bekendheid onder kinderen dankte ze aan haar stand op de Tegelse kermis, die door haar man op een hondenkar vanuit Venlo werd aangevoerd en bestond uit een zwarte kist waarin de voorraad aan prijzen zat die je kon winnen. Op het deksel waren twee wijzerplaten getekend, een met veel en een andere met weinig strepen. In het midden daarvan zat een wijzer waaraan je kon draaien.

En Gare-Liën nuède ôs maar òm te dreije, vur eine cent. 'Altied wèt beej Gare-Liën! Einen babbelaer, 'ne sjtaaf, 'n bröske of e sjpeldje. Det waas den de klok met de vuël sjtrepe. Drejsden dôw beejveurbeeld zoë wie gewoën, dèt is niks, den kreegs se as troëst-priës toch altiéd 'nen babbelaer. Kwaams se op 'ne sjtreep, den kreegse se wat dao loog: de sjtaaf, den dop, den twiëcentsenbrok of zoëget. Maar aan den angere kangk woë 't neet 'altiéd get' wáas, dao logen de waeld-wôngere die ôs de ougen óetsjtoker: groëte fluite, blinkende brosse, môngk-monika's, hüuldöp, pupkes van 'ne gros, meugelik twië grosses (Duits geld, dat in Tegelen tot aan de Eerste Wereldoorlog werd gebruikt. wk).

Naast haar op de kermis stond haar man Hendrik met een schietkastje. Daarin stond een petroleumpitje dat je moest proberen uit te schieten. Als je daarin slaagde, kreeg je als beloning een papieren roosje of een bont aapje om op je jas te steken.

'Dreej maol sjeete vur 'ne gros!' 'Altied wèt beej Gare Liën!' Zoë sjtông en zoten die twië aaj dôtsels, Hêndrik in blauwe keel mêt hoëg zieje môts, Lien met 'ne nuisdook òm, kattenate sjolk veur en 'n zijwarte gesjtrikke kap op, en probeerde van oos erm kermis-cente e klein bietje laevesmeugelikheid euver te halde.

Gezáńks Gezánks Hannes en Gezánks Húubke, ofwel Joh. Peters en Hub. Peters, zoals de auteurs van het Tegels Dialek hen aanduiden, ont-leenden hun bijnaam aan het feit dat ze woon-den in 't Gezanks of Gezankshaof – oorspronkelijk Aen gen Zandt genoemd naar de zandheuvel of Berg aan de Koningstraat – een herenhuus annex boomgaard en moestuin, gelegen op de hoek van de Grotestraat en Engerstraat. De laatste bewoners waren de familie Peeters-Leenen. Het hoofd van de familie was tevens hoofd van de openbare lagere school voor jongens, die schuin tegenover het huis aan de overzijde van de Grotestraat lag en in 1917 werd afgebroken. Het Gezanks lag met de voorgevel aan de Grotestraat en met de zijgevel aan de Engerstraat tegenover potjesfabriek De Búus. Daar stonden ook twee hoge notenbomen, die tussen 1914 en 1916 zijn gekapt. De tuin achter het huis liep tot aan de Bergstraat. Thissen, Jacq. maakte ooit een potloodschets van de plattegrond van dit gebied met het volgende bijschrift:

De Bergstraat van nu was rechts bebouwd. Op nr. 2 woonde Jentjens (eerst bakkerij), dan Manders Bet, dan Karel Feyen (sigaren), dan een voetpad naar de

G

't Gezánks. Vooraanzicht van het pand van de familie Peeters (collectie Henk Croonen).

Koningstraat. Vervolgens tante Marjan van de Sjelechter (Handrie van Marjan). Dan kwam D'n dieke Paek (180 kg), koloniale waren, stoffen, en den D'n Dunne Paek (120 kg), eerst stukadoor, later fietsenhandel. Beej De Búus werkten naast Sef van de Búus (Gitmans), Joël van Pöl (van Linssen uit Nabben) en een drietal gedeserteerde Belgen (Walen). Aan het einde van de Eerste Wereldoorlog kon de bevolking gratis aardappelen komen afhalen in de Gezanks-sjop. Er heerste toen in heel Nederland voedselschaarste. In Amsterdam leidde dat tot het zgn. Jordaan-oproer, waarbij het leger ingreep en verschillende doden vielen. Om dat op andere plaatsen te voorkomen werden ijlings voorraden aardappelen ter beschikking gesteld, zoals in Tegelen op 25 juni 1918.

Golde, De In 1903 stichten Willem Doesborgh, die tot dan toe vormersbaas van de IJzergieterij Tegelen is geweest, met P.J. Beckx-de la Fai en Frans Simons de IJzer- en Metaalgieterij De Globe. Na drie jaar vindt men het beter om uit elkaar te gaan. Simons zet De Globe voort en

Aardappelnood. Aardappeldistributie in de Gezanks-sjop. (Foto Inventaris archieven Gemeente Tegelen).

Doesborgh en De la Fai stichten Eureka. In 1912 treedt De la Fai uit en zet Doesborgh het bedrijf alleen voort. In 1917 nemen diens zonen Jean (Sjeng) en Alex de leiding over het bedrijf over en wordt de naam veranderd in W. Doesborgh en Zonen.

Waarom en wanneer de familie de bijnaam De Golde heeft gekregen is onduidelijk. Er doen verschillende verklaringen de ronde. De meest gehoorde is dat Willem Doesborgh, toen hij met zijn gieterij begon, zijn eerste koperen giets-tukken zo lang oppoetste totdat ze blonken alsof ze van goud waren. Volgens sommigen klopt dit echter niet, omdat Willem alleen maar ijzer goot en geen koper. Ook ijzer kan men echter oppoetsen alsof het goud is.

Anderen wijzen erop dat hij zijn bijnaam wel eens te danken kan hebben aan het feit dat hij meer succes in zaken had dan zijn broers, ongeveer zoals men nu van iemand zegt dat hij gouden handjes heeft. Ook een toedichting op basis van de reputatie goudeerlijk of gul is mogelijk. Zo wordt er van Willems zoon, Sjeng, ge-

G

Sjeng van de Golde (collectie Theo Doesborgh).

Sjeng van de Golde (collectie Theo Doesborgh). zegd dat die – wellicht in de lijn van zijn vader – aan het einde van de week zijn personeel in het café van Ewals van de Böl, dat verderop in de Stationsstraat lag, onthaalde op gratis drank.

Golde Ploog, De Letterlijk De Gouden Ploeg, een groepje loonwerkers onder leiding van Maor van de Krauw, dat in de jaren twintig van de vorige eeuw werd opgericht en diverse soorten werkzaamheden verrichtte: van het laden en lossen van schepen aan de loswal te Steyl tot het aanleggen van telefoon- en waterleiding. Het bijvoeglijk naamwoord 'goud' kan verschillende betekenissen hebben: goudeerlijk, onoverwinnelijk, vorstelijk beloond. De Golde Ploog bestaat nog steeds. Zie ook bij De Krauw.

Carel Ververs schrijft over het werk van De Golde Ploog aan de loswal in Steyl: Sjéep laje is ein vak: of 't now panne, sjtein, gresbuze zien of holt of iézer is. Det deeje op Sjteyl, en mei aan 't iézerfabriek in Tegele, de Golde en Zilverre Ploog. Waoröm die zoë hote, weit ich neet. Die noome 't werk aan van de febriek. De Golde Ploog wáas van Maor van de Krauw, De Zilverre Ploog, dao wáas Hannes Haoves d'n baas van.

Hannes of Henneske Haoves van De Zilverre Ploog is de vader van missionaris Jeu Hovens (*14-1-1920).

29

Graasnek, De Bijnaam voor een meisje in Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys, dat de jonge werklozen in 't Krúuts het hoofd op hol brengt. As det 't Krúuts inkwaam, den leep det neet, det paradeerde. Euver wat veur belangriek óngerwerp d'r ouch gesjtraeveld woort, as De Graasnek opdoekte, vele de gesprekke sjtil en keke ze óm nao, met sjlechte gedachte óetgesjpreid op eur gezichte wie wasgood op d'n bleik.

'Zesde Gebod,' waarsjuwde Lei den.

De Fielezoof had dao van trúuk. 'Zevende Gebod,' zag hae, 'gaat heen en vermenigvuldigt u.'

'Dow dinks wie 'ne kniën,' ketsde Lei trúuk.

Guuske van Roop Guus Houba, alias Guuske van Roop, was nogal klein uitgevallen. In de jaren dertig vormde hij een komisch duo met D'n Dieke Paek: zie ook daar.

Haandert Bijnaam afgeleid van boerderij De Haandert, die zich uitstreckte van de in 1966 opgeheven overweg Muntstraat-Kaldenkerkerweg tot aan de Doolhof, die er ook bij hoorde. Haandert Piëters Miek was de alias van Maria Frenken en Haandert Driek verwees naar Hendrikus Faessen, die in de eerste helft van de vorige eeuw een graanmolen op de Grotestraat had, net als Cuijpers op de Roermondseweg en Vervoort op de Stationsstraat. Carel Ververs schrijft over het beroep van molenaar in die tijd: In zón meule wáas 't altiéd radouw. Me kôs zich óngerein bald neet versjaon. De mölder sjriëfde óm baove 't leweit van de meules óet te kômme. Ze hadde ouch dök wetjes in de oere. As 't sjtil wáas dèn huërde me de gansen tiéd tikke. Dèn zoot Piet van Cuupers de meulesjtein te bikke mêt eine sjpesialen hamel, dae d'r óetzoog wie einem beitel. Dao-beej hatten einem bril op, detter gën sjtökskes sjtein

G

Guusje van Roop en D'n Dieke Paek, ofwel Watt en 'n kwart Watt, de mascottes van het voetbalelftal van het crisiscomité in de jaren dertig. (collectie Henk Croonen).

in de ouge kwaame. Euveral woësse langs sjtreeks woorse wit van 't mael, 't Wáas toch prachtig, asse zoogs, det 't mael langzaam óet ein gleuf in de zak leep, dae met ein häökske aan ein touw woort aopegehalde. 't Oug en de hangk van de mölder keurde of 't mael de gôjje consistentie had.

Hamaeker, D'n Bijnaam afgeleid van het beroep van haammaker, iemand die paardentuig maakt. Tei van d'n Hamaeker is de alias van Tei Keeren, die in 1923 een Leder- en Drijfriemenfabriek had aan de Industriestraat, waar Louis Nooten later een briefhouderfabriek begon.

Haok, D'n Bijnaam voor de familie Rijvers, die een café annex beugelbaan exploiteerde aan de noordkant van Geloo. Tegenover het café was in een bocht van de beek die daar liep, een plankier waar de buurtbewoners helder water gingen halen om de was te doen. Om die reden werden ze ook Rievers aan de Baek genoemd. Hoewel het café op Belfelds grondgebied lag, komt de naam op vrijwel alle Tegelse bijnamenlijsten voor. Tegelenaren beschouwden het kennelijk als een stukje Tegelen.

Haole (Holle), D'n De drager van deze bijnaam, ook wel D'n Haole op de Hors genoemd, kwam oorspronkelijk van de Leemhorst en had daar volgens Sjeng Stoffels en Billa Noten een beugelbaan. Haol betekent hol en zegt misschien iets over zijn uitzonderlijke magerte. Ook de Venlose columnist Sjang Cornet blijkt het te kennen in die betekenis:

'nnen Hiële magere, det waas 'n graotendeef, 'nen haole, ein smik of niks as vel euver knäök.

In het Midden-Limburgs betekent haol ook gierig. Over de schrijfwijze in het Tegels lopen de meningen uiteen: haol of hol, haole of holle, al naar gelang men de klinkers verlengt of niet.

Hênke van Kerneelie Hênke van Kerneelie was een stamgast in café Van Heel te Steyl, toen D'n Dieke óet de Kiët daar nog de scepter zwaaide.

H

Hij kwam uit Nabben en was de zoon van Hinske en Kerneelie, een verbastering van de voornamen Johannes, resp. Cornelia. Sjeng Stoffels schrijft over hem:

Hênke van Kerneelie zoot dao, net wie altiéd, niks te zegge of 't waar allein maar: 'Sjöd d'r mich maar 'ne in.' D'n Diéke óet de Kiët leep dao, as kastelein, in zien hemsmouwe rônk en Lot, dae krek trúuk waar van 't vaer, zoot dao zien piepke te rouke. De sjplinter-nieje grammofoon, dae in 'ne hook op 'n täofelke sjtông en mêt 'ne zjwingel môs waere opgedrejd, sjpulde de niejste plaat, die pas óetgekômme waar: 'Achter in 't stille klooster', en dat waar zoë ônt-reurend det me d'r beej kôs beginne te bäoke. In ilk geval greep det sjtök Hênke van Kerneelie hél aan.

Hênte Mien Hênte Mien had vroeger een café aan de Hoogstraat, vlakbij dat van De Sjpitse van Hekkens. De naam is een samenvoeging van Hent en Mien en gaat terug op Hent (Henricus) Bouwman (*01-09-1841 †20-03-1889), en Mien (Jacomina) Hekkens (*1-1-1850 †13-02-1934)

Links: Hentemien, alias van Jacomina Hekkens (1850-1934), die woonde op de Hoogstraat en getrouwd was met Henricus Bouwman (collectie Sjeng Ewalds).

Rechts: Hent van Hêntemien (1841-1889) als zouaaf (collectie Sjeng Ewalds).

31

met wie hij is getrouwd. Ze krijgen zeven kinderen, van wie er twee jong sterven. Hênte Mien is de roepnaam van Mien na haar huwelijk met Hent; zij wordt dan de Mien van Hent of Hent zien Mien. Overigens heeft Hent nog als zouaaf gediend in het leger van de Paus, net als De Krauw, zie ook daar. Zouaven werden de mannen genoemd die als pauselijke soldaten onder Pius IX (1867-1870) dienden in de strijd tegen Garibaldi c.s., die de eenwording van Italië voorstond. Hun doel was het behoud van de Kerkelijke Staat. In 1870 werden ze door het Italiaanse leger verslagen. Mien was overigens een zus van De Sjpitse: zie ook daar.

Herses, De Bijnaam voor Sjeng Ververgaert (* 11-6-1905 + 14-1-1974) Naar verluidt kreeg hij deze door zijn oogopslag. Kennelijk duidde die op de aanwezigheid van een goed stel hersens.

Een andere verklaring luidt dat hij bij het voetballen uitblonk door zijn goed spelinzicht. Hoe het ook zij, hij was een geducht voetballer en maakte deel uit van het kampioenselftal van FC Tegelen, dat na het behalen van de beker poseerde voor café-restaurant Lucker aan de Roemondseweg.

Op deze foto wordt hij omringd door andere prominente bijnamendragers, zoals De Golde, Paek, De Moets en De Mins.

Hiërke, 't Bijnaam voor Sef Hamakers, die graag netjes gekleed ging. Hij had een groot gezin met elf kinderen, waarvan twee dochters, Mie en Truus, intraden bij de missiezusters Dominicanessen en daar Maria Norbert en Maria Bonifacia werden genoemd.

H

Kampioenselftal FC Tegelen in 1934 voor paviljoen Modern van Lucker.

Helemaal boven (vlnr): De Witte van Hovens en Sjeng Huys. Middelste rij (vlnr, maar bij benadering): Doesborgh (De Golde), Releaux (Relouw?), Pau Lucker, onbekend, Baer Breuer, Ernst (masseur), onbekend, Thijssen, Baer van den Kerkhof, Driessen, Nic Pas, Sjeng Beurskens (Paek), Ambaum (De Moets, grensrechter), Sjeng Ververgaert (De Herses), onbekend, Sjaek Thissen, Juupke, Pierre Probst en Frans Oehlen (met vlag). Onder (vlnr): Dries Teeuwen (De Mins), Hoeb Huys, Sjeng Smit, Louis Dondit, Van Rhee, Frans Swinkels, Guus Ververs (liggend).

Hollenger, D'n Bijnaam voor Jan Janssen, die uit Utrecht kwam, en hier voorman werd bij de steenfabriek Tiglia n.v. Als iemand van buiten aan de arbeiders vroeg, wie hun baas was, zeiden ze steevast: 'Daen Hollenger'.

Höltere, D'n Bijnaam voor de familie Timmermans, die in het begin van de vorige eeuw op de Posthuisstraat woonde en daar een timmerbedrijfje had.

Honingbaer, D'n of Honings Baer, D'n Bijnaam voor ene Van Douveren. Hij woonde op de Hoogstraat, werkte bij metaalbedrijf Industria en hield bijen.

Hoop, De Bijnaam voor de familie Koopmans, die eerst een winkel met die naam op de hoek van de Kerkstraat-Schoolstraat had en later aan de Grotestraat. In het Adresboek der gemeenten Venlo, Tegelen en Maasbree, dat in 1932 in Eindhoven werd uitgegeven, staat in het zakenregister onder Bazars: De Hoop, Goedkoope Winkel, Schoolstraat 65, en in het personenregister bij Koopmans, P.J. kleermaker, Schoolstraat 65. Kennelijk oefende de heer Koopmans twee beroepen uit, wat in die tijd geen uitzondering was.

H

Hortigen Driek Bijnaam voor Hendrik Kortjans, die kennelijk altijd haast had. Hortig betekent in het Tegels gehaast.

Hudjes Mriéke of Hutjes Merieke Zo werd in de volksmond hoedenverkoopster Maria van den Broek-Breuer genoemd, die in het begin van de vorige eeuw in het centrum van Tegelen een winkel had waar je strohoeden kon kopen. Zo'n hoed droeg men vaak op zomerse dagen. In de zomer, vural beej good waer, woorte d'r vuël sjtruëheid gedraage, want as eemes óetging, môs-e get op de kop hebbe. Ein sjpraekwoord van daen tiéd zag: eine mins zônger hood is krek wie ein hóes zônger daák. In die sjtruëheid haaj doe maar eine winkel in Tegele 'ne flinke ömzet. Det waar beej Hudjes Mrieke (van den Broek); die leverde vur jidder 'ne passende hoóf of möts.

Of als er iemand dood was.

As-ter 'ne veuraansjaonde persoën doëd waar, môste de draegers nao Hudjesmriéke vur 'ne hoëge

Familie Koopmans – De Hoop – van de Kerkstraat: vader Piet Koopmans en moeder Wilhelmina Verhaegh, en de kinderen: The, Chrit, Sjaak, Piet, Harrie, Ria en Wiel. Chrit zette de winkel voort aan de Grotestraat (collectie Sjeng Ewalds).

hood. Den môs dao gepas waere en as 'nen hood te groët waar, woord-ter dök ein gevaaje krant in gelag. Die heut beej Hudjes Mrieke haaje allerhandse modelle, hiël hoëge heut en liëge hoëge heut en dao waar d'r beej met zôn lange haor d'r op óet de Napoleonstied.

Later verkocht Hudjes Mrieke alleen nog maar dameshoeden.

Húub, D'n Bijnaam voor Hubertus Cremers, die een café had aan de Hoogstraat, waarnaar in de volksmond werd verwezen met de uitdrukking D'n Húub. Hier werd in 1906 de handboogvereniging De Batavieren opgericht, die er ook hun clublokaal hadden, maar ook de

H

schutters van St. Antonius, de hengelaars van De Snoekbaars en de duivenmelkers waren er thuis.

Iézere, D'n Bijnaam voor een zekere Verhaag aan de Maasstraat, die smid was bij Louis de Rijk aan de Kaldenkerkerweg.

Illesjtieke, D'n of D'n Elas Bijnaam voor een werknemer van smederij Giesen op de Hoekstraat, die allerlei vreemdsoortige bewegingen maakte als hij teveel had gedronken. Dat gebeurde meestal in het weekend. Tegen de kater at hij doppinda's, die hij met zakken tegelijk inkocht. Hij bleef vrijgezel en heeft voor zover bekend geen nakomelingen.

Illik, D'n en Betje van D'n Illik Deze bijnaam is afgeleid van een dieren naam: illik is de Limburgse en Oost-Brabantse benaming voor buning, in het Drents ook ulk genoemd. Voor Tegelen gaat hij terug op Godfried, alias Frits, Lommen uit Velden, die op 30 januari 1883 in de Tegelse St. Martinuskerk trouwde met Catharina van Daal uit Helden. Het was Frits zijn tweede huwelijk. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren, een zoon en drie dochters. Zoon Piet, die in 1884 werd geboren, trouwde met Johanna Teeuwen van Teeuwen van de Mins. Zij kregen drie zoons, te weten Sjeng en Pierre, die later allebei fotograaf werden, en Har, die missionaris werd. Van de drie dochters trouwde Maria in 1916 met Gerard Huijs uit Panningen. Ze gingen wonen in een huis aan de Zwarte Hond, waar nu de Windhondflat staat, en kregen verschillende kinderen, die van hun moeder de bijnaam D'n Illik erfden. Maria stierf echter op jonge leeftijd, waarna haar ongetrouwde zuster

Elisabeth de zorg voor het gezin Huijs op zich nam. Deze Elisabeth stond in Tegelen beter bekend als Betje van d'n Illik. Na haar dood werd haar bijnaam een toponiem, een aanduiding voor de plaats waar zij had gewoond. Ook schijnt er een liedje te zijn geweest met de regel: 'Beej Betje van D'n Illik zit 'ne nekse op 't daak.'

Over de wijze waarop grootvader Frits aan zijn bijnaam kwam, gaat het volgende verhaal, dat is opgetekend door Sybilla Noten.

Frits was in zijn tijd een graag geziene klant in het café van Maor van de Krauw en dat van Sander op het Veld, die naast elkaar in een laagte naast de Kaldenkerkerweg lagen, waar nu het viaduct met de A73 is. Hier vertelde hij dat hij rond zijn huis veel last had van wezels, maar ook van een bunzing, in het Tegels 'ne illik, die zijn kippen doodbeet. Nu stond Frits bekend als een gewiekste stroper die nooit te betrappen was. Hij bouwde een val om die wezels en bunzings te vangen. Met de wezels lukte dat wel, maar met de bunzings niet, waarop Sander op 't Veld tegen hem zei: 'Frits, jou pakken ze nooit, maar jij krijgt d'n illik ook niet. Jij bent net zo slim als 'ne illik.' Toen kreeg Frits 'ne illik in zijn val en was zijn bijnaam een feit.

Ingel, D'n Aan de Oude Markt staat een groot wit huis, waarin rond 1800 een herberg was gevestigd. Op 27 augustus 1798 ontstaat hier tijdens de najaarskermis een fikse vechtpartij tussen Franse gendarmes en Venlose burgers. Ook bij de Drie Kronen is het raak. Hier komt het op diezelfde avond tot een handgemeen met boeren en Venlose burgers, waarbij een Franse soldaat gewond raakt. Ruim dertig jaar later is er weer amok in D'n Ingel. Op 16 februari 1831

Boven: Betje van D'n Illik in haar jonge jaren bij de Snelle Sprong. (collectie fam. Lommen).

Beneden: Huisje van Betje van D'n Illik aan de Zwarte Hond

overlijdt Joachim Ewalds, die er met carnaval is neergestoken. De toenmalige herbergier Antoine Peeters doet aangifte van diens dood bij de burgerlijke stand. Pastoor Orths beschrijft het voorval op dramatische wijze:

(Vertaald uit het Latijn:) De 16e februari overleed met algehele absolutie Joachim Ewalds, 37 jaar oud, die in uitspanning Den Engel met geweld overvallen werd door 2 soldaten gewapend met zwaarden en door 2 burgers met messen gewapend. Een soldaat

bracht hem met het zwaard een slag toe op zijn hoofd en een burger doorboorde met een messteek een slagader van zijn anus, waarbij door deze laatstgenoemde verwonding zijn bloed totaal wegstroomde. In de Heilige nacht van Aswoensdag blies hij de adem uit en liet zijn vader van 75 jaar oud en

Betje op leeftijd (collectie fam. Lommen).

zijn moeder van 68 jaar oud na, voor wie hij de kost verdiende. En de 18e is hij begraven op het kerkhof onder een treurwilg ter eeuwige herinnering aan deze moord, onder groot gewezen van de hele gemeenschap.

In zijn in 1861 verschenen boekje met herinneringen aan Tegelen en Steyl schrijft P.M. Canoy dat de daders niet bekend waren, maar volgens Sjeng Ewalds, die dit heeft onderzocht, is dit niet juist. Hij heeft in het archief van de Arrondissementsrechtbank van Roermond een stuk gevonden, waarin melding wordt gemaakt van twee personen, die in hechtenis zijn genomen en voor het hoogerechtshof in Luik, waaronder Tegelen

toen ressorteerde, zijn berecht. Er zijn drie personen in hechtenis genomen. Hun namen zijn bekend, maar hun uiteindelijke straf niet. Aan het einde van de negentiende eeuw wordt D'n Ingel bewoond door Peter Ewals, van Ewals van de Bøl, en na zijn dood door diens vrouw ledje. Tot aan het einde van de twintigste eeuw blijft het pand in het bezit van de familie Ewals

Jean van Sjoëp toet Kokeraad Onder deze titel schrijft Toon Jacobs in zijn Tegelse vertèllinge een verhaal over een persoon, in wie men de eertijds bekende banketbakker Sjang van Dijk kan herkennen, die van siroop sjoëp of sjuëp maakte.

Zien iërste beroemdheid wáas de sjoëp. 'n fabrieks-geheim. Want nemes kôs dae make. Ze sjmakde baeter as idderen angeren babbelaer en sjmilden dich in de mōnk wie honing zoë óet de raot.

Volgens Sjeng Stoffels waren ze echter niet geschikt om in het vastentrommeltje te bewaren: De sjuëp, ouch waal sjmaerlep geneumd, woë de befaamde bekker Sjang van Dijk bekend dôr waar, waare neet gesjik òm beej de angere sjnoepjes in 't trummelke te doen. Die in pepeerkes gedrejde sjuëp ginge, as 't trummelke get te werm sjtōng, gauw drieve en den woord 't in 't trummelke 'ne klieder. Verder vertelt Jacobs dat Jean ook een carrousel had op de Markt, het latere Wilhelminaplein. Dat duurde maar een paar jaar, waarna hij met een snoepkraam op de kermis verscheen. Bij die kraam hoorde een groot Rad van Fortuin, waarmee hij zijn zelf gemaakte peperkoek verlootte. Uit bewondering voor zijn vindingrijkheid gaf Jacobs hem een adellijke titel: Jean Van Sjoëp toet Kokeraad. Ook Sjeng Stoffels herinnert zich Sjang van Dijk nog goed:

Sjang van Dijk sjting met ziene kraom altiéd naeven 't aad gemeintehóes, 't raodhóes baeter gezag, en as de Sjelle-Joëd dao vurbeej kwaam, begôste die twië zich vur van alles óet te maake. Zeej deeje det vur de lol en waare sjiekem gōj vrinde, maar de òm-sjtenders wiste det neet en zoë makde Sjeng daonao gōj zaake. Zien sjeesialiteite waare knapkeuk, sjuëp en kletsköp, det waare van die hel pletskes.

Zoon Louis zette het bedrijf van Jean voort en opende aan de Grotestraat een lunchroom, die in de volksmond Beej Sjang van Dijk werd genoemd.

Joed, De en 't Júudje Met deze bijnaam werd vóór de Tweede Wereldoorlog, maar ook nog daarna iemand aangeduid die zich bediende van gehaaide handelspraktijken. Deze negatieve connotatie zit ook in woorden als iézerjóed voor oud-ijzer-handelaar, sjêlle-jóed voor schillenboer en 'n echte jóedestreek voor afzetterij. Ser van 't Júudje is één van de spiritusdrinkers uit Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys, met wie het slecht afloopt.

Sêr van 't Júudje dae aan ein sjtök in zichzelf vlookde zōnger 't te weite.

Joël van Pöl Bijnaam voor Graad Linssen, die in 1896 werd geboren als zoon van Paulus Linssen, alias Pöl. In 1909 werd hij pottenbakker. Tot 1942 werkte hij bij De Búus: zie ook daar, eerst aan de Grotestraat, later aan de Parallelweg. Toen Gitmans van De Búus stierf, nam hij diens pottenbakkerij over. Hij was lid van schutterij Sint Hubertus, voorzitter van de kaart- en biljartclub D'n Oeles en een fervent carnavalsvierder. Sjeng Stoffels beschrijft in één van zijn stukjes hoe hij aan zijn bijnaam kwam:

Wie wee op de vijfde klas zoote van de Sjteyler sjoël, kreege wee meester Sjeng Bouwman vur de klas. Det waar doe nach 'n jōng ventje. Sjteyl waar zien iërste aansjtelling, maar hae waar mei neet van gister. As hae gōj zin haaj, kôs hae de jōnge waal ens beejname gaeve. Taenge mich zag-e gewoën Eike, maar angere kreege de naam van WIELLEMEKE, Sjötje, Fieëke, Plaoster en angere die ich mich neet miër herinner, maar eine nach waal. Dae kreeg de naam van Julius Caesar. Dae naam waar ôs te langk en woord verangerd in Joël. Met de naam Joël van Pöl is Graad Linssen in Tegele 'n bekende persoënligheid gewaore.

Deze foto is gemaakt bij het huwelijk tussen Maria van Dijk en Fried Heeren. Onder (vlnr): Sjang van Dijk, Maria van Dijk-Jentjens, dan in het midden: Fried Heeren en Maria Heeren-van Dijk (Merieke van Sjang van Dijk), en dan Antonius Godefridus Heeren, Johanna Heeren-van Meer en onbekend. Boven (vlnr): onbekend, Leo van Dijk, het echtpaar in het midden en dan Hendrica van Dijk en Godefrida Sijbers (collectie Henk Croonen).

Joes Joes wordt meestal in één adem genoemd met die van zijn vrouw Pettatte Nelke. Samen vormden en vormen ze een begrip in Tegelen en ver daarbuiten. Joes is geen bijnaam in de eigenlijke zin van het woord, maar een afkorting van de voornaam Gustaaf, die in het Tegels op zijn Duits werd uitgesproken als Goestaaf. Joes Schreurs werd op 1 februari 1869 in Tegelen geboren en stierf op 1 mei 1940 op 71-jarige leeftijd. Hij werkte bij ijzergieterij De Globe en was lid van mannenkoor Excelsior, waarvan hij jarenlang het vaandel droeg. Omdat hij getrouwd was met een meisje van Muller, die Van de Petat werden genoemd, werd hij ook Joes van Petatte Nelke genoemd. Ze woonden in een klein huisje met café en beugelbaan aan de Hoogstraat. Om in het café te komen, moest je een trap-petje af. Binnen stond direct naast de deur een

Het gezin Schreurs-Muller. (vlnr): Jet Schreurs, Jantje Schreurs, Petronella Schreurs (Pettatte Nelke), Frens Schreurs, Gustaaf Schreurs (Joes), Sef Schreurs, Stientje Schreurs, Thei Schreurs (collectie Henk Croonen).

tafeltje met schone glazen en achter in de kamer was een luik om in de kelder te komen, waar het bier werd getapt. Voor de kermissen werd de beugelbaan naast het huis gebruikt. Sjeng Stoffels schrijft hierover: Mèt de twië kermesse waar d'r bal beej Joes op de Hoëgsjtraot op de beugelbaan, die naeven 't hóes loog en woë-op 'n sjpeegelgladde greene dansvloer waar gelag, woë aaf en toe gemaale was woord gesjtuid. Op d'n achtergrônk sjtông 'ne groëte drejolger mèt 'n prachtig barokfront mèt de beelde van maedjes mèt erg dieke bein; die maedjes sjlooge

op 'n bel. Ich heb d'r as jôngeman dökker gedanst; daoröm kên ich dao-euver vertêlle. Aan de belk van de beugelbaan waare mèt de kermes auch pepeere guirlandes opgehange òm de dansers maar zoë fiëstelik meugelik te òntvange. Joes mèt zienen dieken bóek en in witte hemsmoewe mèt 'n figuur wie de ziguinerbarôn van Johann Strauss haaj de zaak good in de heng. Mèt zienen aldste zoon Sef holde Joes zelf 't geld op, wat op de hêlf van d'n dans gebeurde en wat dreej cent kosde. Det geldophaole gebeurde mèt twië aetes-telders, eine òm geld te beure en eine òm det in te sjódde. As det gebeurd waar reep Joes mèt zien krakende bassjtum 'klaor'of 'laot maar gaon' en de olgerdreijer zat det pierement wir in bewaeging. Den klônke wir de walse euver de Hóegsjtraot, zoë-as 'Oh lieve Mathilde'.

Kennelijk was het bij Joes en Petatte Nelke zo gezellig dat een gast er een lied over maakte op de destijds bekende melodie van het Duitse marsliedje *Mein Herz, das ist ein Bienenhaus*. Dit lied overleefde de generaties en wordt in Tegelen en daarbuiten nog steeds gezongen. Joes was samen met ene Lot getuige van de brand van de St. Martinuskerk op 31 augustus 1898. Lot vertelt:

Sjnachs, dao wool ich met Joes, dae met det van De Petat getrouwd waas, door de klein kerkdeur binne-gaon òm die van de Venlose brangkwaer bezig te zeen, en dao obbens, we sjtinge al binne ... boebel-deboebeldeboeb... 'Ocherm,' zaet Joes, 'dao velt de kerk in.'

Kaak-Han Hiermee werd een vrouw met roepnaam Han (van Johanna) aangeduid die zichzelf overschreeuwde, misschien omdat ze slecht-horend was. Kaake in het Tegels betekent over-dreven hard schreeuwen. 'Kaak neet zoë!':

schreeuw niet zo hard. Een Belfeldse variant is Kaak An.

Kaak-Hênke Naar analogie van Kaak-Han, maar voor een man met roepnaam Hênke, die is afgeleid van de doopnaam Johannes.

Kaole - Bijnaam afgeleid van het beroep van kolenboer. Kaole Naat was de alias van een Commans, die op de Kaldenkerkerweg woonde. Hij werkte bij de Tegelse Brandstoffenhandel van Rooskens. Kaole Graad kwam uit Belfeld,

Karel Witbol Karel Witbol heette eigenlijk Karel Zwakhoven, maar werd vanwege zijn witte haren Karel Witbol genoemd. Hij was van beroep snellooper. Wat dat was beschrijft Sjeng Stoffels in zijn gelijknamige stukje:

'n Kemiek saort sjportlúu, die helluipers, die vrúger de sjtaej en dörpe aafrende òm op 'n eperte mener aan de kos te kômme. Det baantje woord óetge-oefend dôr 'n bezônger saort minse, echte zjwerfers zônger vaste woënplaats, maar waal iezersjterke kaerels. Ze verdeenden euren kos zônger sjtil te sjtaon: ze rende al trippelend van hóes toet hóes en ze ginge neet wiér, vurdet ze de sent gebeurd hadde dae ze van deur toet deur ophaolde. Die sjnelluipers waare vur daen tiéd ôngewoën gekleid, n.l. in 'n kunsemaekerspekske, det augenschienlik nag noëts gewasse waar. Vur d'n bóek haaje ze 'n groëte bel hange: die môs klingerend aangaeve, det ze auch geregeld in bewaeging waare.

Witbol kwam uit Venray, maar volgens Stoffels was hij vaak in Steyl en Tegelen te vinden vanwege de kloosters, waar mensen als hij altijd van middageten werden voorzien.

't Waar 'n ech batje, det dökker op de Tegelse kermes holp met op- en aafbraeke van de kermessjulle. Ich kēnde 'm zoë good, ömdet-e aaf en toe in de sjaerzaak kwaam öm de haor te laote sjnieje en ich kōs 't neet euver mich verkriege öm Karel Witbol öngeknip trúuk te sjteure, maar 't kapmentelke en miene lange witte kappersjas woë mien vrouw zoë vuël moote mêt wasse en sjtrieke haaj, môste drek in de was vanwaege de luús, die Karel Witbol in zien krolleköpke haaj zitte.

Kattesjlechter, De Bijnaam voor een slager aan de Industriestraat, die kennelijk ook katten slachtte. Men mag aannemen dat dit niet voor menselijke consumptie was, maar om een andere reden. Een intrigerende bijnaam, die nader onderzoek verdient.

Kautje of Koutje Deze bijnaam werd gebruikt voor veldwachter Vercauteren, die op 26 september 1876 als Carolus Ludovicus Vercauteren in Hulst werd geboren en op 28 april 1910 benoemd werd als veldwachter in Tegelen, nadat hij eerst vier jaar in het leger en tien jaar bij de Koninklijke Marechaussee had gediend. In 1931 verscheen er een interview met hem in de Tegelse Courant, waarin hij volgens Sybilla Noten o.a. vertelde dat er in Tegelen in 1910 wel 37 cafés waren en ook dat er toen flink werd gevochten. Zo had hij eens tijdens de kermis zestien kragen en dassen van de grond moeten oprapen, die vechtersbazen van elkaar hadden afgerukt. Ook waren er dikwijls stakingen, waarvan hij naar eigen zeggen zelfs een dagboek had bijgehouden. Naar verluidt zou hij in zijn eentje de motortram hebben aangehouden, toen die op 9 november 1910 haar eerste rit door Tegelen maakte, omdat

Kautje in actie rond 1930

de maatschappij die deze exploiteerde nog niet over de vereiste vergunningen beschikte. In 1917, toen er in Tegelen meer dan ooit gesmokkeld werd, kreeg hij het eens met zes smokkelaars tegelijk aan de stok. Het gevecht liep zo hoog op dat hij er één doodschoot. Van dit voorval bestaan verschillende lezingen. Zo meldt de Venlosche Courant van 16 februari 1917: Dinsdagavond om ongeveer 7 uur werd door veldwachter Vercauteren te Tegelen een groepje smokkelaars aangehouden en van hen 6 zakken meel in beslag genomen. Als voorloper deed dienst de 27-jarige H. Kalbers geboren te Weert en woonachtig in Duitsland, die de laatste tijd hier te lande verblijf hield.

's Avonds om 9 uur werd dezelfde troep smokkelaars

wederom door de veldwachter aangehouden met 7 K.G. spek en 1 K.G. margarine. 's Nachts werden zij nog eens door de kommiezen aangehouden. Door al die tegenslag verbolgen trokken K. met zijn kornuiten naar de woning van Vercauteren. Zij traptten tegen de deur, wierpen een raam open en uitten bedreigingen tegen de veldwachter die echter niet thuis was. Zijn vrouw belde hem op en Vercauteren ging daarop de smokkelaars na. Toen zij hem zagen, begonnen zij te schreeuwen en te dreigen en vormden een kring rondom hem, die steeds nauwer werd. Enkelen trokken hun jas uit. Ofschoon Vercauteren met de revolver in de hand hen herhaaldelijk aanmaande terug te gaan, hen waarschuwend dat hij zou schieten, bleef het vijftal opdringen. Toen richtte Vercauteren zijn wapen op de borst van K. en schoot hem een kogel door het hart. K. was onmiddellijk dood.

Het incident wordt tientallen jaren later als volgt beschreven door Sjraar Verbong, correspondent voor het Dagblad van Noord-Limburg in Tegelen, in diens Herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog: Verder nog een triest verhaal, dat ik zelf heb meegemaakt. We kwamen met een stel jongens uit school en hoorden op de Gasthuisstraat een schot lossen. Wat was het geval? Vercauteren, politie in Tegelen, werd al weken achter elkaar gesard door een tiental smokkelaars. Nadat één van deze heren bij Vercauteren op de voordeur had gebonsd met de woorden: 'Kom er maar eens uit!', ging hij die troep achterna. Ze stonden allemaal te joelen en te schreeuwen. Hij trok met de hak van de schoen een streep over de weg en hield zijn pistool in de aanslag. 'De eerste die hier overheen stapt, is voor mij,' zei Vercauteren. En waarachtig, eentje ging over de streep en Vercauteren schoot hem dood.

Uit die tijd dateert een foto van Vercauteren, waarop hij staat afgebeeld met een groepje gearresteerde smokkelaars, dat een aanslag had gepleegd op het leven van soldaat-kommies Piet van Meij. Deze komt voor in verschillende fotoboeken van Tegelen. Het verhaal gaat dat sommige smokkelaars deze foto op zak hadden, zodat ze hem konden herkennen als ze hem tegenkwamen. Daarnaast werd van hem ook verteld dat hij smokkelaars de gelegenheid bood hun in beslag genomen pungels weer terug te kopen, zodat het niet tot een proces-verbaal en een geldboete hoefde te komen. Een voorval uit de jaren dertig waaraan zijn naam is verbonden, is een voetbalwedstrijd uit 1932 tussen v.v. Tegelen en aartsrivaal v.v.v., die volgens het Tegelse publiek door scheidsrechter Bezoyen was 'gestolen'. Vercauteren moest hem tegen de Tegelse supporters beschermen en deelde toen evenveel klappen uit aan diens belagers als aan de scheids zelf. Zo geschiedde er voor velen toch nog gerechtigheid. Tegen het einde van de jaren dertig maakte Vercauteren zijn entree in de plaatselijke politiek en kwam voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1935 met een eenmanslijst uit, waarop hij werd gekozen. Hij ageerde tegen de bouw van de watertoren en het gemeentehuis, dat hij een moeraskasteel noemde, omdat het op drassige grond werd gebouwd. Voor de verkiezingen van 1939 ging hij met de rechtse populist Welters in zee en werd samen met hem het mikpunt van een smaadcampagne van de arbeidersfractie, die een averechts effect sorteerde. Met vier zetels kwamen ze in de gemeenteraad. Leo Huys voert Koutje op in zijn roman Dae zomer in 't Krúuts en introduceert hem als volgt:

Ouch môs me met Koutje raekening haje, want jidderein wis det Koutje 't neet op Kommeniste had. 'Die roodlappe,' had Koutje ens gezag, 'die roodlappe make me stierig.'

Koutje had zoëget 'ne heldensjtaat verworve wie de socialiste geperbeerd hadde öm in Tegele te kômme demonstrere. Op de Venlosewaeg hadde de minse 'n barricade opgeworpe met kerre en wages en Koutje had dao baovenop gesjtaon met getrokke sabel. 'Laat ze gedomme maar opkome,' had Koutje gerope.

De socialiste kwame d'r neet door en hadde zich van ermen ozel wir môtte ömdreie.

Kiët, De Hiermee wordt de tramkeet aan het einde van spoorlijn Venlo-Tegelen-Steyl aange-
duid. Deze bestond uit een houten schuurtje
voor één paard, maar was tevens wachtlokaal

Boven: Groepsfoto voor de afgebrande tramkeet in 1911. De man met de pet links is Jos van Heel, alias D'n dieke van de Kiët, de man met de bolhoed is directeur Wendehorst en de man met de strooien hoed Baer Tosserams, alias De Sjlumme (collectie Henk Croonen).

Onder: Toën van de Kiët op latere leeftijd (collectie Bart van Heel).

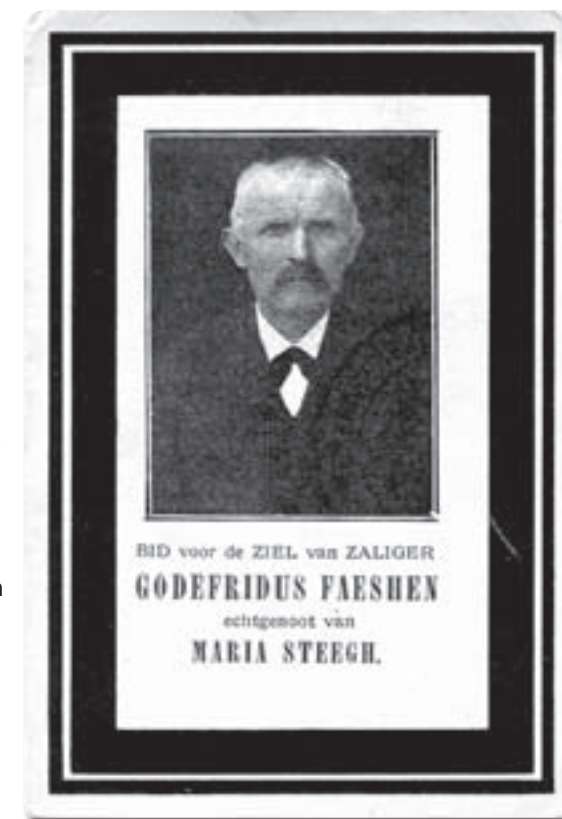
K

voor reizigers die moesten wachten op het veerpont of de tram. Later kwam hier een wat groter houten café te staan, dat in de volksmond al snel de tremkiët werd genoemd. Deze werd in 1911 gedeeltelijk door brand verwoest. Een foto hiervan is opgenomen in Tegelen en Steyl Toen. De familie Van Heel, die dit café exploiteerde, kreeg als bijnaam De Kiët. De eerste eigenaar was Jos van Heel. Zijn vrouw Door, die meestal achter de tap stond, wordt door Sjeng Stoffels herinnerd als 'n kwiek wiefke. Ze hadden een zoon, die D'n Diéke van de Kiët werd genoemd. Diens broer Toon, alias Toën van de Kiët, was een begaafd fotograaf, die eerst werkte bij de drukkerij van het Missiehuis en later bij Océ-van der Grinten. Ook was hij medeoprichter van Kwartetvereniging Animo, een zangvereniging, waarvan verder o.a. Chris Helmes, Joep Flos, Baer Leenen en Dré Aarts deel uitmaakten. Toon van Heels uitgebreide fotoarchief ging helaas verloren bij de overstroming van de Maas in 1995.

Klevers Klevers Frits ofwel Frits Faessen (*13-3-1862 †10-3-1926) ontleende zijn bijnaam aan het feit dat hij Op 't Kleef woonde, een buurtschap aan de tegenwoordige Industriestraat.

Klômpe-Piet Bijnaam voor Petrus Vervoort die een winkel in Nabben had. Bert Franssen schrijft over hem:

Dao kôsse ze letterlik alles kriège: koloniale ware, greunte, fruit, klômpe, porselein, neum maar op. Piet ging zelf ouch nag met paerd en ker naeve de deur.

Klevers Frits (collectie Frits Faassen).

Klôtskesgraad Bijnaam voor Gerardus of Graad Impelmans, die leefde aan het begin van de vorige eeuw en samen met Poëtehen een pannesjop had op Steyl, waar nu zaal Vriendenkring ligt. Deze is later door Poëtehen overgenomen: zie ook daar. Klôtskes is op maat gezaagd kachelhout. Kennelijk beschikte Impelmans daar in ruime mate over. Stoffels beschrijft hem in zijn stukjes tot drie keer toe, maar steeds een tikkeltje anders:

Hae waar 'ne lange knaokige mins en waar getrouwd met Marie Nui. Of det auch 'ne beejnaam waar, weit ich neet: ze woord altiéd Marie Nui genump. Eure naam is op Sjteyl óetgejstorge, want ze

K

hadde gên kinger. (...) Klötskes Graad, 'ne groëte magere mins, waar 'ne echte draodnagel met 'n hêl sjtum, maar good van inbors. (...) 'ne knaokerigge kaerel, dae in 'n vaerebed sjeep, 'ne maeter diek, mêt 'n wolle sjaopmuts op mêt 'n dieke póes op.

Knién, De Bijnaam voor leden van de familie Hendriks uit Steyl. Sef Hendriks woonde met zijn gezin in de Kenzenstraat, had een schilders-bedrijf en was jarenlang voorzitter van de Tegelse Bouwvereniging. Desgevraagd deelde hij zijn zoon René ooit mee dat deze bijnaam wellicht iets te maken had met het feit dat zijn vader veel konijnen hield.

Kniépert, De Deze bijnaam verwijst naar twee verschillende families, Dings én Westheim, wellicht in uiteenlopende betekenissen. Zeker is dat hij werd gebruikt voor een persoon die met zijn ogen kneep.

Knôn, De Tijdens de Franse revolutie waren er in Tegelen Franse troepen gelegerd. In die tijd werd het café dat bekend is geworden als D'n Aaje Köster uitgebaat door een lid van de familie Jentjens. Het lag aan het begin van de Roermondseweg. Behalve café was het ook een bakkerij en een drenkplaats voor paarden. De soldaten van Napoleon hielden hier op gezette tijden halt en op een dag lieten ze er een kanon achter, dat prompt voor het etablissement werd geplaatst en daar bleef staan. Zo kwam het café aan zijn bijnaam, die al snel overging op de familie die het bestierde. Als men zich op uitgaansavonden afvroeg waarheen men dit keer zou gaan, werd er al snel gezegd: 'Weej kômme beejein beej de knôn.'

Frans van de Knôn was tijdens de Tweede Wereld-

Frans van de Knôn (collectie Martijn Jentjens).

oorlog plaatselijk hoofd van de L.O., de landelijke organisatie die hielp bij het onderdak brengen en verzorgen van onderduikers. Ook was hij lid van een knokploeg, die sabotagedaden ver-richtte. Eind 1944 werd hem de grond in Tegelen te heet onder de voeten en dook hij onder in Baarlo, waar hij bij de bospartizanen terechtkwam.

Körver, De en Körvers Gritje Bijnaam afgeleid van het beroep van mandenmaker, dat onder meer werd beoefend door leden van de familie Bongaarts, die in het begin van de vorige eeuw twee huizen aan de Koningstraat bewoonden, ook wel Aan 't Ing genoemd.

'n Vaatsmang van teene, zô'n sjtevighe echte, Die kôs me de Körver aan 't Ing laote vlechte.

Aan 't Ing lagen ook veldovens, waar Bongaarts en zijn zonen 's zomers uithielpen.

K

Vader Bôngers waar waal körver, maar òm d'r get beej te verdeene werkde hae soomers aan de veld-aove, net zoë de twië zeuns Chris en Tei. Szwinkters makde vader Bôngers wasmeng en äölskörf. In 't maake van die äölskörf waar hae 'ne specialis. Thei van de Körver vertelde mich det zien mooder, as-ter sjnachs 'n ònwaer op kôms waar, meiging òm de sjtein mêt sjtruë-matte aaf te dekke; det ging den òm de sjtein dao aan de Ingerbaek die pas gemak op de baane sjtônge te druëge. Vur de vormers aan de Ingerbaek waar 't zjwaor poejakke; zoë lang as 't daag waar, woord in de zomer gewerkt. Det waar den van viéf oór sjmorges toet dūsteraovend.

In het linker van de twee huizen woonde Margaretha Bongaarts-Jansen, beter bekend als Körvers Gritje, met haar dochter Tién.

Koso, De of De Kozo Deze bijnaam is ontstaan uit de samentrekking van twee afkortingen: Ko voor kousen en So voor sokken. Kousen en Sokken stond op de etalage van de familie Vossen, die een winkel had op de hoek van de Grotestraat en de St. Martinusstraat.

Leo Huys schrijft hierover:

De Kozo wáas gek op voetballe. Hae hoot eigelik neet De Kozo, maar Vosse. Ziene winkel hoot De Koso. Dao verkoch hae allerlei kleingood, wies – tóet zien groëte sjang – bustehalders toe. Maar veur-namelik handelde hae in Kouse en Sokke en det woort aafgekort tóet Koso. De minse zagte Kozo: det klônk miër Tegels. Dus Vosse woort 'De Kozo' en wie hae 'nne zoon kreeg, hoot dae Pierre van de Kozo.

45

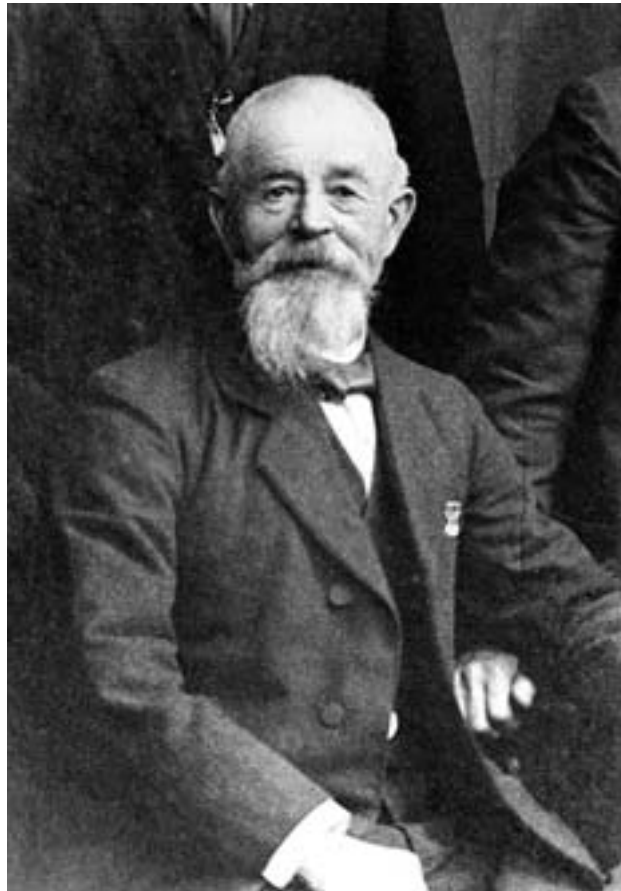
Köster, De of D'n Aaje Köster Bijnaam afgeleid van het beroep van koster. Deze wordt ge-bezigd voor een tak van de familie Ewalds, die in de mannelijke lijn is uitgestorven De eerste die D'n Aaje Köster wordt genoemd, is Joannes Petrus, die in 1798 in Tegelen wordt geboren en in 1873 in Tegelen sterft. Zijn broer Joachim wordt op 16 februari 1831 in herberg D'n Ingel vermoord: zie ook daar. Eén van Johannes' dochters trouwt met Henricus Poeth en de andere met Jacobus Cruisberg. Zijn zoon Bartholomeus, die in 1848 in Tegelen wordt geboren en in 1903 sterft, is eerst getrouwd met Yda Gitmans en na haar overlijden in 1882 met Elisabeth Drabbels. Ook Bartholomeus wordt D'n Aaje Köster genoemd. Hij is erbij als bij het afsteken van vuurwerk op de trans (bovenste omloop, w.k.) van de toren van de Martinuskerk deze in vlammen opgaat met de kerk erbij. Dit gebeurt in 1898 op de avond van Koninginnedag. Overigens hoeft aaje niet te betekenen dat hij oud was, het kan ook de vroegere koster zijn geweest. Uit het eerste huwelijk van Bartholomeus met Elisabeth Drabbels wordt een dochter geboren, Maria, die in 1906 in Den Bosch overlijdt. Uit zijn tweede huwelijk stammen vier kinderen, die alle vier niet zijn getrouwd. Het zijn Leen Ewalds (*1889 †1971), Sjeng Ewalds (*1890 †1975), Truus Ewalds (*1893 †1948) en Pierre Ewalds (*1895 †1971). Zij woonden in het hoekhuis naast de Jozefschool, aan het begin van de Roermondseweg. Sjeng was dus de langst levende en laatste telg van D'n Aaje Köster.

Met hem sterft de benaming köster echter niet uit. Deze wordt nog steeds gebruikt voor de huidige koster van de St. Martinuskerk, Piet Kessels, alias Piet de Köster, en diens nazaten.

K

Kraak, De Bijnaam voor Antoon Cruijsberg (*31-7-1847 †3-12-1918), die met zijn vrouw Wilhelmina Wassen (*22-6-1851+28-10-1926) sinds 1875 aan de Riethstraat woonde. De straat was maar aan één kant bewoond. Aan de andere kant lag de Rietherbeek en daarachter waren de baentjes, stukjes land waar groente werd geteeld en de gier werd uitgereden. Zo noemde men de menselijke uitwerpselen die in de gierkelder onder de woningen werden opgespaard. Het uitrijden heette in het dialect tónne, omdat hiervoor een ton werd gebruikt. Met een kruiwagen werd die ton naar het land gebracht om daar omgekiept te worden, waarna de gier over het land verspreid werd. Toen Cruijsberg met zo'n kruiwagen de plank over de Rietherbeek wilde oversteken, begaf deze het of zoals hij het zelf zei: 'En dao in eins kraak zag die plank', waardoor hij met gierton en al in de beek belandde. Misschien zou het hem nooit een bijnaam hebben opgeleverd, als hij het verhaal niet aan zijn collega's op het werk had verteld, die hem hiermee voor de gek hielden.

Krauw, De Bijnaam voor Louis Cremers, die op 6 oktober 1843 in Tegelen wordt geboren als zoon van Theodorus Cremers en Johanna Peeters, dagloners van beroep. Van het gezin van twee dochters en acht zonen is Louis de jongste. Hij is zes jaar oud als zijn vader overlijdt en 21 jaar als zijn moeder sterft. Drie jaar later meldt hij zich als vrijwilliger aan voor het pauselijke leger en wordt zouaaf. Zijn diensttijd duurt twee jaar, maar na afloop tekent hij voor een half jaar bij, en later nog eens. Hij is de enige Tegelse zouaaf die het beleg en de val van Rome meemaakt, die het einde van de Kerkelijke Staat inluiden. Op 20 september 1870 keert hij in

De Krauw, alias van Lodewijk Hendrik Cremers (collectie Henk Croonen).

Tegelen terug, waar hij op 12 oktober 1874 trouwt met Carolina Kreijkamp. Ze krijgen tien kinderen waarvan er drie op jonge leeftijd overlijden. Ze wonen aan de Grotestraat waar zij een winkel annex tapperij hebben. Daarnaast begint hij boven aan de Kaldenkerkerweg (ter hoogte van de huidige Garage Thijssen) een dakpannenfabriek. In 1895 laat hij aan de voet van de Kaldenkerkerweg een nieuw huis bouwen. Voor de inwijding nodigt hij alle zouaven van de afdeling Venlo uit: 'De Zouaven zullen verrast

worden op puik Limburgs bier en broodjes met ham. De Zouaaf Cremers is één van die Limburgse vrolijke jongens, die zijn wapenmakers van Venlo de uren wel zal veraangenamen. Bravo!'

Cremers komt er graag voor uit dat hij oud-zouaaf is. Met trots poseert hij op foto's die er van hem en zijn makers worden gemaakt. Inmiddels heeft hij in Tegelen de bijnaam De Krauw gekregen, naar verluidt omdat hij een stuk land vrij van kouwen wilde houden en dat deed door ze weg te jagen, te vangen of af te schieten. Kennelijk riep hij hierbij heel hard 'kra, kra', een in het Frans gebruikelijke uitroep. Zijn zoon, Armand, van wie de voornaam werd verbasterd tot Maor, bestierde in de ouderlijke woning een café annex kruidenierswinkel en slagerij. Nu ligt daar het viaduct over de A73. Ook was hij opzichter van De Golde Ploog, die nog steeds bestaat. Daarnaast was hij actief in de smokkelhandel en leidde graag Tegelse veldwachters en Nederlandse commiezen om de tuin. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij ook de Duitse bezetters te slim af, onder meer door in zijn huis verschillende onderduikers te herbergen. Zijn zoon Toon werd later hoofd van de mulo aan de Muntstraat. Het pand aan de Kaldenkerkerweg werd in 1969 afgebroken samen met de belendende herberg De Steenrots.

Kriëmer, De Bijnaam afgeleid van het beroep van kramer, zoals vroeger een rondtrekkend koopman werd genoemd. Toon Jacobs beschrijft een kriëmer uit zijn jeugd, een alleskunner die ook alles aanpakte.

Wáas d'r örges 'n klok die neet leep, de Kriëmer kwaam as 'klokkepiemel' wie hae zichzelf neumde, haolde ze óetrein en zat ze ouch wir inein. (...) Hae makde dich 'n niej matras, van aaf de raam, óet veer dege-

likke plenk, D'n opbouw met sjpringvaere d'r in, gesjpanne met touw, gevöld met alpe- of ziëgraas en 'n dek d'r op van niej bale-zèk (...) Kelke, verve, terre, behange (...) Sjachte kösse óet de ef (perfect, w.k.).

Hij woonde op een kamertje boven de ringoven in een steenfabriek. Alleen aan op het land werken had hij een broertje dood, maar praten kon hij als de beste, en hij hielp waar hij kon. Jacobs besluit zijn verhaal dan ook met de woorden: 'God gaef òm D'n Hemel!' Of deze Kriëmer familie was van De Kriëmer die een tijd lang boven café 't Vaerhoës in Steyl woonde, is onduidelijk.

Kriëtsjörger, De 'ne Kriëtsjörger is in het Tegels een vrijwel waardeloze knikker van gips of krijt. Hoe de familie met deze bijnaam hieraan kwam, is onduidelijk.

Krint, De Bijnaam voor Henricus Hubertus Aarts, die op 15 juni 1860 in Tegelen werd geboren en in 1884 trouwde met Anna Catharina Faassen, ook een Tegelse. Hénke werkte op de kleiberg en was nogal klein van stuk. Als hij 's morgens op zijn werk kwam, werd er gezegd: 'Dao kump 't krintje.' In het dialect is 'n krint ook een zuinig persoon en 'ne krintezever een mierenneuker.

Kris van de Muge Een van de zes spiritusdrinkers uit de roman Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys met wie het slecht afloopt. Kennelijk had hij een vader die altijd moe – in het Tegels múug – was.

Kris van de Muge waas eigenlijk ouch van hiél nette minse. Dae had beej De Globe gewerk, wies det ze oetvônge det zien drinktuitje vol met spiritus zoot.

Króetperser, De Bijnaam afgeleid van het verdwenen beroep van stroopmaker. Het Tegelse woord voor stroop is króet, dat weer teruggaat op het woord krotte voor bieten, dat weer teruggaat op het Franse woord carotte, dat ook stroop kan betekenen. Een stroopmaker gebruikte een pers om gekookt fruit aan te drukken en te ont-sappen, waardoor hij stroop overhield. Chris van de Króetperser is de alias van Chris Janssen, die woonde op de Zusterstraat in Steyl. Hij is de auteur van het berijmd bijnamenoverzicht, zie ook bijlage 3 in dit boek. Dat beweert tenminste Sjeng Stoffels, die meestal niet over één nacht ijs gaat. De kwestie is enigszins omstreden, omdat er vele varianten van deze lijst de ronde doen met steeds weer andere bijnamen. Het past overigens wel bij De Króetperser zo'n lijst te maken, want hij heeft ook het Steylerse volkslied op zijn naam staan, waarvan de tekst luidt:

Stjeyl is ut sjônste plaatske
Wat me zich dinke kan,
Want wae d'r oët gewaes is
Dae sjprik en sjtuút d'r van

Refrein:
Hoera, wat bös tów fein
Al bösse nag zóe oelig klein.
Alle minse die winse nach einmaol
heej op Sjteyl te zien
En probeere zich t'amuseere.
Hoera, hoera!

Wat bös tów sjoën gelaege
Aan d'n oever van de Maas
Alle dörpe óet d'n ömtrek
Die bös tów wiét d'n baas.

Gans ônger greun bedôlve
Omzuimd door bloomeprach
In al zien doon en laote
Lik eine blieje lach.

Op verzoek van Steylerse militairen in Indonesië voegde Janssen er na de oorlog nog een couplet aan toe:

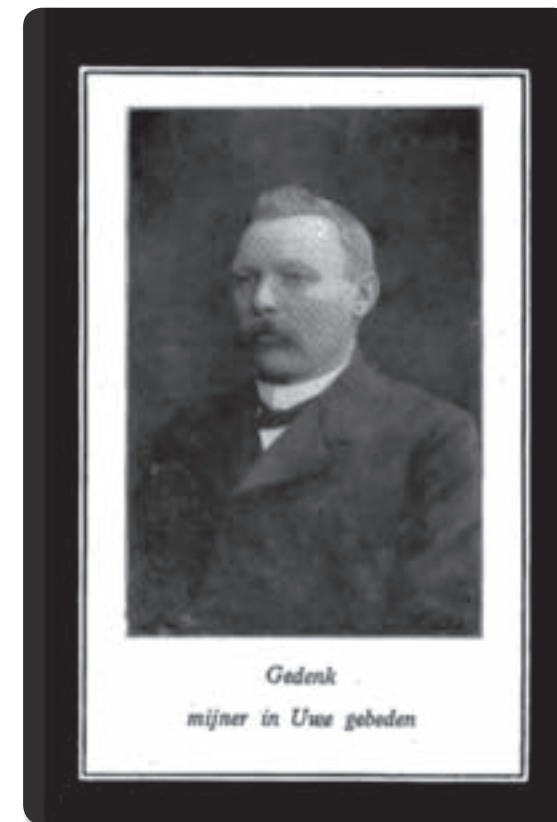
Ich zal dich noëts vergaete
In Zuid of Wes of Oës
Want Sjteyl mien sjônste plaatske
Det guëf mich groëte troës

Krômme Jeu en Krômmen Hein Krômme Jeu en Krômmenhein hadden hun bijnaam te danken aan het feit dat ze krom liepen. Krômme Jeu, alias Jeu Gielen, woonde in een schuurtje achter de huizen van Noten en Van de Broek aan de Grotestraat. De journalist Lei Coopmans en de fotograaf Jacques Peeters hebben hem gepor-tretteerd in het boek Een mens moet wat doen om niet te verkommeren. Ontmoetingen in Noord-Limburg. (Baarn 1986). Jeu is dan al aardig op leeftijd en los arbeider in ruste. Hij vertelt dat hij als lid van de Gouden Ploeg hielp bij het lossen van schepen in Steyl en op het laatst handlanger was bij de bouw van het ziekenhuis aan de Raadhuislân. Zonder spijt of gêne kijkt hij terug op een leven van hard werken, uitgaan en rokkenjagerij. Die herinneringen houdt hij levend door regelmatig een pilsje te pakken en een blik te werpen op de pin-ups die aan de wand van zijn schuurtje hangen en die hij aanduidt als 'vlindertjes'. Hij brengt zijn tijd door met uitslapen, groente telen, eten koken en nietsdoen: 'Prakkezeren daar hou ik me niet mee op. Alleen denk ik af en toe, waren er maar een paar vlindertjes hier.'

K

Krúutser, De Krúutser Ties ofwel Math. Noten, zoals de auteurs van het Tegels Dialek hem aan-duiden, ontleende zijn bijnaam aan het feit dat hij aan 't Krúuts woonde, een buurtschap rond de kruising Spoorstraat-Industriestraat-Stations-straat. Krúutser Meun woonde in de Krúutserhaof, de boerderij van de familie Janssen aan de vroegere Molenweg, nu Stationsstraat.

Kúuper, de Bijnaam afgeleid van het beroep van kuiper en alias van Herman Houba, (*14-1-1864 †19-7-1929), die behalve kuiper ook mede-firmant van de dakpannenfabriek van Peter Thissen aan de Bongerdstraat was. Zijn groot-

Bidprentje van De Kúuper, alias van Paulus Hermanus Houba (collectie Henk Croonen).

ste bekendheid genoot Houba echter als wet-houder van Tegelen van 1906 tot 1919 en van 1923 tot 1929. In die functie drukte hij een groot stempel op het bestuur van Tegelen. Verder was hij voorzitter van het mannenkoor Excelsior, voorzitter van de RK Middenstands-vereniging en voorzitter der RK Vereniging van Werkgevers in de klei-industrie.

Een van zijn wapenfeiten als wethouder was het overhalen van Leonard Cleophas, die met zijn gezin in de Maashoek woonde, om de beek vóór het huis dicht te gooien en er een weg te maken naar een nieuw aan te leggen loswal. Zo verhaalt althans diens zoon Frans Cleophas in zijn Jeugdherinneringen:

D'n Hook zou gemoderniseerd worden. Vanaf de Sjnoek zou een brede weg worden aangelegd naar de Maas, langzaam aflopend vanaf D'n Hook tot aan het veer, voor het aanleggen van een losplaats. Naar gelang de hoogte van het water konden de schepen dan beter aanleggen om de producten van de Tegelse fabrieken in te laden. Ze werden vanaf karren over een loopplank in het schip gedragen. De beek ging dicht en onze tuin werd versjangeleerd. Wethouder Houba – de Kúuper – wist vader om te praten. De beek was na een half jaar verdwenen, maar niet vergeten; ze ligt diep onder de grond begraven.

Lange, De Thei van de Lange was de bijnaam van Theo van Heel, een broer van D'n Diéke van de Kiët. Hij had voor de Tweede Wereldoorlog een café aan de achterkant van de zaak van zijn broer, dat nu 't Vaerhóes heet, met gezicht op de Maas. Dit pand werd tijdens de oorlog verwoest. Hij was ook veerman, en kennelijk nogal lang van stuk. Later was er ook een café De Lange aan de Posthuisstraat, maar dit was van de familie Rossel.

K L

Lange Piet Bijnaam voor een familie Linssen, die vroeger in het huis aan de Muntstraat woonde dat recht tegenover de Raadhuislaan lag. Het ligt voor de hand te denken dat de bijnaam teruggaat op een familielid dat nogal uit de kluiten was gewassen. Een dochter van deze familie, Leonora, geboren te Tegelen in 1906, was gehuwd met ene Josephus Poell uit Helden-Panningen.

Liezebetjes, De De St. Elisabethvereniging was de vrouwelijke tegenhanger van de St. Vincen-tiusvereniging, een gezelschap van heren van goede komaf dat de liefdadigheid beoefende. In de volksmond werden de dames de Liezebet-jes genoemd. Eén keer per jaar kwamen ze langs de deur om geld op te halen.

Lotte Iedje Piet van Lot en Iedje hadden een café aan de Nachtegaalstraat. Lot is afgeleid van Lodewijk en Iedje van Ida.

Maelder, De Bijnaam voor ene Curvers, die dienstbode bij Hênke Leenen op Steyl was en heel mooi kon fluiten. 'ne Maelder is in het Tegels een merel.

Magere, De J. Derks exploiteerde van 1935 tot 1958 een café annex groente- en fruitzaak aan de Kaldenkerkerweg op de hoek met de Nassau-sstraat. Hoewel hij erg mager was, dankte hij zijn bijnaam De Magere aan het feit dat hij ge-trouwd was met een dochter van fietsenmaker Corneth, die aan de overkant op de Kaldenkerker-weg woonde en De Magere werd genoemd. Het pand van Derks staat er nog steeds, is ook nog steeds een café en wordt net als vroeger Beej de Magere genoemd, maar is niet meer in handen

van de familie Derks. Zoals zo vaak ging de bij-naam over op de plek en iedereen die er later woonde. Volgens Sjeng Stoffels kon je bij De Magere ook beugelen.

Mammie, De Bijnaam voor de familie Gubbels, die vóór 1930 aan het einde van de Waterloo-sstraat bij de Rijksweg woonde en/of op de hoek Roermondseweg-Maasstraat, waar nu café Quatre Bras is. Een Mammie bestierde in de jaren vijftig van de vorige eeuw een winkel voor breiwool in de Kerkstraat en Pietje van de Mammie kwam als voetballer voor v.v.v. 03, het latere vvv, uit in de jaren vijftig. Op 27 november 1954 won hij met vvv 03 met 3-2 in Amsterdam van Ajax. Het voetbalverslag vermeldt: 'Rinus Michels kwam maar niet los van Piet Gubbels.' De herkomst van de bijnaam is onduidelijk.

Meek, De Een van de koetsiers van de landau-ers, waarmee Bernhard Tosserams aan het begin van de vorige eeuw de paardentram Steyl-Venlo-Steyl beconcurrerde, voordat de motortram en de autobus hun intrede deden. De Meék kwam uit Helden en dankte zijn bij-naam aan zijn fijne stemmetje. Het werkwoord méke betekent in het Tegels dialect spreken met een hoge of falsetstem.

Metselaer, De Bijnaam afgeleid van het beroep metselaar: Metselaers Henneske was Johannes van de Metselaer.

Miéje, De In Tegelen wonen van oudsher veel Beurskensen. Het is een van de meest voor-komende familienamen in het Alfabetisch Register van Tegelen uit 1905. Het totale aantal in de volkstelling van 1947 voor Tegelen be-

De familie Beurskens van de Miéje op de Kerkstraat, (vlnr staand) Mie, Graad, Jaen, Baer, Jan, Corry; (vlnr zittend) vader Sjeng, Henke, Mooder Marie. Henke is de latere pater Hèn Beurskens. (collectie Sjeng Ewalds).

draagt zelfs 215. Het ligt dan ook voor de hand dat men bijnamen gebruikte om ze uit elkaar te houden. 'Bösse vanne Buts, van Paek, van 't Aolie-bölke of van de Miéje?' was een veelgehoorde vraag voor een Beurskens.

De bijnaam De Miéje wordt gebruikt voor leden van de familie Beurskens, die afstammen van Mia of Mie Beurskens, die een goed beklant café had op de Industriestraat aan de Krekels-berg. Een andere verklaring van De Miéje is dat het hier gaat om een verhaspelde samentrek-king van de voornamen van het echtpaar Maria (Mie) en Hendrik (Hen).

Pater Hèn van de Miéje (collectie Hub. Beurskens).

1922) werd op 12 maart 1949 tot priester gewijd en door zijn orde, die der Sacramentijnen, uitgestuurd naar Mozambique om daar als missionaris te werken. Daar ontdekte hij het

Piet van de Miéje, een kleinzoon van Mie, nam later café De Sportbar aan de Munt-straat over van Herm Teeuwen, alias Herm van de Mins: zie ook daar.

Miéje Sjeng (*3-2-1880 †20-1-1954) werkte als bedrijfsleider bij coöpe-ratie De Volharding aan de Kerkstraat. Zijn zoon, Hèn van de Miéje (*22-1-

voetbaltalent van Eusebio da Silva Ferreira, die naam maakte als sterspeler van FC Benfica, en in 1965 werd gekozen tot Europees voetballer van het jaar. Beurskens genoot in Tegelen vooral bekendheid door zijn jovialiteit en de stukken die hij schreef voor de Tegelse Courant. Hij overleed geheel plotseling op 21 juli 1988 in Lissabon, waar hij ging wonen toen Mozambique in 1974 onafhankelijk werd en hij zijn tweede vaderland moest verlaten.

Over de etymologie van de familienaam bestaat geen overeenstemming. Weliswaar staat het vast dat de familie van oorsprong uit Duitsland komt, maar hoe de naam precies is ontstaan, is onduidelijk. De verklaringen variëren van een verbastering van het Duitse woord Bursche (als hulp in een werkplaats) tot een afleiding van de heiligennaam Liborius rond 1648, toen de naamdragers vanuit Paderborn richting Straelen/Kaldenkirchen/Tegelen zijn gekomen.

Mins, De Bijnaam voor de familie Teeuwen, die uit Kaldenkerken kwam. Sjeng en Herm van de Mins waren geduchte voetballers en kwamen in de jaren dertig uit voor voetbalclub Tegelen. Sjeng was getrouwd, maar bleef kinderloos, in tegenstelling tot Herm, die naar Venlo verhuisde en daar vader werd van Herm van de Mins jr., de bekende voetballer. Deze werd op 4 juni 1930 geboren en kwam in de jaren vijftig en zestig uit voor verschillende voetbalclubs in Tegelen en Venlo. In 1952 maakte hij zijn debuut in het eerste elftal van VVV, waar hij al snel de naam verwierf van alleskunner. Na de invoering van het betaalde voetbal in 1954 – hij behoorde tot de eerste lichting profs in ons land – groeide hij uit tot een van de meest gevreesde spelers op de Nederlandse velden. Hij heeft in vrijwel alle

posities gevoetbald, zelfs in het doel. In totaal kwam hij 242 keer uit voor VVV en scoorde 86 doelpunten. Ook had hij een tijd lang een café, de Sportbar, aan het einde van de Muntstraat bij de overweg met de Kaldenkerkerweg, die na de aanleg van het viaduct in de jaren zestig is opgeheven. Teeuwen beëindigde zijn carrière als professional bij het Eindhovense EVV. Hij overleed in 2003.

Móets, De Een móets is in het Tegels een mus, maar ook een korte aarden pijp, die men ondersteboven rookte, dus met de open kant van de kop naar beneden. Waarom men dat deed, is onduidelijk, wellicht om te voorkomen dat de rook in het gezicht woei.

De oer-Móets is Willem Ambaum, die tientallen jaren lang in de zomer naar Duitsland trok om handpannen te maken en kennelijk niet zonder pijp kon. Zijn zoon Piet (*4-1-1896) werkte aanvankelijk als këttingjông in een kleigroeve van Canoy op de Heide. Hij moest helpen bakken klei naar boven te trekken via twee U-vormige balken, waarmee hij 70 cent per dag verdiende. In 1914 volgde Piet het voorbeeld van zijn vader en ging ook in Duitsland werken. Hij vond werk in Bergheim bij Uerdingen, waar hij twee keer zoveel verdiende als in Tegelen. Hij moest daarvoor wel lang reizen en kwam pas op zaterdagmiddag weer thuis.

Möp, De Deze bijnaam werd gebruikt voor de familie Feyen, die vanaf 1900 een sigarenfabriek had aan de Rolandstraat, waar o.a. sigaren van het merk De Kroon en Vitola werden gemaakt. Tijdens de Tweede Wereldoorlog brachten veel tabakstellers hun eigen teelt hiernaartoe om deze te laten fermenteren. Hoe men aan deze

Directie en personeel van sigarenfabriek Vitola van H. Feyen rond 1912 (collectie Henk Croonen).

Voorgevel van de fabriek van de Möp aan de Roermondseweg in het ochtendlicht halverweg de jaren dertig (collectie Henk Croonen).

bijnaam kwam is onduidelijk. Het woord möp heeft in het Tegels verschillende betekenissen. Het betekent stam of uiteinde in de uitdrukking aan de möp aafzage, maar ook graskalf. Verder betekent het ook geld in de uitdrukking: 'Zien oëme haet duchtig möp' en wordt het als vermaning gebruikt voor kinderen: 'Dôw fieze möp!' Verder is er een bijvoeglijk naamwoord möppig dat te duur, maar ook te zwaar betekent. In elk van deze betekenissen kan het woord bijgedragen hebben tot de vorming van de bijnaam.

Nabbe - of Nabben Nabben Hens en Nabbe Pöl, ofwel Joh. Niesen en Paulus Linssen, zoals de auteurs van het Tegels Dialek hen aanduiden, ontleenden hun bijnaam aan het feit dat ze in Nabben woonden, een buurtschap aan de Aalsbeek onder Steyl.

Naerse, De Bijnaam voor de Derksen, die aan de Muntstraat woonden en kennelijk uit Neer kwamen. Naerse Piet was een van hen.

Nekse, De Bijnaam van een van de eerste verdachten die in 1883 voor het Kaetelgerich van de Stjeyler Dúuvels moest verschijnen. Hij werd beschuldigd van exhibitionistische praktijken, die hij bij voorkeur op het vrijerspad bij De Dreijers beoefende. Aldus Hen Camps in diens boek over Steyl. Zo staat het ook op de website over het Kaetelgerich van de Stjeyler Duuvels. Volgens Sjeng Stoffels speelde zich dit echter in de periode tussen de twee wereldoorlogen af. Hij situeert het eveneens bij De Dreijers en beschrijft zelfs een achtervolging waaraan hij zelf heeft deelgenomen. Als het om een en dezelfde Nekse gaat, moet deze daar tot op hoge leeftijd actief zijn geweest, maar waarschijnlijker is dat

er een paar verhalen door elkaar lopen. Ook bij Betje van D'n Illik schijnt 'ne nekse actief te zijn geweest, getuige het liedje met de regel Beej Betje van D'n Illik zit 'ne nekse op 't daak.

Neutel, De Bijnaam voor Johannes (Sjang) Hovens, die in het Tegelen van de tweede helft van de negentiende eeuw het beroep van veldwachter combineerde met dat van gemeentebode en dorpsomroeper. In die laatste hoedanigheid beschrijft Toon Jacobs hem als volgt: Klingelingelinketink, klingelingelinketink. Dao kumpt de Neutel mêt de bel. Wat zôl 't zien? 'Beej Pier van Oeijen aan lng is een koe gesjlacht. Wuërt dizze middáag òm veer oor óetverkoch, aan twintig cents 't pòngk! Zek 't wiër!' Det wáas 'n òmroopberich anno 1895. Dráodloos. En zelfs zònger toesjtel en zonger loestervergunning te huere.

Hovens had een zoon die lange tijd voor de gemeente de straatverlichting verzorgde. Hij had daarvoor een petroleumkan en lemmetkoord bij zich en ging als volgt te werk.

Sjmorges wandelde dae alle luchtepäol langs, op ein sjouwer de leier, aan de angere hangk de petroleum-tuit. Den ging'e de lampe völle en klaormake, det is euverál e sjeutje petroleum d'r in sjódde, zoëdet ze wies 'n oor of tiën-elf kòste branne, 't leemend klaor make, aaf en toe 'n niej leemend d'r in doon – neet te dök, want det wáas maar lastig – 't glaas poetse, as det ál te beruikt waas, en mêt enne lap rôngkòm wiëze, as de sjtôf d'r te diek opzoot. Sjtôf wáas d'r anges mier as nôw, òmdet ze nag gên hël waeg, en zeker gen geterde waeg, kende. As hae die luchtepäol zoë allemaol naogegaon wáas – ich heb waal 'ns huëre bewaere det de wiédste mei vergaete woorte en 'saoves neet brandde – wáas eine rôngkgang aaf. Dae wáas neet zóelangk as

wannier 'n dae nôw zôl môtte make, want de bóetenste ware, nao de kangk van Vênlo beej de Buts, nao Kakêrke beej Toën van Eyk, en op Sjteyl sjtônggen d'r ouch neet vuël. Maar allah, 's aoves, of in 't valle van de aovend mósse ze toch wir allemaol aaf, de leijer d'r taenge en met 'n zijwaegelke aangemak.

Hoe De Neutel aan zijn bijnaam kwam is onduidelijk, maar er gaat een verhaal dat zijn vrouw de S niet goed kon uitspreken en in plaats van te zeggen: 'Woë is de sjleutel?' steeds zei: 'Woë is dae neutel?'

Nölke van de Perik In het ABN Arnoldus van de Worm. Een van de zes spiritusdrinkers in Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys met wie het slecht afloopt. Dao hadse Nölke van de Perik, dae klamp dertig jaar waar, maar dae me vur 'ne aaje mins versjeet.

Nord, De of Nort, De Bijnaam voor Nicolaus Hekkens, die op 29 maart 1877 in Tegelen werd geboren als zoon van dakpannenfabrikant Graed Hekkens en Billa Hermans. Net als veel kinderen van pannenkokers uit die tijd heeft de jonge Nord waarschijnlijk al vroeg moeten uithelpen in het bedrijf van zijn vader, voordat hij op zijn vijfentwintigste naar Nordhausen in Duitsland gaat, waar hij leert rolletjes pruimtabak te maken. Bij terugkeer zet hij aan de Roermondseweg zijn eigen fabriek op, de Stoom Nordhauser Rolfabriek, en brengt zijn rolletjes pruimtabak op de markt onder de naam De Krullebol en Nort Pruimtabak, waaraan hij zijn bijnaam ontleent. De Nord is in Tegelen vooral bekend geworden door zijn talloze schelmenstreken, die voor

sommige betrokkenen niet altijd even leuk uitpakten. Op zijn eigen, soms asociale wijze probeerde hij goed te doen. Zo liet hij eens een kar kolengruis opstoten voor het huis van arme burgers, die daar natuurlijk heel blij mee waren. Het probleem was alleen dat het zaterdagavond was en ze zich net gewassen hadden. Tijdens de oorlog is hij dolende. Op verdenking van collaboratie met de Duitsers wordt hij na afloop gearresteerd en geïnterneerd in de fabriek van zijn concurrent Feijen wiens bijnaam De Möp luidt. Hierover doet onder de bevolking een liedje de ronde met de regel: De Nord zit te proëme beej de Möp (De Nord zit te pruimen bij de Möp). Op 13 september 1947 overlijdt hij in de psychiatrische inrichting St. Servaas te Venray. Zijn bijnaam leeft nog voort in het toponiem De Nord ziene Pool als aanduiding voor een ven op het Maasterras, waar hij een betonfabriek had.

Oeles-Sjengske De uit Baarlo afkomstige Johannes Verkoelen (*1903 †1983) dankt zijn bijnaam aan zijn grote verdiensten voor carnavalsvereniging D'n Oeles. Hij vormde vaak een duo met De Prikker: zie daar.

Orgelis, De of Olgerlis, De Deze bijnaam is afgeleid van het beroep van organist in de kerk. Drie generaties Driessen waren organisten in de Tegelse St. Martinuskerk. De eerste was Joseph Driessen, die tevens schoenmaker was. Hij trouwde in 1848 met Theresia Vervoort. Uit dit huwelijk werd Petrus Bernardus geboren, die ook weer organist en schoenmaker was. Uit zijn eerste huwelijk met Maria Pubben worden drie kinderen geboren, van wie er twee de volwassen leeftijd bereiken en de bijnaam

Jong en oud bij roltabakfabriek De Oude Kruier van Nicolaas Hekkens, alias De Nord, die pontificaal in het midden zetelt. Let op het grote aantal kinderen (collectie Henk Croonen).

van hun vader overnemen, Trees van de Orgelis en Tuën van de Orgelis. Hij heeft een winkel op de hoek van de Kerkstraat en de Beijtelstraat, die later voortgezet zal worden door zijn zoon Jan. Uit zijn tweede huwelijk met Christina Kuijpers worden vijf kinderen geboren, waarvan de drie oudste de bijnaam van hun vader overnemen: Hans van de Orgelis, Merie van D'n Orgelis en Sef van D'n Orgelis. De laatste is ook weer organist.

Staatsieportret van De Nord op latere leeftijd (collectie Henk Croonen).

Os, D'n Bijnaam voor ene Jacobus Huys, die in de negentiende eeuw met de ossewagen voor de pannesjop van Laumans voer.

Pad, De of Pat, De Bijnaam voor Gerard van Oyen (*1879 †1953), die getrouwd was met Elisabeth Schouren (*1885

†1968). Aanvankelijk had hij een slagerij op de Koningsstraat, maar in 1925 liet hij een nieuw winkelpand met woonhuis aan de Kerkstraat bouwen, waar hij de slagerij voortzette. Omdat

N O P

hij klein en dik was noemde men hem Padje. Zijn elf kinderen werden later allemaal Van de Pad genoemd. Een van hen, Gerard, is in 1953 met de fiets op de Rijksweg verongelukt. Zoon Jan, die in 1916 werd geboren, trouwde in 1945 met Truus Simons. Hij volgde zijn vader op in de zaak en ging daar ook wonen. In 1962 werd de winkel verbouwd. Ook was er nog zo'n vijf jaar lang een automatiek. In 1970 werd het pand verkocht aan Verhaegh, die er zijn winkel, die eerst aan het Wilhelminaplein lag, voortzette.

Padje Overgrootvader van fietsenmaker Jeu Franssen, die zijn bijnaam zou ontleen aan het feit dat hij klein, rond en dik was en er uitzag als een pad. Volgens Jeu's vader, die een stukje heeft geschreven over winkels en cafés in het oude Steyl, begon Padje met zijn fietsenzaak bij zijn zusters Miek en Kluus in de voorkamer van hun huis aan de Maasstraat. Daar was de werkplaats én de winkel.

Paek Bijnaam voor een lid van de familie Beurskens. De meest waarschijnlijke verklaring is het feit dat iemand uit deze familie een winkel had, waar men paek of pek kon kopen, een zwart goedje dat werd gebruikt om o.a. kieren dicht te smeren. Zóe zijwart wie paek is een dialectuitdrukking die pikzwart of gitzwart betekent. Ook zou het te maken kunnen hebben met de staafjes laurierdrop die kinderen in flesjes water deden om dropwater te maken en sökkerpaek werden genoemd, net als het dropwater zelf. D'n dieke Paek is de bijnaam voor Willem (Joachim?) Beurskens. Hij woonde aan de Bergstraat, waar hij getuige een advertentie uit 1923 alpaca, aluminium- en staalwaren en huishoude-

lijke artikelen verkocht, en woog volgens Jacq. Thissen 180 kilo, reden waarom hij zijn zaak waarschijnlijk ook De Olifant noemde. Met zijn corpulente gestalte domineert hij de foto die is gemaakt van de voetbalelftallen, die in 1934 tegen elkaar speelden ten bate van het crisiscomité. Naast hem woonde zijn broer Mart, D'n dunnen Paek, die volgens Thissen slechts 120 kilo woog. Van beroep was hij eerst stukadoor en later fietshandelaar, net als zijn zoon Hay, die ook wielrenner was en de broer is van Carla Beurkens, de bekende marathonloopster. Hènke van Paek was de oprichter van de Steyler blaaskapel.

Paet, De Het is onduidelijk waarvan deze bijnaam is afgeleid, maar hij werd gebruikt voor Hens Stoffels, die als een stuurman van een reddingsbootje voorkomt op een foto van de watersnood in 1926. Sjeng Stoffels herinnert zich hem als iemand die enorme vliegers kon bouwen:

Met zien kinger haaj dae doe ein dink gemak det waal dreej maeter hoëg waar. Gewoën vogeltouw waar neet sjterk genôg veur det dink: hae woort opgealote met metseldraad

Paons of Pons Bijnaam voor de familie Van den Broek, die aan het begin van de vorige eeuw een café annex beugelbaan exploiteerde tegenover de St. Martinuskerk aan de Grotestraat, maar oorspronkelijk afkomstig was van hofstede Paons, gelegen rechts van de weg van Tegelen naar Geloo, ± 200 meter achter de thans nog bestaande boerderij De Bakenbosch. Later woonde er een Paons Graadje op de Kerkstraat. Hij was twee keer getrouwd, met An Faasen, resp. Trees Levies.

P

Voetbalelftal Crisiscomité: Boven (vlnr) Thei Oehlen, Joep Willems, Chris Derks, Hermans (D'n Bônkte), Driessen (De Moëb), Gustaaf Schreurs (Joes van Petatte Nelke), Thies Verkooyen (Thies Kerboet), Guus Houba (Guuske van Roop), Willem Beurskens (D'n dieke Paek), Beurskens (Joech), Chris Leenen (Chris van Bertje), Sijbers (Sjpeng), van de Bergstraat, Beurskens (van Paek), Sef Schreurs. Onder (vlnr) Har Bors, Thei (van Nöl), Wiel Stoffels (De Sies), vier onbekenden, Tuentje Rommerskirchen, Jan Broekman, Pietje Tomlow, Sjeng Beurskens (D'n dunne Paek) (collectie Henk Croonen).

Paraplumenke, 't Alias van Carel (W.R.C.) van Basten Batenburg (*10-9-1860 †31-12-1922), zakenman én politicus. Hij stond aan de wieg van de mineraalwaterfabriek De Snelle Sprong, was medeoprichter, vennoot en directeur van Assmanns's Briefhouders, waaruit later de briefhouderfabriek Egidius Janssen bv voortkwam, en medeoprichter, grootaandeelhouder en commercieel directeur van nv Tiglia, stoomfabriek van kleiwaren te Tegelen, het latere Tegula nv. Daarnaast was hij ook politiek actief. Van 1894 tot 1909 was hij lid van de Tegelse gemeenteraad en wethouder en van 1906 tot aan zijn dood op 31-12-1922 burgemeester van Tegelen. Deze

P

't Paraplumenke, alias van W.R.C. van Basten Batenburg

Tegelen, waarin het om het stakingsrecht zelf ging. De staking haalde de landelijke pers en zelfs de grote rooms-katholieke staatsman Poels kwam er aan te pas om de directie en aandeelhouders van Tiglia nv de mantel uit te vege. Aan het begin van de Eerste Wereldoorlog koos hij de zijde van de werkgevers in de kleiwaren-industrie, toen dezen een loonkorting van 70% doorvoerden, die later nooit geheel gecompenseerd werd. Tijdens de oorlog kwam hij in aanvaring met het bestuur van de Katholieke Arbeidersbeweging, die hij het recht betwistte hem bij de Gouverneur aan te klagen voor het slecht leiden van de voedseldistributiedienst. Dat leidde na de oorlog tot een onderzoek van de gemeenteraad, waar hij zonder al te grote kleerscheuren uit te voorschijn kwam. Van Basten Batenburg kreeg zijn bijnaam door dat hij kennelijk nogal gehecht was aan zijn paraplu, een luxe-artikel voor de tijd waarin hij leefde.

Passer Graadje Deze bijnaam werd gebruikt voor ene Gerard (Benders?), die op de Passerhof, een hofstede in Belfeld, woonde.

59

combinatie van economisch en politiek leiderschap bracht hem herhaaldelijk in rolconflicten, die soms danig escaleerden.

Zo was hij als grootaandeelhouder van Tiglia nv verwickeld in de staking van 1910, de langdurigste staking in de geschiedenis van

Pee Afkorting van de voornaam van Petrus Leenen, die in de eerste helft van de vorige eeuw een slagerij annex café had op de Hoogstraat, waar meer cafés lagen die alleen met de voornaam van de eigenaar werden aangeduid, zoals Joes en D'n Húub: zie ook daar.

Petatte Nelke Petronella Muller, de vrouw van Joes: zie daar, werd zo genoemd omdat ze geruime tijd bij de Blauwe Zusters in de keuken werkte en daar aardappelen schilde. Kennelijk zette ze een traditie voort en heeft haar moeder daar ook aardappelen geschild, want in een artikel in de Tegelse Courant uit 1948 wordt gezegd dat Joes met ein van De Petat was getrouwd.

Petter, De Tot begin 1985 lag aan de Industriestraat een café met beugelbaan. Het werd het laatst bewoond door de familie Van de Vegt-Trienes. Vroegere bewoners waren onder meer Janssen (De Petter), Faassen (Fäoske), Hendriks, die er café 't Zwaantje uitbaatte, ene Vos, ene Gerritsen, Fäos Engelen en 'n zekere Onckels, die de beugelbaan gebruikte als klompenmakerij. Begin 1985 werd het complex gesloopt ten behoeve van een uitbreiding van de Metaalgieterij G. Giesen. In de tijd dat De Petter er woonde was er een huisje waar de Tegelse brandweer de brandweerauto stalde en dat in de volksmond op zijn Duits als het Spautenhaus werd aangeduid.

Piere-Jelle of Biere-Jelle (afgeleid van het Duitse: 'Birne, gel?'). Fruitverkoper uit Kaldenkerken, die volgens Toon Jacobs als enige in Tegelen fruit verkocht rond de vorige eeuwwisseling.

P

's Zôndigs-sjmorges kwaame aafzakke van dem berg mêt zien greun geverfde sjörker, e paar mange d'r op mêt vrúug paere, in enne zak nag wet rezèrf vur as de veurraad in de mängen op wáas. Zien vraog waas Kâkerker, wie hae zelf: 'Biere gelle?' Maar det wáas vur ôs, die rôngk òm de sjörkèr sjtônge – en det ware gewuënlik alle jônge óet de ganse naobere – krèk wie: Piere-Jelle.

Rijk werd Piere-Jelle er volgens Jacobs niet van, integendeel. Hij rekent zijn lezers voor wat Piere-Jelle moest doen om aan zijn peren te komen, wat hij daarvoor moest betalen en hoe ver hij ermee moest lopen om ze aan de man te brengen om te besluiten met de woorden: 'Bön den maar ens jaloers. 'n Meneer òm rièk van te waere wáas 't in gën geval.'

Ook H. Tummers herinnert zich in een artikel uit 1948 over het Tegelen van vroeger Piere-Jelle nog goed:

Sôndigssjmiddigs in de appele-, paere- en proëme-tiéd kwaam d'r altiéd 'ne Prúus met 'n hõndsker vol appele en paere nao Tegele. Hae droog 'ne greune jas en roukde 'n lang piép. Wie dae mins hoot wis neemes, maar hae woort Pierrejelle geneumd, omdette zien waar aanprees door alsmaar te roope: Piere jelle.

Piet Hein Deze gaat terug op Peter Johannes Peeters, de zoon van Gerard Peeters en Ida Dings, die beiden stierven toen Peter één jaar oud was. Samen met zijn twee jaar oudere zuster werd hij grootgebracht door hun tante Aldegonda Peeters, die was gehuwd met Peter Hendrik Bors, die in de volksmond Hein werd genoemd. Zo kwam hij Piet Hein te heten. Hij trouwde met Johanna Maria Hendrika Niessen, met wie hij

op de Maasstraat te Steyl ging wonen. De kinderen en hun nakomelingen werden naar hem vernoemd, als zijnde van Piet Hein.

Piet van Jaak Piet Driessen was in het begin van de 20ste eeuw een bekende vrachtrijder in Tegelen. Hij was een zoon van Jaak, een dialect-variant van de voornaam Jacobus, die mettertijd is verdwenen. Leo Huys heeft een verhaal aan hem gewijd, dat als volgt begint:

Piet van Jaak waas vrachriéjer. Enne kael wie 'nnen baum. Hae had altiéd kemasse aan en die deeje òm nach grôtter lieke den hae al waas. En dae sjnor! Has zoë groët wie 'ne hankvaeger. 't Goof Piet get dreigends; eemes woë men zich vur waare môt. Maar wie imposant hae van de bôetekank ouch leek, van binne waas Piet 'n múuske. Hae wáas minse-sjouw. Praote deej hae allein as 't neet anders ging. Hae veulde zich miër op zien gemaak met gebaretaal. Ech praote deej Piet 't meis met zien paerd, want det waas zienen beste kameraod. Die tweeje pasde beejein en versjtinge zich wie sjpekvèt en kãomkes.

Verder voert hij Piet van Jaak op als personage in zijn roman Dae zomer in 't Krúuts, waarin hij echter een heel ander beeld van hem schetst:

Piet waas 'ne reus van 'ne vent met 'ne giftige zjwarte sjnor, driftig wie ein daes en kortgeknip wie 'n gaolse kater. Òm 't geringste woort hae kniëns en ging hae door 't túug. Zien paerd had 't altiéd 't ergste te verdure. Dao sjold hae taenge asof det erm biës de grôtste dougeniks van de welt waas.

Carel Ververs vertelt een anecdote over hem waaruit hij bepaald sullig te voorschijn komt: De hermenie ging nao Prúusses. Ze waare zich aan 't sjtechele in de bös of Düsseldorf aan deze kank of aan de angere kank van de Rhiën loog. Piet zag:

'Aan déze kank.' Wie ze de brök euver ginge, zagte de angere: 'Zúuse waal'. 'Kan neet,' zaet Piet, 'Vruger loog 't aan deze kank.'

Kennelijk leende hij zich goed voor dit soort vertier, want er is ooit in een revue een liedje over hem gemaakt, waarin Piet, die nogal klein van stuk was, door iemand voor snotneus wordt uitgemaakt, waarop hij deze voor het gerecht sleept, dat hem prompt in het gelijk stelt.

Eine groëte en eine kleine jong
Die kregte 't letst te kwaod.
Zeej ginge zich aan 't sjtraevele
In Tegele op de sjtraot.
Obbens kwaam 't groëte woord d'r oet
Wie de groëte giftig waas:
'Ich goof dich ein pak rammel
Asse neet zo'n snotnaas waas.'

De kleine veult beleidigd zich
En zaet, det makse mich waar
Ich vraet dich op eine gôje kier
Nog op met hóet en haór.
't Zaakje kwaam toen in Remung
Viéf gulde kôsde 't maar
En Pietje woort dao klaor (= duidelijk, w.k.) gemak
Dét hae gen sjnotnaas waar.

Het verhaal gaat dat de hele familie van Piet samen met Piet ter zitting ging. Piet betaalde de treinkosten. Op het station kregen ze van hem allen een 3e klas retourtje naar Roermond, waarna hij zelf in een 1e klas coupé instapte.

Piet van Maan In deze bijnaam verwijst Maan niet naar het hemellichaam – in het Tegels trouwens maon –, maar naar de doopnaam Hermanus, waarvan het een afkorting is. Naast Maan werden ook Manes of Maen gebruikt. Piet van Maan is Piet Holten, zoon van Herman Holten. Hij had in het begin van de vorige eeuw een café met zaal aan de Hoogstraat, naast D'n Húub: zie ook daar. De zaal bevond zich naast het café en heette Zaal Batavia. Daar kon worden gedanst en er vonden ook toneeluitvoeringen plaats. Nu is op die plaats een sportzaal.

Pietje van Van Rijn Voorbeeld van een vrij recente bijnaam, die is afgeleid van de naam van een zaak, in dit geval drogisterij Van Rijn aan de Grotestraat, die werd bestierd door zijn ouders en zussen en later ook door Piet Janssen, van 1993 tot 2000 wethouder van de toen nog zelfstandige gemeente Tegelen en later ook van Venlo.

Zaal Batavia van Piet van Maan met Tegelse dienstplichtigen tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Pik, De Bijnaam voor Piet Jacobs, die op 13-12-1879 in Tegelen werd geboren en zich zijn leven lang inzette voor de zaak van de arbeiders. Hij was mede-oprichter van de plaatselijke afdeling van Katholieke Arbeidersbeweging in 1904, de plaatselijke vakbond voor kleibewerkers in 1906 en de verbruikскоöperatie in 1908, in het Tegels ook wel D'n Bônd genoemd. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd hij door het bestuur van de K.A.B. vrijgesteld om de arbeiders van het smokkelen af te houden en hun strijdbaarheid te vergroten. In die functie was hij later betrokken bij diverse stakingen, zoals de algemene staking in de kleiwarenindustrie in 1922: zie ook bij D'n Blinge. Ook buiten Tegelen was hij actief. Samen met andere collega's of alleen richtte hij talloze afdelingen van de steenarbeidersbond St. Stephanus op. Van 1917 tot 1934 was hij lid van de Tegelse gemeenteraad. Daarna was hij voorzitter van de Coöperatie en de Katholieke

Op de hoek van de Spoorstraat en de Roermondseweg woonde in 1912 de familie Lucker, alias De Pin (collectie Henk Croonen).

Actie en bestuurslid van het Nijverheidsonderwijs en de Tegelse Bouwvereniging. In 1954 publiceerde hij in samenwerking met Leo Huijs het boek 50 jaar K.A.B. Hij overleed 3 december 1966. Jacobs dankte zijn bijnaam aan het feit dat hij kerkmeester en/of kerksuisse was, in het Tegels kerkepek, waarbij pik kan verwijzen naar de peek of piek, een soort hellebaard dat tot de uitrusting van een kerksuisse behoorde.

Pin, De Bijnaam voor leden van de familie Lucker, die teruggaat op de smederij van Louis Lucker, waar heel wat pinnen werden gesmeed, die werden gebruikt voor het bevestigen van hoefijzers. Lowie of Wie van de Pin (Louis Lucker) was getrouwd met An van Maor van de Krauw

(Anna Cremers). Ze woonden in de Calvariestraat. Wie was werkzaam in de kleiwarenindustrie. Een foto van hem staat afgedrukt in het fotoboek Tegelen in oude ansichten. In het bijschrift staat hij vermeld als wortelepin, een verwijzing naar Blerick, waarvan de inwoners in de volksmond wortelepinne werden en worden genoemd. Het is echter onduidelijk of de voorouders van De Pin ook daadwerkelijk uit Blerick stammen. In Meerlo-Wanssum komt het woord pin ook voor als scheldnaam voor vrek.

Pöete- Er zijn verschillende bijnamen die beginnen met Pöete- of Pöethe-, zoals Pöete Hen of Pöethe Willem. Soms wordt de öe ook weergegeven als eu, bijvoorbeeld in Peute Kris. Ook de spelling äo komt voor, zoals in Päote Sjnieder, net als ö in Pöte Graad. In al deze gevallen lijkt het te gaan om een verwijzing naar de familie Poeth, behalve wanneer het gaat om een meervoud van het woord potjes, in het Tegelen pötjes, zoals in de bijnaam Pötjes Kerlien.

Pöl Pöl of Nabbe Pöl was de bijnaam van Paulus (of Leopold?) Linssen, die in een van de laatste huisjes in de Maashoek te Steyl woonde. Pöl was de broer van Nabben Hens, Nabben Hein en D'n Bender en de vader van drie dochters en drie zoons, net als hij jônges met 'n rauwe bas, maar van binne weik, volgens Sjeng Stoffels. Eén van hen was Jôel van Pöl: zie ook daar: Pöl en zien vrouw Triën haaje dao 'n klein boerebedriëf. Ze haaje 'n koe, 'n paerd, geite en verkes en wie beina alle minse auch get loslaupende hōnder. Ofsjoën hae al lang geleeye gesjtorve is, zeen ich 'm nag vur mich sjtaon mêt zien aajerwêts mōtske op, zien blauwe keel, zien bōmmeziēne bōks opgehaaje dôr 'ne reem, woëtösse ziene tabakszak gemak van

Huis van Pöl en Trien in de Maashoek (collectie Henk Croonen).

'n verkesblaos en daobeej 'n hōlter sjtekske gestaoke waar. Asse sjprook noom Pöl zien halfsjtokse piép neet tösse ziene witte baard ôet.

Behalve melkleverancier was Pöl ook kastelein: Beej Pöl kōsse behalve mēlk van de koe auch beér kriege, neet mêt de fles, maar met de liter zoë ôet 't vaat getapt. Weej zien mêt de kameraode dōkker 'n pintje beér gaon drinke beej Pöl. Det waar ôet sensatione. Ofsjoën d'r kefees genôg waare, waar 't beej Pöl toch wir anders. 't Waare fatsoenlikke lúuj, maar 't waar d'r waal 'ne rauwe boel. Zoë waar det vrúuger. Beej ôs beej D'n Eike zoote we ouch neet in 'n peliës. Beej Pöl waar 't doe auch 'n oase vur dōrstige vëssers die dao in de buurt van de Maashoek in de Maas zoote te soppe. Taengeneuver Pöl beej D'n Did verkochte ze auch beér mêt 't lieterke.

Nog bijzonder om te vermelden is dat heel vroeger bij Pöl en D'n Did de veerstoepe was en tussen hun huizen door de weg van en naar het veer liep. Doordat de Maas op die plaats verzandde, werd de veerstoepe verplaatst naar de plaats waar ze nu nog steeds ligt, aan de Veerweg.

Bij Driessen werden in 1931 ook naailessen gegeven. Links van eigenaar Handrie Driessen staan Bette Benkers en Tiny Driessen, rechts Frieda Beinhaver en Stiena Holtman. (collectie Henk Croonen).

Pastoor Driessen, auteur van *De geschiedenis van Tegelen* (collectie Henk Croonen).

Praoskes, De Deze bijnaam verwijst naar een zitje met rieten stoelen in het café, dat Handrie Driessen van 1922 tot 1929 exploiteerde in een pand in de Bongerdstraat. Deze stoelen werden praoskes genoemd. De bijnaam ging later over op Hotel Driessen aan de Kerkstraat, dat gevestigd was in het pand waar nu Chinees restaurant De Maan zit, en op de familie als zodanig met als meest prominente vertegenwoordiger pastoor Thei Driessen, de auteur van de *Geschiedenis van Tegelen*.

Prikker of Prikkert, De Bijnaam voor leden van de familie Jacobs. Het Tegelse werkwoord prikke betekent opvangen. Een prikker was een erenaam voor iemand die in een dakpannenfabriek pannen moest opvangen en er weinig stuk liet vallen. Daarnaast waren er ook

Pierre van de Prikkert als buutereedner (archief familie Jacobs).

mensen die het woord prikkers gebruikten voor krielaardappeltjes in de schil, die in zoete olie werden gebakken. Anderen noemden deze bräoterkes. Vóór 1930 exploiteerde een Jacobs van de Prikkert een café aan de Rijksweg ter hoogte van de Waterloostraat.

Pierre Jacobs, de bekende buutereedner die leefde van 1918 tot 1994, behoorde tot de derde generatie Jacobsen die deze naam droeg. Hij was een begrip in de Tegelse en Steyler carnavalswereld. Na de oorlog begon hij als lid van een club die bonte avonden organiseerde, maar al snel ontwikkelde hij zich tot buutereedner. In 1971 werd hij zelfs buutekampioen voor Noord- en Midden Limburg. Bij het Kaetelgerich fungeerde hij lange tijd als rechter. Hij was een uitgesproken droogkomiek, die weinig hoefde te doen of te zeggen om de lachers op zijn hand te krijgen.

Próem, De Bijnaam voor de familie Gitmans, die woonde in het huis op de hoek van de Grotestraat en de Posthuisstraat, waar voorheen het Posthuis van de familie Franssen lag

Rustaltaar tijdens Sacramentsprocessie in 1956 voor de deur van De Próem.

en nu grand-café Staccato is. Beneden was een winkel voor manufacturen en boven het woonhuis. Hoe men aan de bijnaam kwam, is onduidelijk. Het woord heeft in het Tegels Dialek verschillende betekenissen. Het kan pruim beteken en als zodanig verwijzen naar een boomgaard met pruimenbomen of een groente- en fruitwinkel, maar ook tabakspruim en dan verwijzen naar de tabaksindustrie. Ook betekent het zuurpruim en is het in het vulgair Tegels synoniem voor het vrouwelijk geslachtsdeel. In deze laatste betekenis komt het voor in het raadseltje: 'Wie breid is de Poshoësjtraot? Van de próem wies de bö!.' Ofwel van Gitmans tot Ewals, die schuin tegenover Gitmans in de Posthuis-

straat woonde. Toen Ewals later verhuisde naar het einde van de Posthuisstraat, werd het: 'Wie lang is de Poshoëssjtraot?' Een variant luidt 'Wie langk is een dameshemd? Zóe langk as de Poshoëssjtraot, etc.' Zie ook bij: Böl.

Ook doet er een verhaal de ronde waarin de bijnaam wordt toegeschreven aan het feit dat de oer-Próem werd betrapd bij het stelen van pruimen uit de boomgaard van meneer pastoor. Overigens was De Próem een van de drie plaatsen waar tijdens de processie de zegen werd gegeven, net als voor het huis van Timmermans aan de Kruisstraat en bij de tramkeet in Steyl, waar later het beeld van De Zaaier kwam.

Púus, De of Puës, De Johannes Beurskens (*08-04-1876 †13-02-1949) was een zoon van 't Vaermenke: zie ook daar. Hij leefde in het begin van de vorige eeuw en haalde in zijn jeugd allerlei streken uit. Sjeng Stoffels voert de Púus herhaaldelijk in zijn Steyler notities op: De had-se De Puús, auch 'ne rare klant: as-tae örges in de sjtrúuk zoot te fluite, den waar det neet van 'nen echte nachtegaal te öngersjeije.

Een van zijn grootste streken was dat hij met een mes een Duitser een stuk uit het zitvlak van zijn broek sneed.

Nôw, daen Duitser woord dôr De Púus d'n baom radikaal óet de bôks gesjneeje en zoë ging dae Herr wir met de paerdetram nao Venlo toe en de grens euver.

Ook viel hij op door zijn acteerprestaties:

In 'ne thriller sjeuplede de Púus mei, en dae zag alles zoë óet 't bukske op, auch wat mêt kursieve letters gedrök waar. Wie-e opkwaam, akteerde hae: 'De onbekende komt op, hij kijkt door het raam, neemt

een mes van tafel en springt in de kist,' en wie de Púus det allemaal gezag en gedaon hat, sjprông-e in de kis en makde d'n dêksel toe.

Hoe De Púus aan zijn bijnaam kwam, is onduidelijk, maar in het oorlogsdagboek van W.P. Doumen wordt hij opgevoerd als een landloper die vol schurft zit. De bijnaam De Púus wijst wellicht hierop, immers púuskes betekent in het Tegels puistjes. Het kan ook zijn dat uit deze puistjes later de schurft is ontstaan.

Vrijdag 8 december. Om 7 uur opstaan. 7 u 45 H.Mis. Bij het ontbijt zie ik dat we er weer een patiënt bij hebben gekregen, nml. De Púus (een landloper, die vol schurft zat), die ons veel last veroorzaakt, daar hij overal hulp bij nodig heeft.

De onderduikers zijn hem liever kwijt dan rijk, omdat hij voortdurend bedden van anderen in beslag neemt, stinkt en snurkt, maar als hij wordt overgeplaatst, missen ze hem.

Raadmaeker, De Bijnaam voor Thijssen, die ijzeren wielen maakte en later met een ijzergieterij begon. André Thijssen, de latere voorzitter van de Passiespelen, werd ook wel Dré van de Raadmaeker genoemd

Rattaboelje De laatste schaapherder van de Bosscherhof, aldus Toon Jacobs die een stukje over hem heeft geschreven. Hij leefde waarschijnlijk in de tweede helft van de negentiende eeuw, want Jacobs heeft hem aan het begin van de twintigste eeuw gekend, en toen was Rattaboelje al een volwassen man. Hij schrijft over hem: As se 'm zoogs zitte taenge de lôch, naeven 't hoëgste gedeelte van 't Maaspaedje, of zoogs sjtaon op den hook van de sjmeeleplak beej 't leimsgaat, wôs se

det 't eine filosoof waas. Zoot'e, den wáas é lichtig aan 't sjtrikke (stropen, w.k.). Ging'e zich wet vertraeje mêt de sjäop, of wandelde ze nao 'n anger plaats, den hông'e de sjtrikhaos aan dem bôkse-reem. Maar 't echtste wáas'e, as 'n op de sjiepersjöp geläond, sjtông te mediteere. De sjäop zjwermden in 'ne wieje kringk öm 'm haer, de wolke dök wie 'n twiëden troep der baoven euver de Maas.

Rieps, raps, roeps Bijnaam voor meester Bloemers, die aan het begin van de vorige eeuw hoofd van de lagere school was. Ook alleen Rieps of Rips komt voor

Roëd of Roëje Als een voornaam wordt voorafgegaan door het bijvoeglijk naamwoord roëd of roëje betekent dat niet automatisch dat de persoon in kwestie als communist of socialist bekend stond. Integendeel, men doelde daarbij in eerste aanleg op de kleur van het haar. Dit was ook zo bij wit of witte, waar het overigens ook kon verwijzen naar het feit dat de persoon in kwestie albino was.

Roëjen Toën De uit Venlo afkomstige Anton Janssen, die zich in het begin van de vorige eeuw als schoenmaker in Steyl had gevestigd, werd zo genoemd vanwege zijn rode haar. Hij was weduwnaar en had zeven zonen: Piet (alias D'n Tön), Sjraar (alias Aatje), Bertje, Wiel (alias De Sjoester) Frans (alias De Zóere), Tuën (alias De Sjelechter) en Wieke (alias D'n Ober), van wie er drie in Tegelen of Steyl zijn gebleven. Hij had een stopwoordje dat hij gebruikte als iemand hem iets vertelde. Of het nu goed of slecht was, hij zei steeds: 'n net smoeseje, man. Sjeng Stoffels heeft een Steyler Notitie aan hem gewijd, waarin hij hem als volgt beschrijft:

De Roëje Toën waar 'n kiebbig menke, altiéd zunig op zien kleijer, auch op zienen aajen daag nag netjes. Persuënlik heb ich öm good gekend. Beej 't haorsnieje leet-e ziene roeien baard nag altiéd netjes beejknippe en asse geholpe waar, zag-e den 'n Net sjmoeseje, man.' Ich gluif det-e det auch zag, asse öm vertëlsde, det-er eemes doëd waas.

Roëme-reiziger, De Bijnaam voor Piet van den Bongard, gepensioneerd stukadoor, die na de dood van zijn vrouw te voet in 1934 met een karretje naar Rome liep. Zijn belevenissen werden twee keer per week in de Venlosche Courant verslagen. Hij was het gesprek van de dag. Toen hij weer terug in Tegelen kwam, was er een duizendkoppige menigte op de been om

De Roëmereiziger met zijn fameuze karretje (archief w.k.).

hem te verwelkomen. Sinds die tijd noemde men hem ook wel de Roëme-reiziger. Hij komt ook voor in Dae zomer in 't Krúuts, waarin hij vóór zijn vertrek naar Rome neerbuigend Aad Pietje wordt genoemd.

Rijken Thiés of De Riéke Ties Bijnaam voor Mathias Leenders, die leefde van 1800 tot 1872 te Steyl. Hij was in dienst van de familie De Rijk, waar hij zich de kennis van de rozen- en boomteelt eigen maakte, die hij later op zijn zoons, Hannes en Drees overdroeg, in de volksmond Hannes en Drees van Rijken Thiés genoemd. Zij stichtten in 1872 een boomkwekerij, waar ze ook rozen kweekten. Drees had maar één zoon, Jean, die zich niet tot het telersvak aangetrokken voelde, maar tot de radiodistributie en de Passiespelen. Hannes had tien kinderen, waarvan Matthieu (*31-5-1883 †29-5-1938) zich met hart en ziel op de rozenteelt stortte en in 1909 met een kwekerij begon. In de vijftig jaar dat hij als rozenkweker werkte, bracht hij honderden nieuwe soorten rozen op de markt, waarvan sommige internationaal werden bekroond. Zijn zoon Jan trad in zijn voetsporen en stichtte in 1943 met Henri Venhorst de firma Jan Leenders BV, die later LEJA zou gaan heten. Ook zijn rozen werden meermalen bekroond. In plaats van Die van Rijken Thiés werden de nazaten van Mathias Leenders ook wel Die van Riéke Tiés genoemd, wat erop wijst erop dat het besef van de relatie met de familie De Rijk verloren was gegaan.

Sander op de Hors Bijnaam afgeleid van een veldnaam, de Leemhorst, een gebied op de grens tussen Tegelen en Belfeld, waar o.a. de Bakenbosch-hoeve ligt. Hier had de familie Op het

Veld een smederij tot 1928, toen Sander een nieuw huis annex smederij liet bouwen in Geloe te Belfeld. Zoon Pierre van Sander begon later op de Muntstraat in Tegelen ook een smederij. In de jaren tachtig heeft diens zoon Alex het bedrijf, dat zich inmiddels metaalconstructiebedrijf noemt, naar de Zwarte Hond verplaatst, waar het zich nog steeds bevindt. Hij is de zesde in lijn, die nog steeds in de metaalbranche actief is, nadat smid Sander op het Veld in 1776 uit Hinsbeck naar Tegelen kwam.

Sieper Graad of Zieper Graad Sieper Graad ontleende zijn bijnaam aan het feit dat hij in 't Siep woonde, een gebied in het buurtschap Nabben. Het woord ziep is in het Tegels een open afvoer van gootwater naar de zinkput. Ziépe is zijpen of druipen. Met ziep is de bodemgesteldheid in dit gebied, waarvandaan water in de Aalsbeek sijpelde, dus goed getypeerd.

Sjang Plaatselijke tegenhanger van Pinda Wullum in Venlo. Carel Ververs schrijft over hem: In '34-'35 deej zich ein niej fenomeen in Tegele veur. Sjang, einen dieken Chinees dae Duits sjpróok, ging de keffees aaf en langs de huzer met pienda-tablette. Det waare aanein geklitte sjtökskes aolienutjes mêt sôkker en ketjap. Die waare hiël lekker. Ze waare net zoë langk wie ein sjtök sjeklaat, maar waal get breier. In ein broëdrômmel verveurde hae die. Mét eine reem òm de nek droog hae die vur zienen bóek. Die Chineze kwaame allemaol óet Prusses, woë ze gevare hadde op de Hamburg-Sjanghai-lién. Hitler sjmeet die d'r óet.

Sjansemaeker, De Hiermee wordt een persoon aangeduid die sjanse bindt. Een sjans is een gebundelde bos takken of rijshout. Deze

werden naast de ovens van pannesjops op 'ne sjansenhoup of sjanseberm gelegd en gebruikt om de ovens aan te steken. De bijnaam komt ook in Belfeld voor en verwijst daar net als in Tegelen naar de familie Timmermans. In de Tweede Wereldoorlog werd het woord sjanse ook gebruikt als aanduiding voor het aanleggen van versterkingen met loopgraven voor de Duitsers. In die betekenis komt het woord uit de late Middeleeuwen, waar een schans een aanduiding is voor een plaats die beschutting biedt tegen rondtrekkende troepen, plunderende bendes en huurlingen 'op drift.' Vandaar ook het werkwoord zich verschansen.

Sjarlemanje of Charlemagne Met deze bijnaam – én die van D'n Aap: zie ook daar – werd Charles (Karel) de Rijk aangeduid, die zich kennelijk ver boven zijn omgeving verheven voelde of zo werd gezien. Charlemagne betekent in het Frans Karel de Grote. Hij was burgemeester van Tegelen van 1888 tot 1906 en woonde met zijn echtgenote Maria Verzijl in huize Rozenburg, een landhuis aan de Stationsstraat dat in de jaren zestig van de vorige eeuw werd afgebroken.

Sjarlepoep Bijnaam voor Charles Moubis, een nazaat van de deftige familie met die naam in Steyl. Charles was er schoolmeester rond 1860. De school lag in het buurtschap De Paer in de bocht van de huidige St. Michaëlsstraat en Kloosterstraat en bestond maar uit één klas, waar kinderen van alle leeftijden door elkaar zaten. Sjeng van d'n Eike zegt hem in zijn jeugd nog goed gekend te hebben: Het waar 'ne lange, magere mins mêt 'ne griezem baard; hae wônde dao baove örges aan de Remund-

sewaeg. De fôezel (drank, w.κ.) had 'm drônger gekrege en, asse zat waar, woort-e dôr de kinger naogesjriëf van 'poep-poep'. Hae zag den niks trúuk en leet alles euver zich haer gaon en beheel zien waardigheid. Asse beej Ingels op de Paer wêk of paeperkook had gehaold, stooke-e det altiéd in ziene aaje sjlupjas achter in de vottetes, en den waar 't net offe 'ne sjtert van paeperkook haaj.

Sjeef, De Bijnaam voor de familie Doesborgh, die zich in de loop van de 19e eeuw uit het Belgische Namen in Tegelen vestigde, waarbij men kennelijk zijn bijnaam meenam. Deze wordt in familiekring namelijk herleid tot het Franse woord chève, wat duidt op een bepaalde haardracht of haarkleur, bij de Doesborghs veelal rossig.

De Roëje van de Sjeef, kennelijk de rossigste van allen, had verschillende zonen, onder wie Handrie die D'n Diéke van de Sjeef werd genoemd en o.a. uitbater van café-restaurant De Gouden Tijger in Venlo was. Hij was een zeer goed biljarter die niet alleen biljarddemonstraties verzorgde, maar ook biljartlakens leverde en deze zelf monteerde. Het was in de tijd dat er nog veel biljartcafés waren. Diens zoon Jeu is hiermee nog een tijd lang in zijn vrije tijd doorgegaan. Stien, de vrouw van de De Roëje van de Sjeef is later op de Spoorstraat een winkel met schoenlappersleer en gereedschap begonnen. Een andere zoon van De Roëje van de Sjeef was Sjraar, die op de Hoogstraat een café had, Het Sportpaleis, dat tevens clublokaal was van biljartclub Ons Genoegen en schutterij St. Antonius. Het lag naast de danszaal van Piet van Maan in D'n Hook, zoals deze buurtschap werd genoemd. Later begon hij er een gieterij, die hij in 1921 als koper- en metaalgieterij liet inschrijven bij de

Kamer van Koophandel. Tot circa 1940 was het een eenmansbedrijf en goot hij alleen maar koper. Toen de Duitse bezetters tijdens de Tweede Wereldoorlog het koper opeisten, verkoos menigeen het naar hem te brengen. In die tijd begon hij ook met aluminium gietwerk en later met silumien, waarvan hij huishoudelijke hulpmiddelen maakte, waaraan toen een groot gebrek bestond. Maria, een dochter van De Roëje van de Sjeef trouwde met De Sjpín van Franssen de kippenslager, en ging met hem wonen in het pand waar nu haar kleinzoon een poeliersbedrijf runt. Alexander, alias Sen van de De Roëje van de Sjeef, was coiffeur op de Grotestraat en lid van St. Cecilia waar hij de muzik-trom sloeg.

Sjeut, De Jan Ewalds (*1908 Tegelen †1960 Tegelen) was het zesde kind van de familie van Sjeng Ewalds en Druke (Gertruida) Bouwman van de Kerkstraat. Hij trouwde met Maria Doucé (*1918 Tegelen), met wie hij zeven kinderen kreeg. Jan was eerst postbode, maar kweekte in zijn vrije tijd bloemen en planten. Hij maakte van zijn hobby zijn beroep en begon samen met zijn vrouw de bloemisterij Ewalds-Doucé op de Hoogstraat, die nog steeds bestaat. Men noemde hem de Sjeut of ook wel de Geranium-Sjeut naar zijn gewoonte planten te stekken. Sjeut staat in het Tegels voor een stekje van een plant. Zijn liefde voor planten is overgegaan op zijn oudste zoon Jan, die een eigen bloemengroothandel heeft. De kinderen hebben die bijnaam niet meegekregen.

Sjliën, De Bijnaam voor Hendrik Hekkens, die leefde van 1854 tot 1942. Al zijn twaalf kinderen en vele kleinkinderen werden na en naar hem Van de Sjliën genoemd. Sjliëne zijn in het Tegels dialect bessen van de sleedoorn, die nogal wrang smaken. Als je die eet, dan alleen met lange tanden of sjlië teng, zoals men in het Tegels zegt, waarbij je onwillekeurig een zuur gezicht trekt. Dat schrijft ook Sjeng Stoffels in zijn stukje ‘Langs de Maas’ in As ich dink aan vrúuger. Hij en zijn speelkameraadjes beschouwden de bessen van de sleedoorn als vergif en verwonderden zich erover dat de vogels die wel aten. Huisvrouwen maakten er zelfs gelei van. Had Hendrik Hekkens een zuur gezicht? Volgens Sjeng Ewalds, die de genealogie van de familie Hekkens heeft geschreven, was dit niet zo, maar werkte Hendrik in zijn jonge jaren, net als veel andere Tegelse jongens en mannen, vlak over de Duitse grens in een pannesjop, waar hij in dienst was bij een oude man, die er altijd met een zuur gezicht bijliep. Deze man kreeg van de andere Tegelenaren de bijnaam Sjliën, die op Hendrik overging, hoewel hij zelf niet zuur keek. Toen hij ouder en grijzer werd, werd hij De Aaje Sjliën genoemd en zijn kinderen De Jônge Sjliëne.

Hendrik begon later zelf in Tegelen met een pannesjop aan de Steylerstraat, die dan ook De Sjliën ziene sjop werd genoemd. Het gezin woonde aan de Spoorstraat, waar één van De jônge Sjliëne het beroep van fietsenmaker uitoefende. Hij komt voor in de roman Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys. Drees leverde de fiets aaf en De Sjliën zag taenge Marijke: ‘Die heb ik morgenvroeg wel weer voor u klaar.’ De Sjliën wis wie hae zich môs opveure as hae met rieke klante te doen had.

S

De familie Hekkens van de Sjliën van de Spoorstraat: vader Hendrik en moeder Bet Böskens. Kinderen boven (vlnr) Mien, Sjeng, An, Truus, Geel, Nellie, Graad, Drees, Dora, Baer. Tussen pa en ma (vlnr) Wim en Niës (collectie Sjeng Ewalds).

Verder was er een jônge Sjliën bakker op de Posthuisstraat, terwijl een andere een winkel met vishengels had op de Koningstraat.

Sjlumme, de Dit was de bijnaam voor Bernard Tosserams, die in 1910 met een busmaatschappij begon op de lijn Steyl-Venlo-Steyl waarop ook al een paardentram reed. Hij lijkt zijn bijnaam te danken te hebben aan het feit dat hij op alle mogelijke manieren de tram te snel af wilde zijn, maar het is ook denkbaar dat hij al eerder De Sjlumme heette en daarom juist met de bus-

maatschappij is begonnen. Toen de paarden-tram in 1910 werd vervangen door een motor-tram, nam de concurrentie alleen maar toe. Er werd in die tijd een liedje op hem gemaakt, waarvan de tekst luidt:

Als de sjtountrein begint te loupe,
Den môt De Sjlumme ziene auto verkoupe.
Den köp – e zich ein vleeegjesjien
Öm 't iërs in Venlo/op Sjteyl te zien.

Na de oorlog is de bijnaam overgegaan op de familie Hanraets, hetzij omdat Bernards dochter getrouwd was met een lid van de familie Hanraets, hetzij omdat hij in een huis woonde waar later de familie Hanraets kwam te wonen, n.l. schuin achter het beeld van De Zaaier in Steyl, waar later ook de snoepwinkel van De Sjlumme lag.

S

De dubbeldekse autobus van Tosserams gereed voor vertrek. Naast de bus, met strohoed, Tosserams zelf. Links boven vooraan Hub Leenen, zoon van Hènke Leenen die o.a. een badhuis exploiteerde aan de Maas (collectie Henk Croonen).

Sjmeed, De of Sjmids Bijnaam afgeleid van het beroep van smid. Deze kwam vrij veel voor. Zo had je Piëter de Sjmeed of Sjmeete Pieter, maar ook Sjmeete Joesep en Lotje van de Sjmeed. Ook de aanduiding Sjmids kwam voor, zoals in Sjmids Pau, voor de smid Paul Lucker te Steyl. De meeste smeden in Tegelen luisterden echter naar de naam Giesen. Over hen en hun beroep schrijft Carel Ververs:

Zien d'r nag sjmeej in Tegele? Asse sjméed waas in Tegele, dèn hootse Giesen. Eine woënde in de Martinussjtraot beej de baek. Dao sjtinge altiéd paerskerre. D'n angere had zien bedriéf in 'n gètske tösse de Groëtsjtraot en de Baeksjatraot: 't Smits-sträötje. Wir 'ne angere Giesen loog aan 't begin van de Sjpaorsjtraot. Det wáas Leendert de sjméed. Dao ging ich altiéd kiéke wie ze de paerd nieje hóofiezers aandeeje. 't Rook d'r altiéd nao verbrand zijweel. Maar 't sjônste vông ich det sjpitse veur, det óet de vêtkaole kwaam en nag sjpitser en hëller ging branne as de sjméed aan d'n blaosbalk trôk. Hendig woort 't gleujend iézer mêt 'n groëte tang op 't aambeeld gesjlingerd. 't Zjwaore werk, 't vorme van det sjtök metaal in de júuste proporties dôr d'r op te hamere en 't te buige, det boejde mich zoë. En dèn det klinke van die hamersjlaeg! Ich vông det 'n prachtig gelúud, same met 't sisse van 't gleujend iézer, as de sjmeed det in káad water heel. Maar 'n paerd besjaon, zônne diéke voes, dae in de hóofsjtal sjting waas 't kunsigste wêrk. Sjwinkters kôsse ouch zéen wie de paerd sjérp gemak woorte. Dèn sjroefde ze zôn soort dreejheukige nagel aan de hoofiezers. De paerd kôste den neet óetlitse door de gladdigheid. Prachtig wáas det.

Over de smederij van Paul Lucker te Steyl heeft Sjeng Stoffels een stukje geschreven. Deze lag vlakbij waar nu het ketelhuis van de paters van

S

het Missiehuis ligt. Een van Pau's zonen begon later een smederij op de Krekelsberg. Daar ligt ook de oorsprong van het latere carrosserie-bedrijf Lucker.

Op d'n hook van de Krekelsberg en de Parallelwaeg woënde sjméed Lucker. Dae haet vur 't Róeje Krúuts nag 'n paerdesjleij in de gernatentiéd gemak. En in Geloë waas d'r Op 't Veld. Ich mein detter viéf sjmeej waare in Tegele. Haake Sjtroeke op de Groëtesjtraot wáas 'ne kachelsjméed.

Ziën ze d'r nag? Die vaklúuj, die réipe öm de raar van de kërre en sjörkerre kôste maake? Die alles wat van iézer wáas kôste make: paorte, sjtangketsels, wingk-wiëzers, enkers vur in de móere. D'r zien gën voorlúuj miër en ouch bald gën paerd.

Pau had vijf zonen, die naar hem werden genoemd, zoals Pin van Pau, Naed van Pau en Lot van Pau. Een van hen, De Witte van Pau, begon een smederij in Belfeld.

Verder was er in Steyl nog een andere smederij, en wel van Karel Helmes, die kortweg De Sjmeed werd genoemd. Later heeft hij de smederij aan de kant gedaan en is hij toegetreden tot de machinefabriek van zijn zwager Jeu Stoffels, die daarop Machinefabriek Helmes en Stoffels kwam te heten.

Een andere bekende smederij was die van de familie Op het Veld van Sander op de Hors: zie ook daar.

Een bijzondere smid was Leinard de Sjmeed uit de dynastie Giesen, wiens smederij dichtbij het oude raadhuis en de St. Martinuskerk lag, en die er vaak bij gehaald werd als een paartje zich kwam aangeven om te trouwen en er niet genoeg getuigen waren. Hij kwam dan in zijn werkplunje en met opgestroopte mouwen naar de secretarie en kweet zich dan van zijn burger-

73

In 1876 begon Pau Lucker (Sjmids Pau) op Steyl in dit huis, dat inmiddels is afgebroken en stond op de plaats waar zich nu het Ketelhuis bevindt, een smederij, die later op andere plaatsen in Tegelen en Belfeld werd voortgezet (collectie Henk Croonen).

mansplicht. Wellicht werd er een symbolische betekenis aan zijn aanwezigheid toegekend, zoals dat het geval is met de smid van het Schotse plaatsje Gretna Green, die daar de huwelijksband smeedt.

Sjmul, De of Sjmöl, De Met die bijnaam ging directeur Piet Smulders van steenfabriek Canoy Herfkens door het leven. Hij liet aan de Venloseweg de luxueuze villa, huize Gusto, bouwen. Tijdens de oorlog was het een casino voor Duitse officieren, maar op 3 december 1944 werd het door Engels granaatvuur verwoest.

Sjnieder, De Bijnaam afgeleid van het beroep van kleermaker. Deze kwam vrij veel voor. Zo had je Herm, Sjeng en Thei van de Sjnieder (Herman, Sjeng en Theo Ewalds), Sjnieder Hannes (Johan Lennaerts), Sjnieder Tei (Theo Driessen) en Sjnieder Sjraar.

S

De familie Ewalds van de Sjnieder van de Kerkstraat: vader Sjeng Ewalds en moeder Druuk Bouwman, (vlnr) de kinderen Jan, Piet, Herm, An, Mia, Handrie, Dries, Mien en Thei (collectie Sjeng Ewalds).

Herm van de Sjnieder werd in 1903 in Tegelen geboren en overleed daar in 1984. Hij was de zoon van Sjeng van de Sjnieder (*1873 †1942), die kleermaker was op de Kerkstraat, net als zijn broer Thei van de Sjnieder (*1870 †1952), die op de Beekstraat woonde en werkte. Diens zoon Sjraar (Gérard), die in 1907 werd geboren, was ook kleermaker en wel in het ouderlijke huis, dat onlangs geheel gerestaureerd is. Gérard is in 2002 overleden.

De kleinzoon van Sjeng Ewalds, die zelf ook Sjeng heet, woont in Venray en schreef een genealogie van de familie Ewals, waarin ook de

wederwaardigheden van de Ewaldsen met -d-ter sprake komen.

Over het beroep van kleermaker vóór de Tweede Wereldoorlog schrijft Carel Ververs:

Ich weit neet of d'r in Tegele nag sjnieders zien wie die vur d'n oorlog d'r waare. Ich zal d'r waal vergaete hebbe, maar as ich mich good herinner waare 't d'r nege, teminste, die d'r ouch nag 'n gesjef beej hadde in de vorm van 'ne winkel. D'r ware ouch sjnieders – me kên ze tóeswerkers neume – die vuël werk aannome van beeurbeeld 't missiehóes. In zôn sjniederié hông altiéd 'ne bepaalde sfeer. Groëte taofels woë de sjnieders in 'ne kiebbige zit zóote mêt eur werk op de bein. En maar vaeme en riego en aafzuime. 'nen Angere sjting mêt 'n groët sjtriékiezer te perse. Wir 'nen angere knîpde de sjtôf nao de maote die de sjniéder aan 't liéf van de klant

had gemaete, langs de kriétsjtreete die euver de sjtôf waare getrôkke.

Wat ein werk vur 'n pak! Maar me kôs 't zeen aan eemes offe 'n aangemaete pak aan had of 'n konfeksie. 't Waas d'r altiéd zoë gezellig. 't Ratele van de nejmesjiéne, d'n damp en 't sisse van 't groët sjtriékiezer as 't pak gepers woort, 't húule van de sjtôof sjwinkters en al die lepkes en vaem op de vloer, det allemaol makde desse dich beej 'n sjnieder tóes veulsde.

Sjniep Sjnep Zo werd broeder Gebhard van het Missiehuis in Steyl genoemd. Hij was o.a. korporaal van het brandweerkorps van het Missiehuis.

Sjnook, De Bijnaam voor de herberg annex mandenvlechterij van de familie Roeven in Steyl, gelegen op de hoek van de Kenzenstraat en de Waterloostraat. Sjeng Stoffels wijdt er in zijn boek *Ich kên mich nach good herinnere een compleet hoofdstuk aan*.

Beej kefee De Sjnook waar 't 'n aajerwêlse bedooning, maar zoë knus, det 't jaomer is det-se opgerúmp is. D'n ingangk van kefee De Sjnook waar in D'n Hook. Woë-se binnekwaams, kwaam-se iërs in 'n groët veurhóes; van dao-óet (had-se) links de kefee en rechts 't woënhóes. Vur de deur sjting 'ne groëte kersjtangelbaum, dae in de zoomer zoë prachtig kôs bleuje en woë-ônger 'n bank en 'n taofel sjtinge en woë mennig pötje beer of dröpke gedrônke is. Geej môt weite det De Sjnook wiéd en ziéd bekênd waar waeges ziene lekkere, eigesgemakde bittere. As-se pién in d'n bóek hads, den ging-se beej De Sjnook maar 'n paar bittere of elskes drinke, en 't waar euver.

Onder de kastanjeboom in de Maashoek van links naar rechts: Vester, D'n dieke Thei, De Sjnook en Tuuënke van de Sjnook tussen te wilgentenen aan het mandenvlechten (collectie Henk Croonen).

Tot de stamgasten van De Sjnook hoorden Fried van Vaar, De Paat van de Viers, Sjekeng en D'n Taats, die daar onder meer kwamen om te kruisjassen, maar ook De Sjriéver en zijn broer De Koets, De Prikker en De Sjúunze. Zeej ginge nao det kaarte zitte kiéke en zatte-n eur dröpskes-glaeskes op de vinsterbank tösse de bloomepötjes.

D'n dieke Tei zoot dao auch langs d'n aaje Sjnook en Tuënke van de Sjnook haaj 'nen sjiéfgesjtreete kraag öm, dae öm 'n biétje te ing waar en woë-e pién van in de nek kreeg. Mrieke van de Sjnook waar 'n 't veurhóes de sjnapsglaeskes op aan sjepeule.

Behalve café-eigenaar was Tuënke ook mandenvlechter. Soms zat hij buiten voor de deur onder de kastanjeboom te werken. De wilgentenen waarmee hij zijn manden vlocht, stonden achter hem tegen de muur of lagen in de vijver vóór het huis, die in de volksmond D'n Hooker Wiërd werd genoemd. Deze lag waar nu het plantsoen in de Maashoek is gelegen.

As-se beej De Sjnook de waeg euver sjtooks, waars-e zoë beej de wiërd. Rechts langs de wiërd leep 'ne waeg, en onger de nootebuim, die dao sjtinge, heb ich in mien sjoëljaore mêt Joel van Pöl mêt klöppels neut aafgesjmeete en mêt de klômpe euver de booze gerold.

Ook Carel Ververs kwam er in zijn jeugd en sloeg vol bewondering het werk van de mandenvlechters gade:

Idderkiër waar ich begeistert wie beveurbeeld ein petattemendje woort gemak, 't Sjonste vông ik 't make van dem baom. Óet ein krúuts van wietse kwaam langzaam d'n baom te veursjen. Wie die heng soepel en toch sjtevig de wietse buigde en dôr de angere haer vlochte wies dette aan de rangk wâas, dae ein biétje nao bóete óetwölfde. Alles woort dao gemak. Ein halve- of ein vaatsmang, aolskörf, 't waare allemaol kunswerke.

De bijnaam De Sjnook, in het Nederlands de snoek, verwijst uiteraard naar de nabijgelegen visgronden, zowel in de Maas als in de Hooker Wiërd. Sjeng Stoffels noemt het in een van zijn

stukjes het oudste café van Steyl, dat al in de tijd van Napoleon bestond en toen La Belle Alliance werd genoemd. Ook P.M Canoy maakt er in zijn in 1861 verschenen boekje Tegelen en Steyl, herinneringen van Vader tot Zoon melding van.

Sjekbraojer, De Bijnaam van Jacobus Hendrikus Hubertus Hendriks, die op 15-04-1865 in Tegelen werd geboren, en daar huwde met Maria Margaretha Bors. Hij kreeg deze bijnaam doordat hij elke morgen een pan spek bakte voordat hij te voet naar Bracht ging om in een steenfabriek te gaan werken. De hele Bergstraat, waar hij woonde, kon van de speklucht meegenieten.

Sjoester, De of Sjoester- Bijnaam afgeleid van het beroep van schoenmaker. Sjoester Zjwets komt voor op een foto van beugelaars die poseren voor café D'n Eike: zie daar. Kennelijk mocht hij graag een praatje maken.

Sjekvot, De Bijnaam van een van de eerste verdachten die in 1883 voor het Kaetelgerich van de Stjeyler Dúuvels verscheen, een vrouw die bekend stond om haar losse zeden en haar grote zitvlak. Toen zij voor de rechter moest verschijnen, had een jongen zich als vrouw uitgedost en zijn onderbroek vol hooi gepropt. Zij werd tot de ketel veroordeeld. Het vonnis werd voltrokken onder uitzinnig gezang en gejoel van de duivels:

De sjekvot môt de kaetel in
hopfalderie hopfaldera.

Piet van Sjpeng
(collectie Geert Konings).

Sijbers dat in de Riethstraat woonde, waren alle vijf kinderen albino. Alleen Frits werd echter De Witte van Sjpeng genoemd. Zijn broer Piet werd op 25 juni 1941 op verdenking van communistische sympathieën door de Tegelse politie gearresteerd en overgedragen aan de Sicherheitsdienst, die hiertoe opdracht had gegeven. Hij kwam in het concentratiekamp Neuengamme terecht, waar hij op 15 mei 1942 overleed. Ook het gezin Sijbers-Hendriks, dat veertien kinderen telde, verloor in de oorlog een zoon, die toevallig ook Piet heette. Hij werd onder verdachte omstandigheden op 15 augustus 1944 in België vermoord. Neef Wim Poell deed zestig jaar na dato naspeuringen naar deze zaak, maar kon het raadsel niet oplossen. Overigens komt op een van de anonieme bijnamenlijsten nog een Sjpeng Deureske voor, een lid van de familie die Theodorus (dorus=deureske) moet hebben geheten.

Sjpin, De Bijnaam afgeleid van een dier, alias van Andreas Hubertus Franssen, die op 23 juli 1881 in Steyl werd geboren. Hij had voor de oorlog een tankstation aan de Venloseweg, maar werd daarna poelier en genoot vooral bekendheid als vertolker van de Petrus-rol in de

Sjpeng, van Bijnaam voor leden van de familie Sijbers, die vroeger woonden op 't Sjpeng, een hoogte tussen Tegelen en Belfeld bij de Leemhorst.

Er woonden en wonen verschillende gezinnen met die naam in Tegelen. Van het gezin

De Sjpín (rechts) in het vuur van het spel, tijdens de voetwassing. Zijn tekst luidde: 'Heer, zoudt gij mij... gij mij... de voeten wassen?' Een latere Petrusvertolker moet hieraan toegevoegd hebben: 'Was mij dan maar gans' (collectie fam. Franssen).

Passiespelen. Naar verluidt dankt hij zijn bijnaam aan het feit dat hij klein en beweeglijk was, waardoor hij altijd overal onderdoor en bij kon komen en steeds met zijn neus vooraan stond.

Sjpitse, De Er zijn twee families met een Sjpitse in de gelederen: de familie Hekkens en de familie Koppers.

Andries Hekkens (*1851 †1931) trouwde in 1878 met Anna Leenen. Ze kregen 10 kinderen en woonden op de Hoogstraat, waar ze een café hadden. Hij werd De Sjpitse genoemd, omdat hij een spitse neus had. Misschien was hij daarnaast ook nog slim. 'ne Sjpitskop is in het Tegels dialect een zeer schrander en intelligent persoon.

Een van zijn zonen, Thei Hekkens (*1885+1922),

De Sjpitse, alias van Drees Hekken (1851-1931), getrouwd met Anna Leenen (vnr) de Sjpitse, zijn vrouw Anna Leenen, Hentemien Hekken, Kreykamp (de Krei), Sef Dings, Mooder Krei, van Roemes-Trien, de vrouw van Sef (collectie Sjeng Ewalds).

die kennelijk nogal zwaarlijvig was, werd D'n Dieke van de Sjpitse genoemd. Daarnaast was er ook een Sjpitse van Koppers, die een handpannensjop boven op de Hei had, net als zijn broer De Witte van Koppers.

Sjpitske, 't IJzergieterij van de familie Hekken aan de Hoogstraat, op de plaats waar vroeger het café van Dries was. Deze bijnaam gaat terug op Baer (Lambertus) Hekken, (*1858 †1933), de jongere broer van Dries. Omdat hij van hen beiden de kleinere was, maar kennelijk net zo'n

't Sjpitske, alias van Lambertus (Baer) Hekken (1858-1933). Hij woonde op de hoek van de Venloseweg-Muntstraat (collectie Sjeng Ewalds).

spitse neus had, werd hij 't Sjpitske genoemd. Hij was getrouwd met Theodora Thijssen. Zij kregen 5 kinderen. Baer begon in 1888 met de ijzergieterij, die werd voortgezet door zijn zoon Giel Hekken (*1894 †1950). Diens dochter Druke trouwde met Pierre Gubbels, die van 1923 tot 1960 burgemeester van Arcen was. Hun zoon Harrie Gubbels (*1922 †1978) werd naderhand directeur

van de ijzergieterij. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Dré Gubbels. Baers naam ging over op zijn bedrijf, dat zo bleef heten totdat het in het begin van deze eeuw werd afgebroken. Het kantoor wordt nu gebruikt als woonhuis (tussen Hoogstraat en Grotestraat).

Sjpraon, De Sjpraon is spreek in het Tegels. De naam verwijst naar een café op de hoek van de Martinusstraat en Hoogstraat. Verteld wordt dat de eerste uitbater, ene Driessen, ooit een spreek ving.

Sjräom, De of De Sjoëm Benaming voor leden van de familie Schroembgens, in het dialect uitgesproken als Sjräomkes. Hierover heeft Leo Huys een gedicht geschreven, getiteld Waers wie ònkróet. Behalve De Sjräom komen in dit gedicht nog andere bijnamen voor, reden temeer het hier integraal op te nemen.

Dao waas ein dink det Sjräomkes neet good kôs lieje:
Det waare beeiname, wie De Fiks, D'n Dökke en De Mije,
Maar wat 'm vur-al 't blood deej kaoke,
Waas det hae as De Sjräom woort aangesjpraake.

De Sjräom! Hae vông det det vernederend klônk.
Det kwaam zoë boers, zoë graof óet de mônk.
De Sjräom hoot hae, van de Aolsbaek wies aan Dreej Kroëne.
Daorôm wôl hae leever in Venlo gaon woëne.

Maar dit is woë hae euver zóot te zijweite:
In Venlo zôl hae Schreumpkens kômme te heite,
en perbeer det nôw maar êns óet te sjpraake
zônger dich de tóng in ein knöp te sjtaeke.

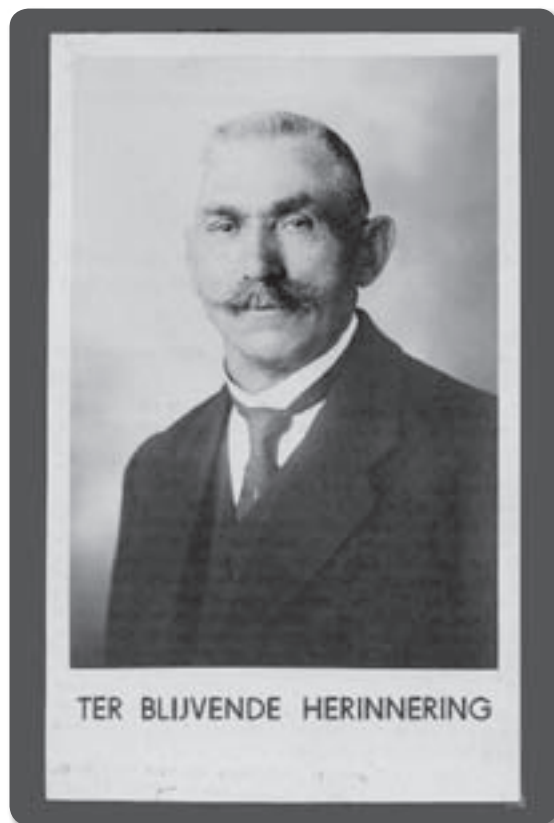
De Sjräom besloot òm zien lot toch maar te drage,
't had gënne zin dao nag langer euver te klage.
Toch wôl hae nag iërs ein dink óetperbere.
As 't neet badde, dèn kôs 't ouch neet deere.

Hae zat 'n advertensie in de krant,
Woë-in hae sjprook in deftige trant:
'Hierbij verklaar ik, zodat iedereen weet,
dat ik niet De Sjräom, maar Schroembgens heet.'

Zag Jeu van D'n Eike taenge Sjeng van de Sjeef:
'Haese gelaaze wat Schroembgens sjreef?'
'Schroembgens?', zag Sjeng. 'Det kên gënne Tegelse zien!
Of bedoels dôw Sjraar van Sjaak van de Sjräom mesjien?'

Zag Sjeng van de Sjeef taenge Jeu van D'n Eike:
'Wat kên dae Sjräom get ligke te zeemelezeike!
Ich ving det mak toch gaar gèn flikker óet:
Ein túut is 'n hôn, de Sjräom 'n aaj sjróet!'

Sjriéver, De Deze bijnaam gaat terug op de persoon van Hendrik Hubert Driessen, die op 28 april 1853 in Steyl werd geboren. Hij werkte achtereenvolgens bij het spoor, als kolenhandelaar en tuinier. Er bestaan verschillende lezingen over de wijze waarop hij aan zijn bijnaam is gekomen. De eerste gaat terug op zijn beroep bij het spoor, waar het zijn taak was om goederenwagons die nagekeken waren en afgesloten moesten worden, met krijt van een merkteken of kruis te voorzien. Was hij er niet op tijd bij, dan werd er geroepen: 'Wao bliéf de sjriéver?' De tweede lezing gaat terug op zijn werk als tuinier. Met een kruiwagen vervoerde hij zijn producten naar de Venlose veiling, waar hij ze moest inschrijven. Omdat de meeste van zijn collega's in die tijd niet konden lezen en

Bidprentje van De Sjriéver (collectie Henk Croonen)

schrijven, schreef hij ook hun producten in. Ook buiten zijn werk schreef hij brieven voor mensen die niet konden lezen en schrijven. Soms kwamen ook mensen bij hem om hun brieven voor te laten lezen. Driessen trouwde op 23 april 1883 met Drúke Rijvers van café Rijvers aan de Hors en kreeg met haar tien kinderen. Zijn bijnaam ging over op benjamin, Hènke, die op 27 september 1965 overleed. In 2005 werd op het voormalige terrein van Driessen Bouwmaterialen aan de Roermondseweg een straatje met woningen aangelegd, dat de naam Sjriévershof kreeg.

Sjtevel, De Bijnaam voor leden van de familie Driessen. De herkomst van de naam is onduidelijk, maar in het Tegels betekent sjtevel laars. Jan van de Sjtevel had een fysiotherapiepraktijk aan de Grotestraat. Een bijnaamgenoot, die aan de Calvariestraat woonde en ook wel De Coyboy werd genoemd, was profwielrenner en in zijn vrije tijd clown. Nog bekender is De Sjtevel echter als naam voor een cafetaria in de Bongerdstraat.

Sjtoumfietske, 't Bijnaam voor Johanna van Eijk, die getrouwd was met Johannes (Hens) op het Veld. In 1925 heeft deze voor zijn vrouw een winkel in koloniale waren gekocht op Muntstraat 43, later nummer 113. Johanna was een nogal rusteloos persoon, die altijd in de weer en vlug ter been was. Daaraan dankt ze haar bijnaam, die is overgegaan op haar kinderen. Haar dochter Corrie, echtgenote van Sef van de Knôn (Jentjens) heeft de winkel overgenomen, en daarna weer haar dochter

Muntstraat bij de overweg naar de Kaldenkerkerweg in de jaren zestig van de vorige eeuw. Op dit stuk lagen de winkel van 't Sjtoumfietske (buiten beeld), de smederij van Op het Veld en het café van De Mins

S

Hannie, die getrouwd was met Pau Beurskens. Voor de kinderen in de buurt was het net zoiets als de winkel van Anneke van 't Trepke (zie daar), je kon er allerhande soorten snoep krijgen.

Sjtrikvrouw, De Aanduiding voor een vrouw die op de Veldstraat woonde en in opdracht van derden sjtrikde, wat in het Tegels 'breide' betekent.

Sjtúul, De Zaal in de Posthuisstraat waar je in de jaren dertig kon gaan dansen.

Sjúum en sjúumhens Sjume betekent in het Tegels schuimen, maar ook op geheimzinnige of verdachte wijze rondsnuffelen, hetzij om iets te pakken te krijgen of aan de weet te komen, hetzij om de eet- of drinklust te bevredigen, zoals in de uitdrukking: 'Wat likse toch rôngk te sjume?' Ook in het Nederlands kan men die betekenis van schuimen nog terugvinden in het woord zeeschuimer. Sjúum en Sjúumhens waren kennelijk hierin bedreven.

Sjwies, De Met deze bijnaam werd de persoon aangeduid die in de kerk de rol van suisse vervulde, hetgeen letterlijk Zwitsers betekent en verwijst naar de Zwitserse Garde van de paus. Hij ging gekleed in een zwart uniform met zilveren tressen en biezen. In zijn hand droeg hij een vervaarlijk uitziende zilveren hellebaard, voorzien van een scherpe punt en weerhaken, en op zijn hoofd een steek met witte veren. Hij blonk van top tot teen en liep niet, maar schreed. Het was zijn taak de orde in de kerk te bewaken en de ceremonie luister bij te zetten. Dientje van de Sjwies is de alias van Dientje Willemsen. Haar vader was conciërge van de

mulo aan de Muntstraat, waar het gezin woonde in een huis op het terrein van de school.

Sôkkermenke, 't Deze bijnaam komt zowel in Belfeld als in Tegelen voor. In Belfeld werd iemand zo genoemd, die in zijn jeugd een beetje ziekelijk was. 'Hij lijkt wel van suiker,' zei zijn schoolmeester van hem. Hoe 't Tegelse Sôkkermenke aan zijn bijnaam is gekomen, is onduidelijk.

Tejje, D'n of D'n Têje Bijnaam voor de gebroeders Janssens, die een handpannensjop hadden op de Heide, bij de weg naar het Trappistenklooster. Kennelijk konden ze tegen een stootje, têt in het Tegels betekent namelijk taai.

Ties Kerbóet Alias van Johannes Mathis Verkooijen van de Schoolstraat. Hij kreeg deze bijnaam omdat hij bij de slager vlees moest halen en eenmaal daar niet meer wist hoe dit heette. Van beroep was hij postbode. In zijn vrije tijd leverde hij ook eieren aan het Missiehuis te Steyl. Dat had hij van zijn vader overgenomen, die dit in Eerste Wereldoorlog ook al deed.

Tônnebúul, D'n Bijnaam afgeleid van de balen zak die over de ton werd gespannen waarin de menselijke uitwerpselen werden gedaan om als mest naar het land vervoerd te worden. Carel Ververs schrijft hierover: Vur 1925 hadde de meiste huzer in Tegele 'n húuske, det besjting óet 'n bangk mêt 'n gaat in, woë op 'nen dêksel loog. Dök waas de w.c. in de, wat weej nôw beejeuke neume; maar dök ouch bóete taengen 't hóes aan. Wat dao in kwaam, veel in 'ne kelder, dae naeve 't hóes loog. Ein of twië kiër in 't

ST

jaor mōs dae laeg gemak waere. Veural in 't veurjaor as 't langk gemis mōs waere, ginge de minse tōnne. Zoë hoot det. Op 'n sjörker zōnger bréete sjting 'n hoëge tōn. D'n deksel van de zeikkelder woort d'r vanaaf gehaold. Mêt 'ne zeiksjöpper – det waas 'n eimerke aan 'ne lange sjteel – makde me de kelder laeg, en det ging allemaol in de tōn. As die vol wáas lagte ze d'r 'nem bale zak euver: de tōnnembúul. Dao euver kwaam nag 'nen iézere ringk. En den maar sjörge nao 't langk toe.

Van D'n Tōnnembúul gaat het verhaal dat hij bij het uitrijden van de mest over zijn land in Nabben met kar en al omviel en alles over zich heen kreeg, waardoor hij stonk als 'ne tōnnembúul.

Treeskes, De of De Blauwe Treeskes Volgens de samensteller van Tegelen en Steyl in oude ansichten, die zich beroept op diverse bronnen in het Tegelse, was dit de bijnaam van de Blauwe Zusters te Steyl. Het woord trees, dat overigens niet in het Tegels Dialek voorkomt en is afgeleid van de naam Theresia, betekent in het Tegels zeurkous. Het wordt niet positiever als men er een verkleinwoord van maakt.

Trepke, Anneke van 't Bijnaam voor Anneke Terpoorten-Schattevoet, die in de jaren dertig een snoepwinkel had aan het einde van de Spoorstraat, bij het bruggetje over de Krúutserbaek, die toen nog niet gekanaliseerd en overkluisd was, en vlakbij het kruispunt met de Industriestraat en Kruisstraat, dat toen 't Krúuts werd genoemd. Leo Huys heeft een verhaal aan haar gewijd dat als volgt begint:

Alle húuser in en rōnk 't Krúuts hadde d'n ingank met de sjtraot geliék, behalve 't sjnoepwinkelke op de Sjpaorsjtraot det net naeve de Rietherbaek loog.

Dao sjluinde de grōnk zich en dus loog de veurdeur dreej trepkes hoëger. Det winkelke waas van Anneke en sjting bekend as 't sjnoepwinkelke van Anneke van 't Trepke.

Anneke waas 'n klein, vief vruike met enne witte sjollik. Noëts haet eemes òm zōnger sjollik gezeen, dae òm dreej maote te groët waas. Het wōnde in dae sjollik. Noëts haet eemes òm zōnger sjollik gezeen, want Anneke kwaam nōrges. Sōndigs ging 't nao de iërste Mis. Neet in de kerk, maar in 't Patternaat, want det waas bald naeve de deur. Vur de Vesper, 't Lof of de Anna Kongregasie had Anneke gennen tiéd, want sōndigs waas zienen drōksten daag. Rōnk 't Krúuts weemelde 't van de kinger. Beej Húus hadde ze d'r tiën, beej bekker Dings neege, beej d'n angere Dings zeeve. Den had-se die van de Sjliën, van Verdonk, van Geurts en 'ne ganse troep van 't Keizersjtrāotje. Det waare Anneke zien klante en 't winkelke waas speciaal op die klante ingerich. Dao waas 'n liège tuinbank zóedet zelfs de klēnste blaage d'r euver haer kōste kiéke. Op die tuinbank sjting 'nen bak met glaaze deksels. Daen bak was òngerverdeild in kleine vekskes en jidder vekske zoot vól met allerlei sjnoep. De kinger kōste die sortering van boëte, baeter nach wie Aap Noot Mies. Ze wiste persies woë de pitbrōk looge, de broëdbabbelaers, de Ware Jakobbe en 't joeddevet. Ze noome zich saoterdigs al veur wat ze sōndigs zōlle koupe. Maar as-se den sōndigs nao 't middaag-aete 't winkelke binne sjtoove, den waas 't hiël moejelik. Sjpek waas erg lekker, maar det had-se gauw op. Euver broëdbabbelaers en Ware Jakobbe kōs me 't langste doon, maar dao zoot neet zóevuël sjmaak aan en zeutholt waas has neet dōr de nek te kriége.

De bijnaam bleef bestaan toen later de familie Stapel de snoepwinkel overnam.

T

Tōn, D'n of Tun Bijnaam voor Piet Janssen, die leefde in het begin van de vorige eeuw en een zwager was van Hendrik Feyen, bij wie hij het vak van sigarenmaker leerde voordat hij voor zichzelf begon. De herkomst van zijn bijnaam is onduidelijk, maar het lijkt een dialectversie van de roepnaam Ton of Anton. Zijn vader was namelijk Antoon Janssen, bijgenaamd de Róejen Toën: zie ook daar.

Úul, D'n Bijnaam afgeleid van een dier. Sjang D'n Úul woonde in de jaren dertig van de vorige eeuw op de Roemondseweg in Tegelen en was een van de eersten in Tegelen die een auto had. Eine gewoëne auto had bald neemes. Ich dōrf te wēdde det van de Dreej Kroëne wies aan Waterloo d'r gēn twintig minse einen auto hadde. Intersant is op dees plaats te vertēlle det Sjang D'n Úul op de Remundsewaeg eine hielen aaje rēnauto had. Gans greun mêt kopere lampe veurop. Ich wōl det ich dae nag had!

Vaermenke, 't Jacobus Beurskens (*24-02-1843 †18-01-1897) kwam op vijftientwintigjarige leeftijd vanuit Maasbree naar Tegelen om als veerman te werken. Het veer lag toen nog in de Maashoek in Steyl en 't Vaermenke woonde naast Pöl; zie ook daar.

In 't lētste hóes naeve Pöl in de Maashoek wōnde vrúuger 't Vaermenke. Det hae vaerman is gewaes is lang haer, want ich heb òm neet miër gekēnd. Hae sjreef zich Beurskens, woëvan nōw nag vuël aaf-sjtammelingē op Sjteyl en in Tegele woëne. De zeuns van 't Vaermenke waare Piet, Sjaek, Thieske, Frits de sjnieder en de Puës. Òmdette altied zoë genumd woord, is mich de richtige naam van de Puës neet bekēnd. Van de maedjes – Marie en ledje – kēn ich mich veural ledje nag good herinnere, òmdet ze

beej ôs in de sjtraot gewōnd haet. Ze waar getrouwd mêt Wiel Sjiëpers.

Verlaore(ne), De Alias van Drees Beurskens, die op 24-04-1848 te Tegelen werd geboren. Hij was getrouwd met zijn nicht Agnes Beurskens (*22-07-1852, †04-06-1893). Drees en Agnes hadden vijf kinderen: een zoon, die Sjeng heette, en vier dochters: An, Druuk, Marie en Grit. Drees dankte zijn bijnaam aan het feit dat hij in zijn jeugd niet goed kon opschieten met zijn stiefmoeder. Op een dag had hij er genoeg van en liep van huis weg. Pas de volgende dag kwam hij weer terug. In de tussentijd kreeg hij zijn bijnaam. Het gebeurde speelde zich af halverwege de negentiende eeuw, maar onbekend is precies waar in Tegelen. Drees overleed op 1-12-1919 te Belfeld.

An, Druuk, Marie en Grit, de vier dochters van de Verlaorene, die ook nog een zoon had (Sjeng) (collectie W. Rovers).

T U V

Viég, De Zo werd Arthur Vijgen genoemd, die de boerderij De Haandert kocht van de paters van het Missiehuis, en deze in 1923 doorverkocht aan boer Hanssen uit Vierlingsbeek.

Vos, De H. Vossen-Breuers had een sigarenwinkel en sigarenfabriek op de hoek van de huidige Jacques Bongaertsstraat, destijds Tabaksstraat geheten, en de Spoorstraat. De Vos genoot internationale bekendheid als tabakskenner. In zijn publiciteitsmateriaal voerde hij het logo van de vos. Dit is later overgenomen door zijn zoon Har Vossen voor diens sigarenmerk Havos en diens zoon George Vossen voor zijn makelaardij.

De bedrijfshal van de firma Vossen-Breuers, jaren dertig van de vorige eeuw (collectie Henk Croonen).

De naam kan echter ook zijn afgeleid uit Vaas, Vaes, Vaassen, allemaal herleidingen van de heiligennaam Servatius.

Votloze, De Zo werd in de jaren vijftig een oude man genoemd, die altijd op de fiets door Tegelen reed. Hij was broodmager en het leek wel of hij geen achterwerk had. Ook zat hij min of meer horizontaal op z'n fiets. Hij woonde samen met zijn zus(sen) op de Spoorstraat.

V

Waegkretser, De Zo werd in de negentiende eeuw in het Tegels een kantonnier genoemd, die de rijkswegen en gemeentewegen moest onderhouden. Hij gebruikte daarvoor een schop, een grote straatbezem, die van berkentakken was gemaakt, en een kruiwagen. Niet alleen krabde hij de paardenvijgen en andere ongerechtigheden van het wegdek, maar hij zorgde er ook voor dat de karrensporen niet te diep uitsleten en onbegaanbaar werden. Krabben is kratse of kretse in het Tegels dialect. Hens van de Waegkretser is Johannes Janssen, die aan het begin van de zoste eeuw als gelukszoeker naar Amerika vertrok, maar na enkele jaren weer terugkwam en de rest van zijn leven in Steyl sleet.

Waeverke, 't Bijnaam afgeleid van het beroep van wever. Wie (Louis) van 't Waeverke was de alias van Louis Bongaerts (Bongers?), die een winkel had.

Wiéfke 't Bijnaam voor weduwe Roemen, die aan het begin van de vorige eeuw een hotelrestaurant exploiteerde op de Paer, een buurtschap in de bocht van de Kloosterstraat en de Michaëlsstraat, dat verder bestond uit een bakkerij, een boerderij en enkele arbeiderswoningen. Beej Roeme waar 'n paar kamers vreej òm gaste te laote sjlaope. Roeme waar mèt zien doe modern kefee-biljart en hotel 't vurnaamste kefee van Sjteyl. 't Waar 'n groëte behoezing mèt ingebouwde beugelbaan, die later in 'n dans- en teniëlzaelke woord veranderd. Beej Roeme waar auch 'nne gezellige lushaof, vol greun en in de midde 'n gemetseld kiosk mèt sjtruë daak, woë 't zankverein Vriendenkring, det doe beej Roeme òngerdaak haaj, in de zomer konzerte en mei 'n festival kôs haaje. Mèt zien iezere täofelkes en sjtulkes in de versjillende zomerhúuskes waar met die

benaming lushaof neet te vuël gezag. De kordate vrouw Roeme woord einfach 't Wiéfke genumd.

Wieksdoës, De In deze tijd zou deze bijnaam ongetwijfeld in verband worden gebracht met het werkwoord wiekse dat vulgair is voor masturberen. 'n Wieksdoës zou dan iemand zijn die veel masturbeerde. Historisch gesproken ligt het echter veel meer voor de hand een verband te leggen met een schoensmeerdoos van de firma Wicks. In die betekenis komt het ook in het Venloos woordenboek voor, maar vreemd genoeg niet in het Tegels Dialek, terwijl dit toch ook in Tegelen een bekend gegeven moet zijn geweest. Ook in het Nederlands kent men het werkwoord wiekse en wel in de betekenis van het reinigen van gistkuipen.

Wilde Jezus, De Een bewoner van de Koningsstraat, die een baard en lange haren had.

Witte, De De Witte of ook wel De Witte van Haoves, om hem te onderscheiden van andere Wittes in Tegelen, was de bijnaam van sigaren-

De Witte van Hovens in de bloei van zijn leven (collectie familie Hovens)

maker Baer Hovens. Hij dankte zijn bijnaam aan zijn hoogblonde kuif, maar hij zou nooit de enige en echte De Witte hebben kunnen worden, als hij niet zo goed had kunnen voetballen. 23 jaar lang was hij de schrik van iedere achterhoede waartegen hij speelde, totdat hij in 1931 een knieblessure kreeg, die

W

een einde maakte aan zijn voetbalcarrière. Hierna was hij nog twee periodes lang voorzitter van v.v. Tegelen, waarna hij in 1952 als erelid werd uitgezwaaid.

Voor zijn beroep was Hovens sigarenmaker. Hij voerde het merk Puccini, waarvan de ondermerken waren genoemd naar de opera's die deze heeft gecomponeerd. Toen in de loop van de Tweede Wereldoorlog de aanvoer van tabak stagneerde schijnt De Witte de eerste in Tegelen te zijn geweest die een eigen tabaksplantage begon. Dat beweert ten minste Frans Oehlen, jarenlang hoofdredacteur van de Tegelse Courant. Deze plantage bevond zich bij het landgoed Wambach. De tabak die daar geteeld werd, werd gefermenteerd bij De Möp: zie ook daar.

Op 30 december 1957 overleed hij.

Witte van Hekkens, De Bijnaam voor Johannes Hekkens (*1860+1910). Hij had zeven kinderen uit twee huwelijken en had een bakkerij op de Roermondseweg. Later heeft hij de Harmoniezaal aan de Posthuisstraat laten bouwen. Kennelijk had hij ook hoogblond haar of zat hij steeds onder het meel.

De Witte van Hekkens, alias Johannes Hekkens (1860-1910), die eerst op de Roermondseweg woonden en later op de Posthuisstraat (collectie Sjeng Ewalds).

Wölfke, 't De familie met deze bijnaam exploiteerde een café annex beugelbaan bij Quatre Bras te Steyl.

Zaag, De Drees Cremers, alias Drees van de Zaag, bouwde in 1929 het café tegenover de St. Jozef-school, dat nu de Gonzobar heet. Onduidelijk is hoe hij aan zijn bijnaam kwam. Kennelijk hanteerde hij de zaag als geen ander.

Zatte Kuëb Een van de zes spiritusdrinkers in Dae zomer in 't Krúuts van Leo Huys met wie het slecht afloopt.

Zatte Kuëb waas óet 't gesjtich weggeloupe, trúuk nao Tegele. Hae had gehaop òm beej zien zuster in te trekke, die in 'n klein húuske op de Krekelsberg woënde. Maar vanwaege de klein kinger wól ze Kuëb neet in hóes hebbe. Hae brach de nach door in de aaj sjeur van Dings op de Riet en de volgende morge hadde ze òm in de Krúutserbaek gevônge, doëd.

Zjwink, De Ofwel Frans Swinkels, legendarische keeper van v.v. Tegelen uit de jaren dertig van de vorige eeuw. Leo Huys schrijft over hem:

De Zjwink had zeldzame kieperstalente. Zien tenu droog dao vuël aan beej. Zien mooder hat òm 'nnen dieke triko gebrejd met döbbele kraag, net wie Vermaale (toenmalige keeper van het Nederlandse elftal, w.k.) d'r eine had. De sjoester had òm pröpkes ônger de hoëg sjoon gezatte en ziene pap liënde òm de sondigse pet. De Kozo had òm ens 'n paar kiepershaase gegaeve, zoëmaar vur niks, en in dees óetrösting sjting de Zjwink ônger de lat wie de rots van Gibraltar. Sjeng Ververgaert sjting rechts bek. Sjeng waas 'nne halve reus en dao waas has neet naeve te kômme. Maar as eemes òm ens te rap aaf waas, den trôk Sjeng òm puëtje of boetsde d'r pang taengen op. Den flódde de sjeidsrechter vur penaltie

en de Zjwink kwaam in aksie. Met ilke sjpier en ilke zenuw gespanne sjting hae ônger de lat, net wie 'ne liëw, klaor òm zien prooi te besjpringe. Dae zomer, wie v.v. Tegele kampioen woort, heel de Zjwink d'r zeeve penalties óet; twiéje in de letste wedsjtriéd in Helmond. Wie ze daovan trúuk kwaame, sjtook gans Tegele de vlagge óet en de Zjwink woort op de sjouwers 't bordes van 't Gemeintehoes op gedrage. De Zjwink waas de roem van Tegele!

De Zjwinks zoon Frans trad in de voetsporen van zijn vader. Hij werd in 1931 geboren en startte zijn voetbalcarrière bij sportclub Irene. In 1954 stapte hij over naar sportclub Venlo, de voorloper van vvv, en werd semi-prof. Daar deed De Zjwink met zijn onafscheidelijke pet de reputatie van zijn vader alle eer aan. In 1960 werd hij geselecteerd voor het Nederlands B-elftal. Ook kwam hij regelmatig uit voor het Limburgs elftal. Volgens sportjournalist Thei Vincken was hij een van de eerste keepers in Nederland die niet op de lijn keepste, maar voor het doel. Hoogtepunt van zijn carrière was het winnen van de KNVB-beker met vvv in 1959. In 1962 beëindigde hij zijn carrière. Frans Swinkels overleed op 3 mei 1994.

Bronnen

Aad Frenske Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49.

Aap, D'n Hoek, R. van der: Tegelenclupedie (Venlo 2009) p. 8; Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningsstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo; Wolbertus J.: Van Aalberse tot Zwanebloem. Straatnamen in Tegelen en Steyl (Tegelen 2009), p. 109.

Aatje Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Aksesjteel, De Rhee, Fr. van en Schatorjé, P.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Ammi Doesborgh T.: reactie per e-mail.

Aoliebölkes, De Croonen, H.: mondelinge mededeling; Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalia, inv. nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo.

Aomere-Mèrie Mondelinge mededeling van Ververs C., Wolbertus J.: reactie per e-mail.

Apple letje Croonen, H.: mondelinge mededeling; Gommans, J., Niessen, J. en Beurskens, J.: reactie per e-mail.

Baer van de Kreij Stoffels Sj.: Baer van de Kreij (Steyler Notitie in de Tegelse Courant van 13-7-1979); Crienén, J.: mondelinge mededeling.

Baer van Roob of Roop Thissen Jacq.: Aantekeeningen (manuscript bij W. Kurstjens); Stoffels, Sj.: 'n Gemeinteverordening taenge 't sjoebe' (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 27-2-1981).

Baer van Sander Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 29; Steeghs-Op het Veld, Tr.: reactie per e-mail.

Bao, D'n Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertéllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 22 en 23.

Bäots, D'n of Buts Stoffels, Sj.: Sjtraotname (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 22-9-1972).

Bats, D'n Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 35; Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 131; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Bekker Henneske Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Dagblad voor Noord-Limburg van 31 maart 1980; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Bels, D'n Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 139; Dings, T. en Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Bemmel, D'n Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 76.

Bender, D'n Lexer, M.: Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch (Stuttgart 1966), p. 14; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Beurskens, H.: reactie per e-mail.

Bergs Nölke Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 45; Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1988), p. 43.

Beziejes Daonaeve Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Blauw of Blauwe Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49 en 50; Wolbertus J.: reactie per e-mail.

Bles, D'n Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Blinge, D'n Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49 en 50; Maas en Roerbode van 11 mei 1922.

Boeke Sjtien Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Jentjens, M.: reactie per e-mail; Cruisberg G.: Genealogie en kroniek familie Cruisberg (typoscript in eigen beheer; Venlo 1985).

Boer, Piet D'n Jentjens, M.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo.

Bòks, De Doesborgh. T.: reactie per e-mail.

Böl, De en Bölle ledje Noten, S.: Aantekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo, die op haar beurt weer teruggaat op Ewalds, J.: Genealogie familie Ewalds-Ewalds-Euwalds (typoscript in eigen beheer, Venray 1992), p. 23; Hoek, R. van der: Tegelenclupedie (Venlo 2009) p. 23; Doesborgh, T. en Poell, W.: reactie per e-mail.

Bölt, D'n en Bölte- of Bölten- Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 78.

Bötterkeuning, D'n Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Bötterkop, D'n Stoffels, Sj.: De Sjoël (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 19-3-1971), De Sjtaylor Sjoël anno 1907 (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 16-2-1979), Meister Perry (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 16-12-1977 en 23-12-1977) en F.A.H. Cleophas: Jeugdherinneringen (z.p.; z.j.).

Bout, D'n Alsters, e.a.: Venloos Woordenboek (Venlo 1993), p. 106; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 79.

Breets wiéfke, 't Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief

Venlo; Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, en Jaarboek 2008 (typoscript); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Bròkske, 't Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968) p. 138; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 25 en 26; Driessen, Th. W. J. en Bartels, J.Th. A.: De familie Bourgogne, genaamd Kurstjens te Tegelen en omgeving (z.p; z.j.), p. 40; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Wolbertus, J.: Van Aalberse tot Zwanebloem. Straatnamen in Tegelen en Steyl (Venlo 2009), p. 30.

Bròkskesmenke, Hein van Bartels, J.Th.A. en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p. en Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 50; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 25 en 26.

Brunke 't Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 19.

Búurke, 't Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Búus, De Bartels, J.Th.A. en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 80; Hoek, R. van der: Tegelenclupedie (Venlo 2009) p. 28; Thissen, Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij w.k.); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Búut, D'n Gommans, J.: reactie per e-mail; Hovens, P.: reactie per e-mail.

Chris van Bertje Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo; Croonen, H.: mondelinge mededeling. **Coyboy, De** Croonen, H.: mondelinge mededeling; Ewalds, J.: aanvulling per e-mail; De man met de vier namen (Tegelse Courant van 8-2-1980.

Denneknoep, D'n Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Did, D'n Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 14 en 52; Stoffels, Sj.: Tieppe óet d'n aajen tiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 17-12 1971); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Dökke, D'n Leenen, F.: mondelinge mededeling.

Dolle, D'n J.Th.A . Bartels en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Notulen gemeenteraadvergaderingen van 8 oktober 1903, 21 oktober 1903 en 12 april 1904, in GAV, arch. nr. 246, inv.nr. 7.; Relouw, M.: 't Winkelke, in: Poeth, P. e.a.: Ôs Tegele (Tegelen 1982), p. 146.

Douve, D'n Dings, T.: mondelinge mededeling.

Dreuvige, D'n Oehlen, F.: De harde taal der feiten, (Tegelen 1995) p. 33 ; Ververs, C. en mw. L. Slijpen-Dondit: mondelinge mededeling; Seelen, P.: De mythe van Vrolijke Frans (Venlo 2009), p. 17.

Drién van, Thei Beurskens, J.: reactie per e-mail.

Drúuk, Beej Ververs, C.: Versjtót geej mich nach? (Tegelen 1992), p. 125; Lucker, L.: Bij Lucker... (De Buun 2005, Venlo 2006), p. 45 e.v.; Gommans, J.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Dúustere, D'n Rhee, van Fr. en P. Schatorjé: reactie per e-mail.

Dúuvel, D'n of **'t Duvelke** Noten, S.: Aanteekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo; BN 3; Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 19; Stoffels Sj.: Ein wandeling dôr Tegele in de Lentetiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 20-3-1981); Croonen, H.: mondelinge mededeling; Hovens, P. : reactie per e-mail.

Eike, D'n Sjeng Stoffels, geciteerd door Hen Camps in diens Steyl, prenten met een praatje

(Venlo 1982), p. 30, 34 en 45; Stoffels, Sj.: Bewoëners van Aad Sjteyl en Vader en mooder (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 18-4-1975, resp. 15-12-1978) en Gerven, K.J. van: reactie per e-mail; Stoffels, G.: D'n Eike (ongepubliceerd typoscript, Tegelen 2010).

Engelbert of **Ingelbert** Laumans, Th.: Oorlogs-ervaringen (Tegelen 1993), p. 21; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Bongartz, J.: reactie per e-mail; Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 22 en 23.

Fäos, De Bloemers, H. en Hovens P.: mondelinge mededeling.

Fiks, De Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 21 en 34; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968); Dings, T.: mondelinge mededeling.

Flossen Baer Croonen, H.: mondelinge mededeling; Verwey, H. : 31 augustus 1898 (typoscript bij W. Kurstjens), p. 5 en 9.

Friet-An Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Garde, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 85; J.H.G. Peeters: reactie per e-mail; Jentjens, M.: reactie per e-mail.

Gare- Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 22 en 23

Gezáńks Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), 138 ; Thissen Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij W. Kurstjens).

Golde, De Staal en IJzer. Speciale uitgave van het Dagblad voor Noord-Limburg d.d. 22 april 1961; Doesborgh, T.: reactie per mail; Doesborgh, Th.: mondelinge mededeling; Driessen, Th.: Geschiedenis van Tegelen (z.p.; z.j.), p. 132; Ewalds Sj.: reactie per mail.

Golde Ploog, De Ververs, C.: Versjtót geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 29; Stoffels Sj.: De Golde Ploog (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 22-7-1977); Veld op het, G.: reactie per e-mail; Laumans, Th.: Missionarissen en martelaren uit Tegelen, Belfeld en Steyl (Venlo 2008), p. 51.

Graasnek, De Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 70.

Guuske van Roop Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Haandert- J.Th.A . Bartels en Thissen, Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 80.

Hamaeker, D'n Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; advertentie in gemeentelijke brochure Venlo (Venlo 1923); mondelinge mededeling van Dings, T.

Haok, D'n Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Haole, D'n Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 45; Noten, S., P. Driessen en P. van Hoeve: De Beugelbaan; in P. Poeth: Ôs Tegele (Tegelen 1982), p. 193; Cornet, Sj.: Waat me allemaol zag, in: Venlo van vrúger (Dagblad voor Noord-Limburg) van 8-1-1964; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Beurskens, H.; reactie e-mail.

Hênke van Kerneelie Stoffels, Sj.: Bewoëners van Aad Sjteyl (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 18-4-1975).

Hênte Mien Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 58; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 136 en 137; Ewalds, J: Genealogie familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1986); Zaal, W.: De vuist van de paus. De Nederlandse zoeaven in Italië, 1860-1870.

Herses, De Ververgaert, P.: mondelinge mededeling.

Hiérke, 't Laumans, Th.: Missionarissen en martelaren uit Tegelen, Belfeld en Steyl (Venlo 2008), p. 73; Dings, T.: mondelinge mededeling.

Hollenger, D'n Cremers-Janssen, Tr.: mondelinge mededeling.

Hóltere, D'n Bartels J.Th.A . en Thissen, Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Honingbaer, D'n of **Honings Baer, D'n** Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Hóop, De Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Hortigen Driek Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Hudjes Mriéke of **Hutjes Merieke** Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 41; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 98; Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Húub, D'n Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúger (Tegelen 1981), p. 58; Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Iézere, D'n Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Illesjtieke, D'n of **D'n Elas** Dings, M.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Jentjens M.: reactie per mail; Stoffels, M. en H.: reactie per e-mail.

Illik, D'n en **Betje van D'n Illik** J.Th.A . Bartels en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Huys, L.: Betje van D'n Illik, in: Minse die ich gekend heb (Ongepubliceerde verhalen; kopie typoscript bij W.K.); Noten, S.: Aantekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo; M. Dings: mondelinge mededeling.

Ingel, D'n Doesborgh T.: bijlage bij brief; Dings, M.: reactie per e-mail; Ewalds, J.: reactie per e-mail.

Jean van Sjoëp toet Kokeraad Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 24 e.v.; Stoffels, Sj.: Nag ens: de kermes (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 18-6-71).

Joed, De en 't Júudje Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49 en 50.

Joël van Pöl Stoffels, Sj.: De Sjoël (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 19-3-1971); Tegelse Courant van 4 augustus 1967; Wolbertus, J.: aanvulling per mail.

Joës Bartels J.Th.A. en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.;

Kuijpers-Nieskens, M.: De geschiedenis van de familie Schreurs (typoscript bij auteur); Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 58 en 59; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Verwey, H.: 31 augustus 1898 (typoscript bij w.k.), p. 5 en 9.

Kaak-Han Croonen, H.: mondelinge mededeling; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 91; Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, en Jaarboek 2008 (typoscript).

Kaak-Hènke Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kaole- Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, en Jaarboek 2008 (typoscript); Dings, T.: mondelinge mededeling.

Karel Witbol Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 36.

Kattesjlechter, De Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kautje of Koutje Noten S.: Bijnamen (in clubblad Sportclub Irene in 1995); Kurstjens, W.: Tegelen in de jaren dertig (Venlo 2006), p. 99; Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. : Tegelen en Steyl Toen (Venlo 1983) p. 53; Verbong, G.: Herinneringen aan de oorlog '14-'18 (typoscript; kopie in bezit van de auteur); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kiët, De Klomp R.G.: Tramlijn Venlo-Tegelen-Steyl 1888-1918 (Venlo 1988); Denessen, A.: De oude paardentram Venlo-Tegelen-Steyl, in Poeth. P.; Bartels, J.Th.A en Thissen, Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 12; Tegelen en Steyl Toen (Venlo 1983), p. 31; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Hovens, P.: reactie per e-mail.

Klevers Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Faessen, Fr.: reactie per e-mail.

Klômpe-Piet Croonen, H.: mondelinge mededeling; Franssen, H.: Sjteyler winkels en kefees vur 1930 (typoscript bij Willem Kurstjens).

Klôtskesgraad Croonen, H.: mondelinge mededeling; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 95; Stoffels, Sj.: Tieppe óet d'n aajen tiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 17-12-1971) en Klôtskes Graad (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 7-3-1975).

Knién, De Croonen, H.: mondelinge mededeling; Poell, W.: reactie per e-mail.

Kniépert, De Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Knôn, De Jentjens, M.: reactie per e-mail;

Nooten, S. in De Sjalm, ouderenblad van de Stichting Welzijn Beesel-Belfeld-Tegelen (z.p., z.j.);

Laumans, Th.: Oorlogservaringen (Tegelen 2003), p. 60.

Körver, De en Körvers Gritje Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p.138; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 109; Relouw, M.: 't Winkelke, in: Poeth, P. e.a.: Ôs Tegele (Tegelen 1982), p. 146; Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalialia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Koso, De of De Kozo Huys, L.: De Zwjink, in: Minse die ich gekend heb (ongepubliceerde verhalen; kopie typoscript bij w.k.).

Köster, De of Aaje Köster, D'n Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Ewalds, J.: Genealogie familie Ewals-Ewalts-Euwals (typoscript in eigen beheer, Venray 1992).

Kraak, De Cruijsberg G.: Genealogie en kroniek familie Cruijsberg (typoscript in eigen beheer; Venlo 1985).

Krauw, De Bartels J.Th.A en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972; Thissen Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij w.k.); Oteman W.: Tegelenaren in het leger van de paus 1867-1870 (typoscript bij w.k.), p. 2 en 3; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kriëmer, De Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 22 en 23; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kriëtsjörger, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 97; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Krint, De Noten, S. in De Sjalm, ouderenblad van de Stichting Welzijn Beesel-Belfeld-Tegelen (z.p., z.j.).

Kris van de Muge Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49 en 50.

Króetperser, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Noten, S.: Aantekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalialia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo: BN 3; Jentjens, M.: reactie per e-mail

Krômme Jeu en Krômmen Hein Croonen, H.: mondelinge mededeling; Coopmans, L. en Peeters, J. hebben hem geportretteerd in het boek Een mens moet wat doen om niet te verkommeren. Ontmoetingen in Noord-Limburg (Baarn 1986).

Krútser, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Kúuper, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Hovens, P.: reactie per e-mail; Cleophas, F.A.H.: Jeugdherinneringen (z.p.; z.j.), p. 2; M. Dings: reactie per mail.

Lange, De Franssen, H.: Sjteyler winkels en kefees vur 1930 (typoscript bij Willem Kurstjens).

Lange Piet Poell, W.: reactie per e-mail.

Liezebetjes, De Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 27.

Lotte ledje Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Maelder, De Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Magere, De Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 84; Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 12; Thissen Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij Willem Kurstjens); Stoffels Sj.: Ein wandeling dôr Tegele in de Lentetiéd (Ongepubliceerde Steyler Notitie in Tegelse

Courant van 20-3-1981); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Mammie, De Croonen, H.: mondelinge mededeling; Rhee, Fr. van en P. Schatorjé: reactie per e-mail; Poell, W.: reactie per e-mail; www.vvv-venlo.nl.

Meek, De Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 12; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 102; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Metselaer, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138 en anonieme bijnamenlijsten.

Miéje, De Laumans, Th.: Oorlogservaringen (Tegelen 1993), p. 21; Laumans, Th.: Missionarissen en martelaren uit Tegelen, Belfeld en Steyl (Venlo 2008), p. 7 e.v.; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Beurskens, H.: reactie per e-mail.

Mins, De Croonen, H. en Noten, S.: Bijnamenlijst (origineel in bezit van H. Croonen); Hovens, P.: reactie per e-mail; www.vvv-venlo.nl.

Moets, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 103; Thissen, Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij w.k.).

Möp, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 103 en 104; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Nabbe- of Nabben Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138

Naerse, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 139; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Nekse, De Stoffels, Sj., geciteerd door Hen Camps in diens Steyl, prenten met een praatje (Venlo 1982), p. 32; Stoffels, Sj.: De Dreijers (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 15-9-1972).

Neutel, De Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie

(Cuyk 1993); Camps, H. Steyl, prenten met een praatje (Venlo 1982), p. 9; Croonen, H.: mondelinge mededeling en Tegelen in 1920. Samen-gesteld door de afdeling voorlichting gemeente Tegelen. (Tegelen 1989).

Nölke van de Perik Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 49.

Nord, De of Nort, De Kurstjens, W.: Tussen droom en daad. Vier historische portretten van markante Tegelenaren uit de jaren dertig (Venlo, 2004), p. 53 e.v.; Stoffels, Sj.: De Nord (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 12-1-1972); Coopmans, L.: Herinnering aan de Nord en ziene Pool (Dagblad voor Noord-Limburg van 4-7-1981) **Oeles-Sjengske** Tegelse Courant van 12-1-1978, resp. 30-12-1983.

Orgelis, De of Olgerlis, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), X; Noten, S.: D'n Orgelis (in blad tzbo uit 1993); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Os, D'n Cruijsberg G.: Genealogie en kroniek familie Cruijsberg (typoscript in eigen beheer; Venlo 1985), p. 26.

Pad, De of De Pat Ewalds, J.: Aaj Kerksjtraot (typoscript in eigenbeheer, Venray 1988); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Padje Franssen, J.: mondelinge mededeling; Franssen, H.: Stjeyler winkels en kefees vur 1930 (typoscript bij Willem Kurstjens); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Paek Camps, H.: Steyl, prenten met een praatje (Venlo 1982), p. 31; Relouw, M.: 't Winkelke, in: Poeth, P. e.a.: Ôs Tegele (Tegelen 1982), p.146; Thissen Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij W. Kurstjens); Tegelen en Steyl Toen (Tegelen 1985), p. 46; J.H.G. Peeters: reactie per e-mail; Poell, W.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling

Paet, De Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 35; Sjeng Stoffels: Winkveugel oplaote (Steyler Notitie, z.d.).

Paons of Pons Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 45; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 137; Croonen, H.: mondelinge mededeling; Ewalds, J.: Aaj Kerksjtraot, (typoscript), p. 42. **Paraplumenke, 't** Kurstjens, W.: Tegelen in de Eerste Wereldoorlog (ongepubliceerd manuscript) en het verhaal De Broden in Pannenkletsers (Tegelen 2010), Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Passer Graadje Croonen, H.: mondelinge mededeling; Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, in Jaarboek 2008 (typoscript) .

Pee Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 58 en 59.

Petatte Nelke Kuijpers-Nieskens, M.: De geschiedenis van de familie Muller en Schreurs (typoscript bij auteur); Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 58; Verwey, H.: 31 augustus 1898 (typoscript bij W. Kurstjens) p. 5 en 9 voor het citaat uit de Tegelse Courant.

Petter, De Tegelse Courant van 8 februari 1985; Stoffels Sj.: Ein wandeling dôr Tegele in de Lentetiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 20-3-1981).

Piere-Jelle of Biere- Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge, bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 13 e.v.; H. Tummers; Fiéftig jaor geleeje; typoscript Haerle 1948.

Piet Hein Peeters, J.H.G.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Piet van Jaak Huys, L.: Piet van Jaak, in: Minse die ich gekend heb (ongepubliceerde verhalen;

kopie typoscript bij w.k.); Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 20; Ververs, C.: Versjtot geej mich nach? (Tegelen 1992), p. 63; Doesborgh, T.: reactie per mail.

Piet van Maan Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 136 en 139; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 58; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Pietje van Van Rijn Janssen, P.: mondelinge mededeling.

Pik, De Jacobs, P. Korte levensschets, uit oude papieren opgetekend door Jan Gielen (typoscript, Steyl 2010); Jacobs J. en Hovens P.: mondelinge mededeling.

Pin, De Bartels J.Th.A en Jacq.Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), p. 51; Voort, van de Th.: Scheldnamen in de regio Meerlo-Wanssum (Meerlo-Wanssum 1994), p. 57; Poell, W.: reactie per e-mail.

Pöl Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 14 en 52.

Pöete- Poeth, P.: Genealogie van de familie Poeth (z.p.; z.j.)

Präoskes, De Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 72.

Prikker of Prikkert, De Camps, H.: Steyl, Prenten met een praatje (Venlo 1982), p. 36 e.v.; Hoek, van de R.: Tegelencloupedie (Venlo 2010), p. 63; Franssen, H.: Stjeyler winkels en kefees vur 1930 (typoscript bij Willem Kurstjens); Dagblad voor Noord-Limburg van 28-12-1985.

Próem, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), 138; Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 35; Rours-Verheijden, N.: mondelinge mededeling.

Púus, De of Puës, De Stoffels, Sj.: Tieppe óet d'n aajen tiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 17-12 1971); Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 14 en 52; Stoffels, Sj.: Ich kêen mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 111; Doumen, W.P. en Plamper, S.G.: Tegelen/Belfeld 1944/'45 – een heemkundig onderzoek (Tegelen 2004), p. 81 e.v.; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Raadmaeker, De Ververs, C.: mondelinge mededeling.

Rattaboelje Jacobs, T., alias Toën van de Lings: Tegelse vertèllinge; bezorgd door zijn zoon Harrie (Cuyk 1993), p. 4.

Rieps, raps, roeps Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Roëjen Toën Stoffels, Sj.: 'n Net smoesje man (Steyler Notitie in Tegelse Courant 17-6-1977).

Roëme-reiziger, De Kurstjens, W.: Tussen droom en daad. Vier historische portretten van markante Tegelenaren uit de jaren dertig (Venlo, 2004); Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 95 e.v.; Verbong, M.: Het sportverslag. De eerste opdracht. De Buun 2004, p.173 e.v.

Rijken Thiés of De Riéke Ties Stoffels, Sj.: De roëze van Leenders (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 25-1-1980); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sander op de Hors Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Veld op het, G.: reactie per e-mail

Sieper Graad of Zieper Graad Stoffels, Sj.: Ich kêen mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 40; Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Beurskens, H.: reactie per e-mail

Sjang Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 26.

Sjansemaeker, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Rhee, Fr. van en P. Schatorjé: reactie per e-mail; Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, en Jaarboek 2008 (typoscript).

Sjarlemanje of Charlemagne Ewalds, J.: en Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjarlepoep Stoffels, Sj.: Tieppe óet D'n aajen tiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 17-12-1971); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjeef, De Doesborgh, T.: reactie per mail; Doesborgh, Th.: mondelinge mededeling; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjeut, De Ewalds, J.: reactie per e-mail.

Sjliën, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 114; Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer, Venray 1988), p. 94; Stoffels, S.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 61; Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002), p. 79.

Sjlumme, De Klomp R.G.: Tramlijn Venlo-Tegelen-Steyl 1888-1918 (Venlo 1988); Denessen, A.: De oude paardentram Venlo-Tegelen-Steyl, in Poeth. P.; Bartels J.Th.A en Thissen. Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjmeed, De of Sjuids Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 143; Stoffels, S.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 64 en 65; Gerven van, K.J.: reactie per e-mail; Poell, W.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjmul, De of Sjmol, De Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjnieder, De Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138; Ewalds, J.: Genealogie van de familie Ewals- Ewalds- Euwals (typoscript in eigen beheer, Venray 1992); Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 144; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjniép Sjnáp Stoffels, Sj.: De Brankwaer (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 12-5-1972); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjnoek, De Bartels, J.Th.A. en Jacq. Thissen: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Stoffels, Sj.: Ich kêen mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 27 e.v.; Stoffels, Sj.: Bewoëners van Aad Sjteyl (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 18-4-1975); Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 141.

Sjpekbraojer, De Peeters, J.H.G.: reactie per e-mail.

Sjoester, De of Sjoester- Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 138.

Sjpekvot, De Stoffels Sj., geciteerd door Hen Camps in diens Steyl, prenten met een praatje (Venlo 1982), p. 31.

Sjpeng, Van Linssen-Sijbers T.: mondelinge mededeling; Laumans, Th.: Oorlogservaringen (Tegelen 1993), p. 92 en 93; Poell W.: Tussen 'Reichskristallnacht' en 'Der Untergang', mijn herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog (Mheer, 2005), p.11-18.

Sjpin, De Franssen, H.: Stjeyler winkels en kefees vur 1930 (typoscript bij w.k.); Franssen, P.: mondelinge mededeling.

Sjpitse, De Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 58; Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1986), p. 78; Thissen Jac.: Aantekeningen (manuscript bij w.k.); Stoffels Sj.: Ein wandeling

dôr Tegele in de Lentetiéd (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 20-3-1981).

Sjbitske, 't Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1986), p. 124; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjpraon, De Doesborgh, T.: reactie per e-mail; Croonen, H., Leenen, F.: mondelinge mededeling.

Sjräom, De of De Sjoëm Huys, L. e.a.: Tegels kwartet (Tegelen 2003), p. 31; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjriéver, De Noten, S.: Aantekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalialia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo: BN3; Nooten, S. in De Sjalm, ouderenblad van de Stichting Welzijn Beesel-Belfeld-Tegelen (z.p., z.j.); Wolbertus, J.: Van Aalberse tot Zwanebloem (Tegelen 2009), p. 89.

Sjtevel, De Rhee, Fr. van en Schatorjé, P.: reactie per e-mail; Dagblad voor Noord-Limburg van 14 juli 1980; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjtoumfietske, 't Veld, op het G.: reactie per e-mail; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjtrikvrouw, De Doesborgh, T.: reactie per e-mail.

Sjtúul, De Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 125; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjúum en sjúumhens Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialek (Tegelen 1968), p. 121; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Sjwies, De Croonen, H.: mondelinge mededeling; Beurskens, H.: reactie per e-mail

Sôkkermenke, 't Bronnen: Coopmans, J.: Beejname in Belvend. Van D'n Anker wiés de Zoeëre, in Maas- en Swalmdal, Jaarboek 2007, p. 4-16, en Jaarboek 2008 (typoscript).

Tejje, D’n of D’n Têje Thissen, Jacq.: Aanteke-ningen (manuscript bij w.k.); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Ties Kerbóet Verkooijen, B.: reactie per e-mail.

Tônnenbúul, D’n Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 83-84; Rhee, Fr. van en Schatorjé, P.: reactie per e-mail; Reitsma, M. en Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Treeskes, De of De Blauwe Treeske Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 18.

Trepke, Anneke van ’t Huys, L.: Anneke van ’t Trepke in: Minse die ich gekend heb (ongepubliceerde verhalen; kopie typoscript bij w.k.).

Tön, D’n of Tun Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 81.

Úul, D’n Ververs, C.: Versjtot geej mich nag? (Tegelen 1992), p. 94.

Vaermenke, ’t Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 76; Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 40; Beurskens J.: reactie per e-mail.

Verlaore(ne), De Rovers, W.: reactie per e-mail; Beurskens, J.: reactie per e-mail.

Viég, De Stoffels, Sj.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981), p. 45; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Vos, De Bartels, J.Th.A enThissen, Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972), z.p.; Beurskens H.: reactie per e-mail.

Votloze, De Jentjens, M.: reactie per e-mail; reactie per e-mail: Beurskens B.

Waegkretser, De Stoffels, Sj.: Hannes de Ziëman (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 25-4-1980); Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Waeverke, ’t Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialect (Tegelen 1968), p. 138; Relouw, M.: ’t Winkelke, in: Poeth, P. e.a.: Ôs Tegele (Tegelen 1982), p. 146.

Wiéfke ’t Stoffels, Sj. : De Paer (Steyler Notitie in Tegelse Courant van 25-4-1980).

Wiekdoës, De Alsters, e.a.: Venloos Woordenboek (Venlo 1993), p. 286; Van Dale: Groot woordenboek der Nederlandse taal; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Wilde Jezus, De Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Witte, De Hovens, Tr.: De Witte (publicatie in eigen beheer; Tegelen 1996).

Witte van Hekkens, De Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1986), p. 130; Croonen, H.: mondelinge mededeling.

Wölfke, ’t Stoffels, Sj.: Ich kên mich nag good herinnere (Tegelen 1976), p. 45.

Zaag, De Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997), nr. 82.

Zatte Kuëb Huys, L.: Dae zomer in ’t Krúuts (Maastricht 2002), p. 49.

Zjwink, De Leo Huys: De Zjwink, in: Minse die ich gekend heb (ongepubliceerde verhalen; kopie typoscript bij w.k.); Bongartz J.: reactie per e-mail; Van der Hoek, R.: Tegelencloupedie (Venlo 2009), p. 135; Vincken, Th.: mondelinge mededeling.

Bijlagen

Bijlage 1

Alfabetische lijst van bijnamen met bijbehorende familienamen

Vermeldingen op deze lijst zijn terug te voeren op:

- 1 vermeldingen op lijsten met bijnamen, waarvan sommige de naam van de samensteller dragen, zoals die van Chris Janssen van de Kroëtperser, andere anoniem zijn.
- 2 vermeldingen in archieven, zoals voor de aantekeningen van S. Noten in ov2 Personalia, inv. nr. 300/42 van het Gemeentearchief Venlo.
- 3 vermeldingen in publicaties, zoals Stoffels, S.: Ich ken mich nach good herinnere (Tegelen 1976)
- 4 vermeldingen in gesprekken en e-mails met de samensteller van dit boek.

Al deze bronnen staan achter in dit boek
afzonderlijk vermeld.

Overigens mag hieruit niet afgeleid worden dat deze lijst compleet is: bij scheldnamen zijn de bijbehorende familienamen weggelaten (zie inleiding) en bij sommige bijnamen lopen de toekenningen van familienamen om onbekende redenen uiteen.

Voor een meer gedetailleerde bronvermelding kan men contact opnemen met de samensteller.

Aad Frenske	
Aaje, D'n	Cremers
Aap, D'n	Karel de Rijk
Aatje	Janssen
Aeg, De	
Aezel, D'n	
Aksesjteel, D'n	
Alde, D'n	Hermans
Ammi, D'n	
Anker, D'n	
Aoliebölke, 't	Beurskens
Aolieman, D'n	Zoon van Plank
Aomere Merie	
Appele letje	Ida Leenen-Gommans
Baats, D'n	Baatsen
Baer van Hènke	Café Leenen
Baer van de Kreij	Hubertus Kreijkamp
Baer van Roob	Hubertus Houba
Baer van Sander	Hubertus op het Veld
Bao, D'n	Cremers
Baojum, D'n	
(Bekker Henniske)	Willems
Baom, D'n	Evers
Bäots, D'n	
Bats, D'n	Cremers
Bekker-henniske	Cremers
Bels, D'n	Koopmans, later Rutten
Bemmel, D'n	Cruijsberg of Huberts
Bender, D'n	Linssen
Bergs Nölke	Faassen-Hekkens
Beziejes Daonaeve	Hermans
Bivak, D'n	Wilbers
Blaom, D'n	Huberts
Blauwe, D'n	Van den Bongard
Bleike, D'n	
Bles, D'n	Driessen
Blinge, D'n	

Bloes, D'n		Chrisje óet de Berg	Driessen
Blok, D'n	Denessen	Coyboy, De	Driessen
Bloom, De		Cnoë	Canoy
Boeke Sjtien	Snijders of Wijnands		
Boën, De	Boonen	Daaf, D'n	Zoon van Plank
Boer, D'n	Theeuwen	Daak, D'n	
Bôks, De	Schouwenberg	Daalder, D'n	
Böl, De	Ewals	Dakerat, De	Manders
Bölle Iedje	Ewals-Kurstjens	Daot, D'n	
Bölt, D'n	Bolten	Dek, D'n	Deckers
Bölte Próem	Hendriks	Denneknoep, D'n	Faassen
Bölten Driek	Hendriks of Hendrik Bolten	Dennesjietert, D'n	Thijssen
Bölten Maan	Hermans of Herman Bolten	Dieken Thei	Ververgaert
Bommel, D'n	Feyen	Did, D'n	Didden
Bônkte, D'n	Hermans	Dobbele, D'n	
Bössjop, D'n	Holtackers	Doets, D'n	
Bôtterkop, D'n	Meester Perry	Dökke, D'n	Leenen
Bout, D'n	Benders	Dolle, D'n	Görtz
Braodwors, De		Dop, D'n	Verhaagh
Braojer, D'n		Douve, D'n	Rossel
Breets Wiefke, 't	Zeelen	Draak, D'n	
Breije, D'n	Stroeken	Driekes óet 't Krúuts	
Bril, D'n	Leurs	Driekus	
Broddel, D'n		Drién, D'n	Beurskens
Broëdreet, De		Driéts, D'n	Beurskens
Brökske, 't	Denessen	Dröpke, 't	Schreurs
Brökskesmenke	Hein Denessen	Drúuk, Beej	Zaal Lucker
Brón, De		Drúuk van d'n Tóeter	Jacobs
Brunke, 't	Hermans	Drúukske, Beej	Café Seelen
Bukkum, D'n	Van de Beuken of Gubbels	Duitser, D'n	
Buts, D'n	Beurskens	Duts, D'n	
Búul, D'n	Ewals	Dúuvel, D'n	Faassen
Búurke, 't	Croonen		
Búus, De	Gitmans	Eend, De	
Búut of Búutjes, D'n	Denessen	Eike, D'n	Stoffels
		Engelbertje (Ingelbertje)	Gartner
Cent, De	Thijssen	Enkes, D'n	Jacobs
Chris van Bertje	Café Leenen	Ert, De	Paar of Van de Broek

F aom, De		Halvaatsmendje 't	
Fäos, De	Bongaerts	Ham, De	Feyen of Holtman
Fiem, De		Hamaeker, D'n	Keeren
Fiëze, De		Hanke	
Fiks, De	Westheim	Han van Joel	Schell
Fim, De		Haok, D'n	Rijvers
Fledder, De	Schatorjé	Haole (Holle), D'n	
Floets (medam), De		Haorsjieter, De	Timmermans
Flossekrot		Haoves Chris	Hovens
Flossen Baer	Op het Broek	Havere, D'n	
Foëk, De		Hazewink, De	
Foeselknäökske	Jacobs	Heilige Wabbes, De	
Fóm, De		Heks, De	
Fop, De		Helm, De	
Frenk de	Frenken	Hênke van Kernelie	
Friedesen Hannus	Ververgaert	Hentemien	Bouwman-Hekkens
Friet-An		Herses, De	Ververgaert
		Heymsthies	Curvers
G aël, De		Hiering, De	
Garde, De	Peters	Hiërke, 't	Hamaekers
Gareliën		Hollenger, De	Janssen
Garepaap, De		Höltere, D'n	Timmermans
Geitekriëmer, De		Honings Baer, De	Van Doeveren
Gekke Frits	Niessen	Hood, D'n	Schouwenberg
Generaal, De	Hendriks	Hoop, De	Koopmans
Gezanks-	Peeters	Hors, Sander van de	Alexander op het veld
Gietje	Egidius Janssen,	Hortige, D'n	Kortjans
Gies, De	Giesen	Hutjes Mrieke	Marie van den Broek
Golde, De	Doesborgh	Huiboer, D'n	Gubbels
Golde Ploog, De		Huppelaer, D'n	
Graasnek, De		Húub, D'n	Huub Cremers
Graek, De		Huzaar, D'n	
Gra Mie	Wilberts		
		I ed van de Petat	Peulen, vr.
H aan, D'n	Haenen	Iezere, D'n	Verhaag
Haandert Driek	Hendrik Faassen	Illesjtieke (Elas), D'n	
Haasje, 't		Illik, D'n	Lommen
Hagerdien		Impel, D'n	Impelmans

Ingel, D'n	Peeters	Knal, De	Cox
		Knaok, De	Sloesen
J ean van Sjroëp	Van Dijk	Knoebel, De	Denessen
Joed, De		Kniën, De	Hendriks
Joel van Pöl	Lennaerts	Kniepert, De	Dings of Westheim
Joos	Schreurs	Knôn, De	Jentjens
		Koekoek, De	
K aat, van	Hendriks	Kóes, De	Holthackers
Kaak Han	Jansen	Koets, De	Driessen
Kaak Hênke	Bouten	Kôffieboën, De	Driessen
Kaat van Piet	Hendriks	Kook, De	Mulder of Kreijkamp of Jan
Kaatje-loëzembol			van de Berg
Kaole Naad	Gommans	Koopje	Van Rhee
Karbóet, Tiés	Verkooijen	Kop, De	
Karel Witbol		Körs, De	Kurstjens
Kasserol, De		Körver, De	Bongaarts
Kastelein, De	Orval	Koso (Kozo)	Vossen
Katepoelke		Köster, De	Ewalds (d'n aaje Köster),
Kattesjlechter, De	Leenen, Smeets		Piet Kessels
Kautje (Koutje)	Vercauteren	Kotlet, De	
Kei, De	Leenen	Kraak, De	Cruijsberg
Kelderke, van 't	Leenen	Kraef (Kreef), De	
Kerboet		Krauw, De	Cremers
Keutel, De		Kreij, De	Kreijkamp
Keutel, Pietje d'n		Kreij, De Pietje	
Kiët, De	Van Heel	Krets, De	
Kieviëp (Keviepp), De		Krielkeze Jeu	
Kikker(t), De	Jacobs	Kriëmer, De	Wilms (Willems?)
Klant, De	Bors	Kriëtsjörger, De	Manders
Kladde Graat	Gubbels	Krik, De	
Klats, De		Kris van de Múuge	
Klein, De	Thurlings	Krint, De	Aarts
Klem, De		Kriot, De	
Klevers Frits	Frits Faasen	Krol, De	Hawinkels of Holthuizen
Klimp, De	Schell	Kroëtperser	
Klômpe, De	Hendriks	(Króetuëm), De	Chris Janssen
Klômpe-Piet	Vervoort	Krômme Jeu	Jeu Gielen
Klôtskes Graad	Impelmans	Krot, De	Flos

Krúutser	Janssen of Noten	Meikaever, De	
Kuk (Kúuk), De		Menke, 't	Jacobs
Kuntje, 't	Kuntzelaers	Merieke Rechop	
Kúuper, De	Houba	Metselaers Henneske	Ververgaert
Kúus, De		Meun, De	
Kúutegeut, De	Ambaum	Mieje, De	Beurskens
Kwak, De		Mins, De	Teeuwen
Kwik, De	Quicken	Mis, De	Cremers
		Moëb, De	Rijvers
Lame, De		Móek, De	
Lange, De	Rossel	Moeke	
Lange Bert, De	Manders	Móel, De	
Lange Piet, De	Linssen	Moeldworm, De	
Lappoets		Moës, De	
Leugenaer, De		Moetje	Janssen
Lemme, De		Móets, De	Ambaum
Liêmpot, De	Gubbels	Mölder, De	Vervoort
Liezebetjes, De	dames Elizabethvereniging	Mollie	Mols
Lings, van de Sjaek	Jac. Lenders	Monkie	Franssen
Lings, van de Toën	Toon Jacobs	Monnik, De	Hovens
Linkse, van de Sjraar	Heinen	Mop, De	
Loëk, De		Mops, De	
Loep, De	Frenken	Mók, De	
Lózekater, De	Franssen of Beurskens	Möp, De	Feyen
Lotten letje	Leenen	Mossel, De	
Lottepiet (Lot van Piet)		Mossele Koëbus	
Luie, De		Mosterd Gritje	Driessen
		Muik, De	
Maelder , De	Curvers		
Maelzäodje, 't	Janssen	Naadjen óet 't Brook	
Maf, De	Lucker	Naas, De	
Magere, De	Corneth, later Derks	Naate, De	Siebgens
Mak, De	Driessen	Nabben, Hein	Niessen
Mammie, De	Gubbels		
Mäonke, 't		Nabbe, Pöl	Linssen
Marian	Leenen vr.	Naerse, De	Derks
Meek, De		Nekse, De	
Meikaegel, De		Nelke	

Neutel, De	Hovens	Pieleweij	Van der Bont
Noët, De	Pijls	Piépwers, De	Beurskens
Nolles met de trom	Hendriks	Pier	Jacobs
Noot, De		Pierejelle (Bierejelle)	
Nord (Nort), De	Hekkens	Piet Hein	Peters
Nunk, De		Pieter de Sjmeed	
Nutje, 't	Nooten	Piet van Maan	Holten
		Pik, De	Jacobs
Oete	Denessen	Pillewaeger, De	Hovens
Oeleman, De		Pin, De	Lucker
Ojevaar, D'n		Piötje, 't	
Ome Diekbóek	Burgers	Pisknäökske, 't	
Ome Jean	Giesen	Plaat, De	
Orgelis, D'n	Driessen	Plaoster, De	Hawinkels
Os, D'n	Ambaum	Poeles	
		Poem, De	Koppers
Paat , De	Hawinkels	Poenewoen	Hawinkels
Pad (Pat), De	Van Oyen	Poenewoep	
Padje	Franssen	Poep	
Paek	Beurskens	Poepdoerike	
Paerdssjlechter, De	Verkoyen	Poëthe (Póte, Pöte)	Poeth
Paet, De	Stoffels	Poet (Poët), De	Janssen
Paod, De		Poeze Merie	
Paoling, De		Pöl, Joel van	Linssen
Päöte Sjnieder		Pöp	
Paons (Pons) Graad	Van de Broek	Pos, Sjaak van de	Jacques Driessen,
Pap, De		Pötjes-kerlien	
Paraplumenke, 't	Van Basten-Batenburg	Präoskes, De	Driessen
Passer Graadje	Benders	Prikker(t), De	Jacobs
Pauw, De	Holtman	Prink (Print?), De	Joosten
Pee	Leenen	Próem, De	Gitmans
Penske, 't		Prop, De	Kurstjens
Pet, De	Dohmen of Faassen	Pruts, De	Delvaux
Petat, De	Peulen	Prúus, De	Verhaag
Petatte Nelke	Schreurs-Muller	Pub, De	
Petattevraeter, De		Púus, De	Beurskens
Petter, De	Janssen		
Peute (Pöte) Kris	Poeth	Raaf , De	

Raedmaeker, De	Thijssen	Sjekeng	Leenen
Rat, De		Sjellemiék	
Rattaboelje		Sjem, De	
Reet, De		Sjemreet, De	
Reus, De		Sjeng van Niës	Beurskens
Rieps Raps Roeps	Bloemers	Sjerbets	
Roebel, De		Sjeut, De (Sjeutje, 't)	Ewals-Doucé
Roëd Pietje	Pauwels	Sjiéter(d), De	
Roëje Kuëb	Van de Borst	Sjiëtkris	
Roëje Toën, De	Janssen	Sjinke Katrien	Holtman vr.
Roeps (Rups) , De	Van Rens,	Sjliën, De	Hekkens
Roët Leen	Willems	Sjlóes, De	Sloesen
Roop, van	Houba	Sjlumme, De	Bernard Tosserams,
Rub, De			later Hanraets
Rijken Tiés		Sjlup, De	Berden
(Tiés de Rieke)	Leenders	Sjmeed, van de Lotje	
		Sjmeete Joesep	Giesen
		Sjmeete Pieter	
Sapperjietskes		Sjmids Pau	Lucker
Sibé		Sjmoesje	Kapelaan Peeters
Sie, van		Sjmuik, De	Aarts
Siek, De	Curvers	Sjmul, De	Flos of Smulders
Sieper Graad	Driessen	Sjnieder Herman	Ewals
Sies, De	Stoffels	Sjnieder Hannes	Lennaerts
Siesversiestemig		Sjnieder Sjeng	
Sjaele, De	Lennaerts	Sjnieder Sjraar	Ewalds
Sjaele Maan, De	Westheim	Sjnieder Tei	Driessen
Sjaele Noot, De	Noten	Sjniép Sjnáp, broeder	Broeder Giphard
Sjaepke, 't	Houba	Sjnook, De	Roeven
Sjaermoes, De	Meester Bloemers	Sjnop, De	
Sjang		Sjóeb d'n Búul	
Sjansemaeker, De	Timmermans	Sjoëm, De	
Sjäopke, 't	Didden	Sjoën waerke	
Sjarlemanje	Karel de Rijk	Sjóesters Piet	
Sjarlepoep	Charles Moubis	Sjokkel van	Schouwenberg-Croonen
Sjat, De	Schatorjé	Sjöp, De	Swinkels
Sjebiem	Giesberts	Sjöt (Sjôd), De	
Sjeef, De	Doesborgh	Sjöppedam, Graedje van	
Sjeifnekske, 't	Willems		

Sjpeng	Sijbers	Taats, D'n	Gubbels
Sjpekbraojer, De	Hendriks	Teja	Feyen
Sjpekvot, De		Tejje, D'n	Jansen
Sjpin, De	Franssen	Tem, De	
Sjpitse, De	Andries Koppers	Tentje, 't	Denessen
Sjpitkse, 't	Lambert Hekkens	Teuterke	
Sjpuit, De	Aarts	Thei van Antje	Cremers
Sjpraon, De	Driessen	Tielemenke	Janssen
Sjräom, De	Schroembgens	Tiés, D'n	Meester Thissen
Sjratelekster, De		Ties van Thei	
Sjriever, De	Driessen	Tiëf, D'n	Teeuwen
Sjrotekster, De		Tinne, D'n	Hovens
Sjtoum-fietske, 't	Johanna van Eyck	Thies	
Sjtert, De		Toon de Kip	Diejen
Sjtinker(d), De		Toeter, D'n	
Sjtóef, De	Stoffels	Tonnembúul, De	Hermans
Sjtevel, De	Driessen	Törk, De	Rossel
Sjtevige, De		Treeskes, De	Blauwe zusters
Sjtinkbôm, De	Lennaerts	Trepke, van het Anneke	Terpoorten-Schattevoet
Sjtop, De	Stroeken	Truit	
Sjtúub	Faassen	Truts, De	
Sjtratelingers		Tumke, 't	
Sjtrikvrouw, De	Wilbers	Tun (Tön), De	Jansen
Sjtrôntpikker, De		Tut, De	Hendriks-Dings
Sjtrôndwulmpke		Tutegeut	
Sjtumpel, De	Damen	Túut, De	
Sjtuffelke	Stoffels		
Sjtúul, De	Zaal Thissen	Uëp , D'n	
Sjummel, De	Schouwenberg	Úul, D'n	Sjang van Rijt
Sjumpel, De	Damen		
Sjunk		Vaar	Gielen
Sjúum, De	Holtman	Vaederke, 't	Hermans
Sjúumhens	Driessen	Vaermenke, 't	Beurskens
Sjúunse, De	Joosten	Vatje, 't	
Sjweiter(t), De		Velke, 't	
Sjwets, De	Feyen	Verlaorene, De	Beurskens
Sjwies, De	Janssen of Willemsen	Verver, De	Flos
Sôkkermenke, 't	Cremers	Vester	

Vettige, De	Aarts	Zjwets, De	
Viég, De	Arthur Vijgen	Zjwink, De	Swinkels
Viers, De	Hawinkels	Zoëre, De	
Vlaermoës, De	Vossen	Zoës, De	Sloesen
Vitekker, De		Zoog, De	
Vleegende pos, De			
Vloë, De	Gielen		
Vluë-pummer, De			
Vot, Toëntje de			
Votloze, De			
Waambekker-Hênke			
Wabbus, De Heilige			
Waeverke, Wie van 't	Louis Bongaerts		
Waldje, 't	Holten vr.		
Wawa			
Wiebus, De	Gubbels		
Wiekdoës, De	Theunissen		
Wielemenke	Ambaum		
Wilde, De			
Wilde Jezus, De	Van Deurzen		
Witte, De	Hovens, Koppers, Hekkens		
	of Quicken		
Woeles, De			
Woep, De	Muller		
Wölfke, 't	Beurskens		
Wörsje, 't	Leenen		
Wortelepín, De			
Wuiles, De			
Zaag, De	Cremers		
Zalige, De	Gielen		
Zankbuël, De			
Zatte Kuëb			
Zeikbaer, De			
Zoëp Kuëb			
Zjwart Nelke			
Zjweitert, De			

Bijlage 2

alfabetische lijst van familienamen en
bijbehorende bijnamen

Voor deze zijn vier verschillende anonieme
bijnamenlijsten gebruikt en diverse publicaties
geraadpleegd uit het bronnen- en literatuur-
overzicht: zie achteraan in dit boek.
Voor een meer gedetailleerde bronvermelding
kan men contact opnemen met de
samensteller.

Aarts (Aerts)	De Krint, De Sjpuut, De Vettige
Ambaum	Kutegeut, De Moets, D'n Os,
	Wielemenke
Beckers, F.	Frens van de Sies
Benders	D'n Bout
Benders, G.	Passer Graadje
Berg, van de	De Kook
Beuken, van de	D'n Bökkum
Beurskens	't Aoliebölke, De Buts, Drién, De
	Mieje, Paek, 't Vaermenke, 't Wölfke
Beurskens, Th.	Theike van Drién
Bloemers	Rieps Raps Roeps, De Sjaermoes
Bogaert van de, A.	Veghels Bertje
Bongaarts (Bongaerts,	
Bongers)	De Körver, 't Waeverke
Bongard, van de	D'n Blauwe
Boots P.	Pietje van Koon
Broek, G. van de	Paonsgraadje
Broek, C. van de	Paonskaat
Corneth, later Derks	De Magere
Cremers	D'n Aaje, D'n Bats,
	Bekker Henniske, De Krauw,
	't Sôkkermenke, De Zaag
Cruijsberg	De Kraak
Curvers	Heymstiés, De Siek
Delvaux	Pruts
Denessen (Denissen?)	Brökske, D'n Búut (D'n Búutjes),
	Oetjes
Denessen, H.	Brökskesmenke,
Deriks, P.	Naerse Piet
Deurzen, van	De Wilde Jezus
Didden	D'n Did, 't Sjäopke
Dieën, van	Toon(tje) de Kip
Dijk, H. van	Hub van Sjtaefke
Dings	De Kniëpert, d'n Tut
Doesborgh	De Sjeef, De Golde

Driessen	Jaak, De Kôffieboën, De Mak, D'n	Holten, P.	Piet van Maan
	Orgelis, De Präoskes, Sjnieder Thei,	Holthuysen	De Krol
	De Sjpraon, De Sjriéver, De Sjtevel	Holtman	De Ham, Sjúum
Driessen A.	Tuën van Krisje	Holtman, C.	Sjinke Katrien
Driessen Chr.	Chris van Joech	Houba, H.	Baer van Roop, De Kuuper
		Hovens	De Neutel, de Pillewaeger, Thies,
Engelen, G.	Graadje van d'n Heldense		De Witte
Engels	De Bôn		
Ewals	De Böl, D'n Búul	Jacobs	Engelbertje, D'n Enkes, 't Foesel-
Ewalds, H.	Herm van de Sjnieder		knäökske, De Kikker, De Pik,
			De Prikker(t)
Faassen	Bergsnölke, 't Duvelke	Jacobs, A.	Tuën van Kuëbeske
Faassen, F.	Klevers Frits	Janssen (Jansen)	Aatje, D'n Hollenger,
Faasen, H.	Haandert Driek		De Kroëtperser, Kruutser, Naadje
Feyen	De Ham, De Möp		van de Reus, De Petter, Reet,
Flos	De Krot, De Sjmul, De Verver		D'n Tèjjen, Tielemenke, D'n Tun
Franssen (Fransen)	Monkie, Padje, De Sjpin	Jentjens	De Knôn
Franssen, G.	De Kesselse	Joosten	De Sjuunse
Franssen, J.	De Baolderse		
Frenken	Niës van de Frenk	Koopmans	D'n Bels, De Hoop
		Koppers (Coppers)	De Sjpitse, De Poem, De Witte
Görtz (Geurts),		Kortjans	Hortige Driek
later Stroeken	D'n Dolle	Kurstjens	De Körs, De Prop
Gielen	De Vloëj, De Zalige		
Giesberts	't Penske, Sjebiem	Leenen	De Dökke, De Kei
Giesen	De Kieviép, Oome Jean	Leenen Chr.	Chris van Bertje
Giesen, J.	Sjmeets Joësep	Leenen H.	Baer van Hênke
Giesen, P.	Sjmeets Pieter	Leenen P.	Piet van Lot
Gitmans	De Búus, De Proëm, De Liëmpot	Leenen (vr.)	Marian
Gubbels	De Mammie, D'n Taats, De Wiebus	Lenders	De Lings
		Lennaerts	Sjnieder Hannes, De Sjtinkbôm
Hanraets	De Sjlumme	Linssen	D'n Bender, Joël van Pöl
Hanraets, P.	Pietje van Fester	Linssen P.	Nabbe Pöl
Heel, van	De Kiët	Lommen	D'n Illik
Hekkens	De Sjliën, De Sjpitse, 't Sjbitske	Lucker	De Pin
Hendriks	Böltendriek, 't Búurke, De Klômp,	Lucker, zaal	Beej Druuk
	de Kniën, de Sjpekbraojer, Bölte-		
	maan, de Tônnembúul, 't Vaederke	Manders	De Kriëtsjörger

Niessen	Piër van Nabbenhens	Thissen, zaal	Beej Sjtúul
Nooten (Noten)	Krúutser Tíes, De Sjaelnoot	Timmermans	De Sjansemaeker
		Timmermans, P.	Hölster Pauw
Oyen van	De Pad	Tosserams	De Sjlumme
Paar	De Ert	Veld op het-Eijk van, M.	't Sjtoumfetske
Peeters (Peters)	De Garde, Piet Hein, Gezanks	Veld op het, A.	Sander op de Hors
Peeters Joh.	Gezanks Hannes	Veld op het, H.	Baer van Sander
Peeters Hub.	Gezanks Huubke	Vercauteren	
Peulen vr.	Ied van de Petat	(Vercouteren)	Kautje (Koutje)
		Verhaag	De Prúus
Quicken	De Witte van Kwik	Verkooyen (Verkooijen,	
		Verkoyen)	Kerboët, De Paerdsjlegter
Rens, van	De Rups	Ververgaert	Friedesen Hannes, De Herses
Rijk de, Karel	Karel d'n Aap	Ververgaert, Th.	Dieken Thei
Rijt van, J.	D'n Uul		
Rijvers (Rievers)	D'n Haok, De Moëp	Westheim	De Fiks
Roeven	De Sjnook	Willemsen	De Sjewies
Rossel	D'n Turk	Wilms	De Kriëmer
Schatorjé	D'n Dúustere		
Schell	De Klimp, Man van Joet		
Schreurs-Muller	Petatte Nelke		
Seelen	Druuk		
Seroo	Koes		
Sijbers	Sjpeng		
Sijbers, Fr.	De Witte van Sjpeng		
Sijbers, Th.	Sjpengs Deureske		
Sloesen	De Knaok		
Smeets	D'n Baom, De Kattesjlegter		
Stoffels	D'n Eike, De Paet, De Sies		
Stroeken	D'n Breie, D'n Dolle, De Sjtop		
Swinkels	De Zjwink		
Teeuwen (Theeuwen)	De Mins, Piet d'n Boer, D'n Tiëf,		
	De rieken Tiëf		
Theunissen	De Wieksdoës		
Thijssen	De Cent		

Bijlage 3

Berijmd bijnamenoverzicht van
Chris Janssen

Hiervan zijn verschillende versies in omloop. Slechts bij één wordt de naam van de auteur vermeld en dat is bij de versie achteraan in het boek van Sjeng Stoffels: Ich kên mich nach good herinnere uit 1976. Stoffels schrijft deze toe aan Chris Janssen en noemt deze Beejnaame en sjeldnaame. Ik laat hem hieronder volgen met Stoffels’ inleiding. In de voetnoten vindt men de varianten die ik heb aangetroffen bij Toon Jacobs in diens Tegelse vertellinge onder de titel Antieketeite. Ik heb dit in de voetnoten de Jacobs-versie genoemd.

‘Chris van Janssen z.g. (van de Króetperser) haet indertiéd ôngersjtaond riémke van Tegelse beej- en sjeldname gemak. Euver die naame hoofde neemes zich te sjaame of te ergere, want zoëget iddere Tegelenaer had vrúuger zônne beejnaam, woêvan d’r innige waal get platvloers ware. Maar... wat is ’ne naam?

Vrúuger! Toen Tegele nag neet waar gemoderniseerd,
Gên waterleiding, neet geëlektrifizeerd,
(De sjtraote, die hadde nach nummer, nach naam)
Waar ’t gén wônger det me op de gedachte kwaam
Jidder éinne bi-jnaam te gaeve,
Toet groët gemaak van ’t dageliks laeve.
Auch zult gi-j zeen det ’t besjavingspeil,
Zoëwaal in Tegele as op Sjteyl,
Zich goddank haet ten gôjje gekiërd¹
En det op die name, rouw of net,
Nôw nauweliks miér wúurt gelet.
Dao hatse Aatje, den Alde, den Aoliebol,
Den Aap, den Aksesjteel, den Aezel en de Krol,
De Kraak² en de Noot, de Mak³ en de Sjmöl,
Den Braojer, de Boën, de Bats en de Böl,
Den Bukkem, den Bônkte, de Bôks en den Baats,⁴
Den Bats en den Baom en den Bôtterkop,
Den Bels en den Bril, den Blauwe en den Bles en de Möp,
Beziejes, daonaeve, den Baojem, den Bloes,
Boltepraem⁵, den Bössjop, den Blok en Joes,
De Bloom en ’t Búurke, den Búutjes en de Buts,
De Cent en de Cowboy, den Döbbele en den Duts.
Den Draak en de Denneknoep, den Dúuvel en den Daaf,
Den Daalder, den Dökke, den Dolle en de Raaf.
Den Eike, den Driets⁶, den Enkes, de Ert en de Dop,
De Fiks en de Fiem, de Fim, de Frenk en de Miekeresjop,⁷
De Gies en de Golde, de Gèle, de Garde en de Floets,
Gramie en den Höltere, den Haorsjieter⁸, Ham en de Koets,
Den Haole, den Havere, den Haan, den Hood, de Hoop,
Den Helm, Piet Hein⁹, den Huppelaer, Den Hollenger en Roop,
Hutjesmerieke, den Honingbaer, den Hortige en den Haok,¹⁰
’t Halfvaatsmendje, Hênke, den Huzaar, ’t Haasje, de Knaok,¹¹
Den Ingel, den Impel, den Iezere,¹² den Illik en Hagerdién,
Jóel en de Koekkoek, de Kreef¹³ en de Knien.
Tutegeut, Ingergentién, de Kraets en de Joed,¹⁴
De Klem¹⁵ en de Klötskes, de Kladde en de Poet.
De Krouw en de Kriëtsjörger, de Króet-uëm en de Krik,¹⁶
De Kastelein en de Körs, de Kieviep en de Kook,

De Kasserol, de Kerboet, de Klômp en de Sjnook.¹⁷
De Klant, de Krômme en de Krint,
De Klimp, de Kwik en de Key,
De Kriëmer, de Krets, de Kanl en de Krey,
De Lui-je, de Liémpot, de Laame en de Koes,
Poep en de Próem, de Huppelaer en Joes,
De Mölder,¹⁸ 't Menke, de Mins en de Knôn,
De Mammie, de Mieje, Monki en de Brôn,
De Moëp, Moetje, Mostersgritje en Pietje van de Keutel,¹⁹
De Meikaegel, de Mök, de Maf, Moeke en de Neutel.
Mäonke²⁰, de Muik, de Magere, de Mak,
De Moets en de Moës, de Mis en de Kwak,
De Noot en de Naas, Nelke en Loek,
Aolieman²¹, den Os²² en Oëte, de Ooievaar en de Fóek,
Poepdäorke en Poetje, 't Penske en de Pap,²³
De Prink en Piötje, de Piépwors en de Pup,
De Ped en de Plaoster, de Petter en de Rub,
De Poem en 't Kuntje, de Paet²⁴ en de Petat,
De Kop en de Präoskes, Padje, Poetje en de Rat.²⁵
Nag 'n paar angere: de Roeps en de Paat²⁶
De Reus en de Reet, de Sjumme en de Plaat,²⁷
De Sjpitse en de Sjpraon, de Sjeef en de Prikker,
De Sjríéver en de Sjräom, de Sjemreet en de Sjtül,
De Sjúum en de Kikker, de Sjlumme en de Sjúunze,
De Sjteevige en de Kriot²⁸
De Sjansemaeker, 't Sjäopke en Toëntje de Vot,
De Sjliën en de Siek, Paek en de Prop,
De Sjteevel en de Sjtaak²⁹, 't Sjpitske, de Sjnieder en de Sjtop,
Sjtoep en Stjoef mêt de Sjtert³⁰ en de Sies en de Pin,
De Sjiétert en de Stjob³¹, de Sjtinkert en de Sjpin,
De Sjtrôntpikker, de Sjaele, Sjekkel³² en Sjekeng,
Sjiëtkris en de Sjunk³³, 't Sjtief Nékse³⁴ en Sjpeng,
De Sjtumpel en de Zweetert, de Sjatelingers en de Sjlões,³⁵
D'n Toetert en de Tinne, Tun en Sjaermoës,³⁶
D'n Turk en de Tejje, den Tut en Tônnébúul,
Truit³⁷ en 't Tentje, Tillemenke en d'n Úul,
D'n Tiëf, Vatje en Sjerbets,³⁸
D'n Uëp en de Vloë, de Vitekker en de Zjwets,

De Viërs en 't Vaederke, de Vêttige en de Tem,
't Vaermenke en de Wuiles, Wawa en de Sjem,³⁹
Wielemenke en de Wolf, de Zaag en de Zoebel,⁴⁰
De Zaalige, de Zoog, Zeikbaer en de Knoebel,
Vaar en de Zoëre, Riëp⁴¹ en de Púus,
D'n Bôl, Sjat en de Búus,⁴²
En met de Zjwink maak ich 't besjloët
En sjei nôw met sjelde oët.

Noten bij bijlage 3

- 1
In de Jacobs-versie: en het minsdóm vuël haet beej-geliërd;
- 2
In de Jacobs-versie: Dem Bats, de Kraak, de Noot... **Verder is de volgorde van de regels verwisseld:**
Den Braojer, de Boën, de Meek en dem Bôl,
Dem Bats, de Kraak, de Noot en de Sjmöl
- 3
In de Jacobs-versie: de Meek. **Verder is de volgorde van de regels verwisseld (zie noot 2):**
Den Braojer, de Boën, de Meek en dem Bôl,
Dem Bats, de Kraak, de Noot en de Sjmöl
- 4
In de Jacobs-versie volgen hierna de regels:
Dem Bôlt en dem Bender, dem Bout en den Taats
Dem Bäots en dem Baom, de nort en Bôtterkop,
Dem Bels en dem Bril en dem Blês en de Mop
- 5
In de Jacobs-versie: BöltePróem
- 6
In de Jacobs-versie: den Enkes
- 7
In de Jacobs-versie luidt deze regel: De Fiks en de Fòm, den Daot en Mrieke Rechop
- 8
Deze bijnaam komt in de Jacobs-versie niet voor.
- 9
Deze bijnaam komt in de Jacobs-versie niet voor.
- 10
In de Jacobs-versie luidt deze regel: Hutjesmrieke, Hanke 't Haasje en den Haok
- 11
In de Jacobs-versie luidt deze regel: 't Halfvaatsmendje, den Hortige, den Honingbaer en de Knaok
- 12
Deze bijnaam komt in de Jacobs-versie niet voor.

- 13
In de Jacobs-versie staat: de Kraeft
- 14
In de Jacobs-versie luidt deze regel: Kutegeut, Katepoelke, de Krets en de Joed. **n.b.** Kutegeut is waarschijnlijk dan tutegeut van Janssen, omdat het hier gaat om een alfabetische opsomming. Drukfout?
- 15
In de Jacobs-versie: De Klein
- 16
In de Jacobs-versie komt na de regel die eindigt op de Krik: De Kastelein en deKörs, de Keviep en de Pik
De Kattesjlechter, Koutje, de Kniepert en de Kook,
Kêrboet en de Kazzeroel, de Klômp en de Sjnook
- 17
In de Jacobs-versie komt na de regel die eindigt op de Sjnook: De Klant en de Krint, de Klimp en de Kej,
de Liempot en de Llemme, de Mossel en de Koes,
Poep en de Próem, de Ziëmeun, de Geit en Joes
- 18
In de Jacobs-versie staat Maelder, wat in het tegels merel betekent, tegenover mölder, wat molenaar betekent. Een opmerkelijk verschil.
- 19
In de Jacobs-versie luiden deze en de volgende regel: Mostersgritje en de Moëp, de Meun en Piet de Keutel,
De Meikaegel en de Maf, Moeke en de Neutel
- 20
In de Jacobs-versie staat: 't Mäonke
- 21
In de Jacobs-versie staat: den Oeleman
- 22
Deze bijnaam komt in de Jacobs-versie niet voor.
- 23
In de Jacobs-versie komt op de regel die eindigt op de Fóek: Poepdoerikke en Padje, Penske en de Pöp,
De Paoling en de Pisknaok, Poezemrie en de Möp

24
In de Jacobs-versie staat hier: de Kop

25
In de Jacobs-versie luidt deze regel: De Paët en de Präoskes
en Poetje en de Rat

26
In de Jacobs-versie luidt deze regel: de Nunk en den Duiles,
de Roeps en de Paad

27
Op de regel die eindigt met de Plaat volgen in de Jacobs-
versie de volgende – beter rijmende – regels:
de Sjpitse en de Sjpraon, de Sjeef en de Prikker,
de Sjriever en de Sjtuaul, de Sjuum en de Kikker
de Sjlumme en de Sjuunse, de Sjtevige en de Krot,
de Sjansemaeker, 't Sjäopke en Toëntje de Vot

28
Dit moet bijna wel een drukfout zijn. In de eerste plaats
komt de Kriot nergens anders voor, in de tweede plaats komt
wel de Krot voor.

29
Deze bijnaam komt in de Jacobs-versie niet voor.

30
In de anonieme verssie komt Sjtœf mêt de Sjtert niet voor,
wel de Sjtert

31
In de Jacobs-versie staat hier: Sjtüb en de Sjieterd, in plaats
van De Sjiétert en de Stjob

32
In de Jacobs-versie staat hier: Sjoekkel

33
In de Jacobs-versie begint deze regel met: de Sjmuit en
Sjietkris

34
In de Jacobs-versie wordt gesproken van 't sjeifnekske

35
In de Jacobs-versie luidt deze regel:
De Sjtumpel en de sjtweiterd, Sjratelekster, Sjlóes

36
In de Jacobs-versie staat de Sjaermóes

37
In de Jacobs-versie staat de Tuut

38
In de Jacobs-versie wordt den Tiëf voorafgegaan door
den Truts

39
In de Jacobs-versie staat de Zjwem.

40
In de Jacobs-versie staat de Roebel

41
In de Jacobs-versie staat Rieps

42
In de Jacobs-versie volgen hier nog vier regels:
Gietje, Gekke Frits, den Hiering en den Eike,
Den Hood, den Hazewink, den Heilige Wabbus en dem Bleike,
Sjtrôndwulmke, 't Túmke, de Vluëpümmer, Zjwart Nelke,
Pee en 't Waeverke, Waldje en Petatte Nelke

Bijlage 4

Aaj Erinnering

Beej de lang winkteraovende
Zien der augenblikke das te
Zits te piekere euver alles wat veurbeej is,
De sjepeulkes, de minse en auch enne kennis
passere in gedachte de revue,
Neet te vergaete, de bekaendste beej de luej.
En zeet heej
De volgende tippelde aan mich veurbeej.

Haanderdriek – Petattenel
't Tonnebuelke en Greet van Sjel,
Merie van de Fiks – Kris de Woep
Sjang van Alem en Sjarelepoep.

Trommedraeger Nolles – de Mop
't Velke – de Kraak en de Botterkop,
Peute Kris – Rieps – de Neutel
De Sjnook en Sjoenwaerke met de sjleutel.

De Vlegende post – Kroomenhein
Biorejelle en Garelein,
Den Taats – de Garepaap – den Bats
Joes – 't Sjpitske en de Klats.

Moeke – de Gies – de Krej
Pötegraad en Ties van Tej,
Lottepiet – de Sjtevel – de Moets
De Kasserol – Kraw en Lappoets.

De Zankbuel – de Petter – de Graek
Siesversiestemig en de Paek,
Teuterke – de Möp – de Krot
De Magere – Poeles en de Lieempot.

Pötjeskerlien – Sibé – de Sjtop
Sjuëmhens – Roop en de Fop
De Prikkert – de Wolf – de Sjeef
De Magere.....
Menier!Wableef?
De telefoon die ging!
Sjpietig weg waas d'aaj erinnering!

Haerle, November 1937
H.Tummers

Literatuuroverzicht

Alsters, T. e.a.: Venloos Woordenboek (Venlo 1993), p. 164.

Bartels, J. Th. A. en Thissen, Jacq.: Tegelen in oude ansichten (Zaltbommel 1972).

Bartels, W.: Steyl, ein sjoën plaetske aan de Maas. Herinneringen aan Tegelen/Steyl, deel 1 (Venlo 1984).

Bartels, W.: Herinneringen aan Tegelen/Steyl, deel 2 (Venlo 1986).

Camps, H.: Steyl, prenten met een praatje (Venlo 1982).

Croonen, H. en Noten, S.: Bijnamenlijst (origineel in bezit van H. Croonen).

Doumen, W.P. en S.G.Plamper: Tegelen/Belfeld 1944/'45 – een heemkundig onderzoek (Tegelen 2004).

Ewalds, J.: Aaj Kersjtraot (typoscript in eigen beheer; Venray 1988).

Ewalds, J.: Genealogie van de familie Ewals-Ewalts-Euwals (typoscript in eigen beheer; Venray 1992).

Ewalds, J.: Genealogie van de familie Hekkens (typoscript in eigen beheer; Venray 1986).

Hoek, R. van der: Tegelenclopedie (Venlo 2009).

Houx, J.H., Jacobs, A.M. en Lucker, P.P.: Tegels dialect (Tegelen 1968).

Huys, L.: Dae zomer in 't Krúuts (Maastricht 2002).

Huys, L.: Tegelse minse (ongepubliceerde verhalen; typoscript bij w.k.).

Huys, L.: Gedichte (in: Tegels Kwartet, alsmede ongepubliceerde; typoscript bij w.k.).

Jacobs, A.: Portrette, in: Tegelse vertèllinge, opgeschreven door zijn zoon Harry (Cuyk 1993; typoscript bij w.k.).

Jacobs, A.: Antiketeite – berijmd bijnamen-overzicht in Jacobs, A.: Tegelse vertèllinge, opgeschreven door zijn zoon Harry (Cuyk 1993; typoscript bij w.k.), p. 123.

Janssen, Chr.: Beejnaame en sjeldnaame – berijmd bijnamenoverzicht, in: Stoffels, Sjeng: Ich ken mich nach good herinnere (Tegelen 1976).

Klomp, R.G.: Tramlijn Venlo-Tegelen- Steyl 1888-1918 (Venlo 1988).

Kurstjens, W. : Tussen droom en daad. Vier historische portretten van markante Tegelnaren uit de jaren dertig (Venlo 2004).

Kurstjens, W.: Tegelen in de Tweede Wereldoorlog (Venlo 2005).

Kurstjens, W. : Pannenkletsers (Tegelen 2010).

Laumans, Th.: Oorlogservaringen (Tegelen 2003).

Laumans, Th.: Missionarissen en martelaren uit Tegelen, Belfeld en Steyl (Venlo 2008).

Michiels, M.A.: Tegelen en Steyl in oude ansichten (Zaltbommel 1997).

Noten, S.: Lezingen voor de Heemkundekring, in: ov2 Personalialia, inv.nr. 300/42 in Gemeente-archief Venlo.

Noten, S.: Oude herinneringen uit onze jeugd, in ov2 Personalialia, inv.nr. 300/59 in Gemeente-archief Venlo.

Noten, S.: Aantekeningen uitzendingen Tegelse Zieken- en Bejaardenomroep, in ov2 Personalialia, inv.nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo.

Noten, S.: Oude herinneringen: De Koningstraat en omgeving uit onze jeugd, in ov2 Personalialia, inv. nr. 300/81 in Gemeentearchief Venlo.

N.N.: Naame en beejnaame van laevende en doeje Tegelse minse en familie – alfabetisch op familie-naam (z.j.).

N.N.: Tegelse bijnamen – alfabetisch op familienaam (z.j.).

N.N.: Antieketeite – alfabetisch op bijnaam (z.j.), een variant op Jacobs, A.: Tegelse vertèllinge, opgeschreven door zijn Harrie (Cuyk 1993).

Relouw, M: Lijst van Tegelse bijnamen (typoscript bij w.k.).

Relouw, M.: 't Winkelke, in: Poeth, P. e.a.: Ôs Tegele (Tegelen 1982).

Stoffels, S.: Ich ken mich nag good herinnere (Tegelen 1976).

Stoffels, S.: As ich dink aan vrúuger (Tegelen 1981).

Stoffels, S.: Sjteyler Notities (verschenen in de Tegelse Courant, maar niet gebundeld).

Thissen Jacq.: Aantekeningen (manuscript bij w.k.).

Tummers, H.: Aaj Herinnering (Heerlen 1937; typoscript bij w.k.).

Verbong, G.: Herinneringen aan de oorlog '14-'18 (typoscript; kopie in bezit van de auteur).

Ververs, C.: Versjtot geej mich nach? (Tegelen 1992).

Voort van de, Th.: Scheldnamen in de regio Meerlo-Wanssum (Meerlo-Wanssum 1994).

